

EERSTE LES - HOE BENADEREN WIJ GOD?

Het begrip God is te vaag en te onomschrijfbaar om hieruit een algemeen beeld te kunnen distilleren. Ons zoeken naar God is een zoeken naar een volmaaktheid, een oneindigheid, die ons voorstellingsvermogen nog niet eens kan verwerkelijken of kan uitbeelden. Ons zoeken naar God, onze benadering van het Goddelijke moet dus in de eerste plaats berusten nu op onze persoonlijkheid. Wij kunnen niet onpersoonlijk God vinden. Wij kunnen niet uit een aantal wetten een beeld, een portret tekenen van een oneindige en machtige Schepper, die dan voor ons aanvaardbaar blijft. Degenen onder u, die reeds de vorige reeks lezingen over "Het Goddelijke" hebben gevolgd, zullen zich nu realiseren dat het onmogelijk is over God te spreken, indien het niet van binnenuit gaat.

Wat is hetgeen ons met onze God verbindt?

Er is een gezegde over de ziel, waarmee wij allen in onze groep het wel eens zijn: De ziel is een deel van het Goddelijke, dat zich van de eenheid met het Goddelijke tijdelijk niet bewust is. Maar kunnen wij onze ziel vinden en kennen? Kunnen wij zo ver doordringen in ons binnenste, dat het geheim van ons bestaan, de levende kracht waaruit wij voortspruiten aan ons wordt geopenbaard? Hierop durf ik voor allen die leven in de door mij gekende sferen als in uw wereld uit volle overtuiging zeggen: Neen. Wij kunnen ook onze ziel niet vinden, want onze wereld bestaat uit voorstellingen en oordelen. Wij kunnen ons geen bestaan zonder tegenstellingen indenken. Wij kunnen eenvoudig niet zeggen "ik ben", zonder ons te realiseren: wat en hoe ben ik?

God is de toestand, waarin het "zijn" volledig en evenwichtig is. Want waar wij ook horen spreken over God, wij zullen altijd weer zien dat elk volk en elke tijd datgene tot God verklaart, wat voor de eigen opvatting de volmaakte uitdrukking van de mens is: het eigen wezen. Wij moeten onze God dan ook gaan benaderen door onze rede: anders kunnen wij helemaal niet tot God komen.

Wat kunnen wij dan redelijk omtrent deze God vaststellen? Er moet "iets" zijn. Iets! En dat "iets" kunnen wij ons voorstellen in menselijke of in andere vorm. Maar het heeft eigenschappen, die wij krachtens ons wezen genoopt zijn daaraan toe te kennen. En wel: het bezit volledig alle eigenschappen, die wij in onszelf goed achten. Het bezit deze in zodanige mate, dat voor ons bewustzijn hieraan geen grens meer is te stellen. God is dus een geïdealiseerde uitdrukking van ons eigen wezen. Althans, in ons voorstellingsvermogen.

Wat kunnen wij verder zeggen?

Wij geloven dat God hemel en aarde heeft geschapen. Alle dingen die er bestaan zijn het werk Gods. Er is één kracht, die alles tot stand brengt. In het geschapene zullen we dus een deel van God kunnen erkennen en vinden. Het geschapene echter maakt zich aan ons kenbaar als een aantal wetten. Wij zien een aantal regels, die wij niet kunnen ontgaan en die wij dan bij gebrek aan beter de "goddelijke wetten" hebben genoemd of de "kosmische wetten". Dat deze wetten beperkt zijn springt onmiddellijk in het oog, wanneer wij opmerken wie deze wetten kent en ontdekt. Namelijk: de mens én de geest, die nog zeer dicht bij de stoffelijke staat in het geestelijk "zijn" zijn bewustwording verder voltooit.

De goddelijke wetten gaan dus onmiddellijk gepaard met de menselijke uitdrukking van "zijn". Ze zijn gebaseerd op de menselijke waarneming, het menselijk vernuft, het menselijk verstand. Zij worden echter zichtbaar vanuit het bewustzijnsvlak "mens" door de gehele schepping gelijk waargenomen. Ze zijn toepasselijk niet alleen op ons en onze omstandigheden, maar ook op alle omstandigheden, die voor ons kenbaar zijn, op alle werelden, die in ons voorstellingsleven nog kunnen worden gerealiseerd. Wij mogen dus zeggen: Onze God.

De God van onze wereld en onze sfeer is kenbaar in de wetten, die wij rond ons waarnemen. Wanneer ik dan uit die wetten Gods Wezen ga bezien, dan valt mij in één van de grote levenswetten al direct op een kringloop: de Wet van oorzaak en gevolg.

Een kringloop, een keten, waarin schakel na schakel in elkaar grijpt: en niemand kan zeggen waar een begin of een einde is. Volgens deze wet is onze God dus oneindig. Hij kan begrensd en beperkt zijn, dat weten wij niet, maar voor onze bewustzijnswereld uit Hij Zich als oneindigheid. De oneindigheid stellen wij ons moeilijk voor. Maar indien ik één schakel in de keten erken, dan kan ik mij een voorstelling vormen van het wezen wier keten zonder haar als geheel te overzien.

Als ik in het eigen leven naga hoe oorzaak-en-gevolg samenwerken, dan ontdek ik inderdaad in dit leven wat ik goddelijke leiding noem, dat is de uitwerking van de goddelijke wetten, die voor mij een bewustwording in een zekere richting hebben betekend. De richting, waarin de ontwikkeling plaatsvindt, is voor mij dan mede bepalend voor de wijze, waarop ik mij God voorstel.

Ik zie echter ook andere wetten. Er is een wet van traagheid. Een wet, die wij - als wij kosmisch gaan denken - de Wet van evenwicht noemen. Hierin wordt gezegd, dat de grondwaarde altijd gelijk blijft. De uiterlijke verschijningsvormen kunnen veranderen, terwijl het geheel als zodanig voortdurend dezelfde waarde behoudt t.o.v. het middelpunt. Het middelpunt noemen wij God. Wij kunnen n.l. nog geen ander middelpunt van het leven aangeven. Misschien kunnen wij zeggen: de natuur, de schepping, het "zijn", maar dat zijn synoniemen. Dat zijn namen, die tenslotte hetzelfde begrip verbergen als het woord "God": tenminste in de zin waarin wij het op het ogenblik gebruiken.

Evenwicht is a.h.w. compensatie. Onze God is dus evenwichtig. Dat kunnen wij in menselijke termen uitdrukken door te zeggen: onze God is rechtvaardig. Wij kunnen ons geen God van willekeur voorstellen, want willekeur zou betekenen: een onevenwichtigheid in het Al in de kosmos. Onevenwichtigheid in de kosmos zou een onevenwichtigheid betekenen in God, in ons en in al het zijnde, waaruit tenslotte een eenzijdige structuur zou ontstaan. Maar overall waar wij rond ons zien - in welke sfeer of wereld dan ook - ontdekken wij juist gelijkmatigheid, evenwicht. God is dus evenwichtig en rechtvaardig. Wij komen onze God wat nader. Want door deze denkwijze hebben wij zowel de oneindigheid Gods als Zijn rechtvaardigheid gezien in ons eigen leven en bestaan.

Ik kan nog verdergaan met de eigenschappen van het Goddelijke op te sommen aan de hand van de wetten, die voor een ieder kenbaar zijn. Ongetwijfeld zal ik op dit onderwerp terugkomen, als de tijd daarvoor gekomen is. Maar op het ogenblik geef ik er de voorkeur aan eerst verder te gaan vanuit het menselijk standpunt. Wat er komt een ogenblik dat ik met al mijn omschrijvingen van de eigenschappen Gods niet meer nader tot God kan komen. Er mankeert mij iets: een beeld van wat God ís.

Dan konen wij voor heel gevaarlijke punten te staan. Want wij zien God als ons heelal. En dat kan Hij zijn zonder in Zichzelve het enige Al te zijn dat er bestaat. Want onze God kan misschien een kind zijn, dat speelt aan het strand van een veel grotere oceaan, waarin een nieuw en ander leven zich openbaart dan wij kennen. Onze God kan een chemicus zijn, die proeven noemt in een laboratorium. Onze God kan een zoeker zijn, of Hij kan de voleinding zelve zijn. Voor ons is een vaststelling hiervan onmogelijk. Wij kunnen niet zeggen: "God, dat zijt Gij. Wij kunnen alleen maar zeggen. "Voor ons zijt Gij dat."

Dat brengt ons tot een zeer belangrijk punt in dit eerste betoog. Indien wij God willen benaderen, mogen wij nooit of te nimmer trachten God redelijk te bepalen en te omschrijven. Wij kunnen voor onszelf omtrent Zijn wezen een aantal vaststellingen formuleren. Dat doet de rede. En de rede is zeker een zeer machtig wapen voor elk wezen, dat naar bewustwording streeft. Maar daarachter schuilt iets anders: een overgave. Overgave aan het Goddelijke. Omdat wij het Goddelijke niet kunnen definiëren en toch weten dat wij buiten het Goddelijke niets kunnen bereiken, moeten wij zeggen. "Wat deert het ons wat God is. Wij weten wat Hij voor ons betekent, en dat is het belangrijkste."

Een kind, dat van zijn ouders houdt en hoort dat de vader volgens de maatschappij een misdadiger is, zal geneigd zijn te zeggen: "Maar het is mijn vader." Daarmee bedoelende: wat hij verder is, interesseert mij niet. In mijn wereld is hij vader. En dit betekent hij voor mij en anders niet. Later zal dat kind ongetwijfeld meer over die vader vernemen. Misschien zal het leren hem te begrijpen, hem meer lief te hebben of misschien minder te achten of meer te achten.

Zo zal het ons ongetwijfeld gaan, indien wij eenmaal binnentreden in een wereld waar wij God kunnen erkennen. Dan zullen wij weten wat de waarheid is. Maar dat is nu niet mogelijk. Wij zijn de kinderen van onze Schepper. Wij kunnen niet anders doen dan ons aan die God overgeven en zeggen: Hij is ónze vader. Wat Hij méér is, interesseert mij niet. Al het zijnde is uit God voortgekomen. Is er dan iets buiten God?

Och, wij zouden kunnen zeggen: Er moet een ruimte zijn, waarin de schepping zich uit. Die ruimte moet dan ook zo groot zijn dat zij God kan bevatten, indien de schepping een volledige of slechts gedeeltelijke uiting is van God. Dan kunnen wij aan de ruimte weer andere capaciteiten en eigenschappen toekennen. Maar dat helpt ons niet verder, want wij leven niet in de ruimte: wij leven in de schepping. En deze schepping is uiting en openbaring van een goddelijke kracht.

Zo is onze benadering van het Goddelijke een kwestie van gevoel, dat door de rede binnen bepaalde normen wordt vastgelegd en gehouden. Wij kunnen niet zo maar iets gaan geloven, zonder dat onze rede het daar ook mee eens kan zijn. Maar het is voor ons mogelijk om de rede voor een groot gedeelte uit te schakelen, wanneer wij tot God gaan, omdat God Zich onttrekt aan alle redelijke voorstellingen. Zelfs de woorden, die wij voor hem gebruiken worden voor ons onbetekenend, omdat zij worden vooraf gegaan door: volmaakt, volstrekt, oneindig. Onvoorstelbare waarden, die als woord misschien aardig zijn, maar in werkelijkheid een lege uitdrukking is, een voorvoegsel die nooit ofte nimmer wordt gerealiseerd.

Onze rede zal heel vaak drogredenen zoeken om vrede te kunnen vinden met deze overgave aan God. Ik zeg uitdrukkelijk "drogredenen", want wij geloven soms dingen van God en terwille van God, die de rest van ons wezen eigenlijk zou willen verwerpen. Dan gaan wij voor onszelf een aantal logische verklaringen opbouwen, waardoor wij tot de vaststelling komen dat het zó en niet anders is. Indien wij anderen die leer zouden opleggen, wordt het dogma (vastgestelde lering) en worden wij in onze beschouwing kerkelijk. Maar kunnen wij zonder dogma?

Dogma is identiek te achten met drogreden. Een dogma kan nooit een vaststelling van werkelijkheid zijn. Het kan slechts een axioma stellen, dat voor ons noodzakelijk is wil onze theorie omtrent het Goddelijke niet ineensstorten. Het is niet prettig dat zo te zeggen, maar wij hebben het axioma nodig. Wij kunnen het niet zonder doen. Om nader tot God te kunnen gaan, hebben wij een punt van geloof nodig dat op zichzelf volkomen uit de lucht is gegrepen, dat in de ruimte hangt, dat geen enkele basis en reden van bestaan heeft.

Nu kunnen wij dit rechtvaardigen. Vreemd genoeg, waar de menselijke rede en het geestelijk begripsvermogen stilstaan voor de grootheid van God, kunnen wij de noodzaak van de aanvaarding van het dogma verklaren, de noodzaak om een axioma te stellen als grondslag van waaruit wij verder streven. En niet alleen dat. Wij kunnen ook verklaren, waarom dit noodzakelijk is en waarom het mag. Want wij mogen een dogma stellen, omdat geen enkele stelling, die in het menselijk bewustzijn naar voren kan komen, geheel onwaar kan zijn. Er zal altijd waarheid in zitten. Datgene, wat wij eruit concluderen, kan waanzin zijn, maar wij kunnen ons niets voorstellen dat niet in zichzelf deel is van de waarheid, omdat het totaal der schepping uit God werd geboren. Waar het totaal der schepping uit God wordt geboren, worden ook alle gedachten uit God geboren,

Wat niet in Hem bestaat, kan in ons niet ontwaken. Als wij een dogma hebben, kan dat in werkelijkheid misschien een waanvoorstelling zijn ten aanzien van de wereld waarin wij leven, maar ergens is het een punt van waarheid. En waar wij een punt van waarheid vinden, kunnen wij God gaan. Maar hoe benaderen wij die God dan?

Wij denken dat wij naar hogere sferen streven. Wij stellen het ons voor als een Jakobs ladder, die wij trede na trede moeizaam bestijgen, totdat wij in het hemels Jeruzalem binnentreden. Eigenlijk is dat niet waar. Wij dalen af - krachtens de stellingen, die wij voor onszelf als grondslag hebben gelegd - in ons eigen wezen. Elk dogma brengt bepaalde leefregels met zich mede, een bepaalde wijze van de wereld bezien, de mensheid tegemoet

Indien wij op deze wijze die mensheid tegemoet gaan, de wereld beschouwen, zullen wij steeds meer onze eigenschappen krachtens dit dogma moeten uiten in de wereld. Wij moeten ons realiseren waar wij falen ten aanzien van deze leerstelling. Wij vergroten dus onze zelfkennis. Door een meeromvattend beeld te krijgen van ons eigen wezen kunnen wij achter beweegredenen en achtergronden, die aanleiding zijn tot een beweegreden die een daad voortbrengt, toch weer een nieuwe ondergrond vinden. Wij kunnen laag na laag van al onze drijfveren afpellen en tenslotte onszelf zien voor wat wij zijn.

Wat zijn wij? Deel van de schepping. Iets, waarin de scheppende kracht zich openbaart zoals in al het andere. Dus als wij onszelf wáár zien, dan zien wij een deel van de scheppende kracht, deel van de waarheid gevonden. Wij zullen dan van daaruit steeds meer van die kracht kunnen omvamen en zijn wij door het kennen daarvan reeds zeer dicht bij onze God gekomen. De basis van de benadering ligt dus in de oude spreuk "Mens, ken uzelf ". Deze waarheid wordt op de wereld veel verkondigd, maar weinig in praktijk gebracht. Wat is de reden daarvan? Wij zien onszelf niet zoals anderen ons zien. Mens zowel als geest trachten wij onszelf een geïdealiseerd beeld te tonen van ons wezen. Wij maken ons tot een God. Wij trachten elk falen af te schuiven op de buitenwereld, daar wij onszelf verhuld goddelijk achtend - in eigen ogen - niet kunnen falen. Wij trachten elke mislukking steeds weer aan anderen toe te schrijven.

Zo is het tweede punt in de benadering van het Goddelijke dat zeer belangrijk is: Begin met jezelf te zien als iets wat voortdurend kan falen, en onmiddellijk daarachter: "maar dat je dit falen niet kwalijk mag nemen, omdat het nog niet volmaakt is en het volmaakte daarvan niet kan worden geëist." Juist degenen, die zichzelf zo goed en zo bekwaam achten, falen het sterkst, omdat zij blind zijn voor de dingen, die niet passen in het beeld dat zij van zichzelf hebben ontworpen. God benaderen betekent: de werkelijkheid zien. De werkelijkheid zien, zoals ouders die hun kinderen zien als, mensen in plaats van als extensies van het eigen zijn: die slechts hebben te reageren op de wensen der ouders, hun verlangens en begeerten: die niets anders te doen hebben dan hun gedachten in praktijk om te zetten.

Het komen tot een gedachte omtrent God is niet moeilijk. In de oudste Oudheid zijn er sprekers geweest en schrijvers, barden en zangers, die spraken over God. En wonderbaarlijk genoeg hebben zij zelfs in hun primitieve taal en voorstelling de kern van het Goddelijke steeds weer geraakt, steeds weer de waarheid gevonden. Maar zij hebben die in de mensheid niet kunnen verwezenlijken, omdat een mens geneigd is elke God te aanvaarden, maar weigert zijn beeld zoals het werkelijk is te accepteren. Daar ligt de grote fout.

De benadering van het Goddelijke betekent: de benadering van jezelf zonder vooroordeel. Het betekent het accepteren van de grondstelling, waarmee je zelf vrede hebt. Niet vragend of deze misschien in het geheel juist of onjuist is volgens rede en menselijke opvatting. Alleen vragend: "Kan ik dit als waar accepteren?" Wat uw waarheid is, dat is de basis waarvan u kunt uitgaan om zo te komen tot de grote waarheid. Slechts één soort wezen zou nooit tot God kunnen komen, tenzij onbewust en onwetend, zonder zich zelfs te realiseren dat er een God is. Dat zijn de mensen, de wezens, de entiteiten, die voortdurend God zoeken buiten zichzelf. Dat zijn de wezens, die weigeren om een vaste stelling te aanvaarden, daar zij menen dat het eigen (en niet een regel door dit "ik" gesteld en geaccepteerd) voldoende is om ervaring op te doen in de wereld. Die ervaring doe je er doordat je jezelf een wet oplegt. Een wet, die voortdurend in je wezen een zeker conflict scheidt, je dwingt tot een beheersing, tot een streven in een bepaalde richting.

Als je op die manier leeft, zul je steeds meer ervaren wat de werkelijkheid van het leven is. Dan zul je op den duur misschien je axioma of je dogma moeten veranderen. Maar dat is niet erg. Je zult dichter zijn gekomen tot de kern van je wezen en gelijktijdig dichter tot de grote waarheid. Maar alle andere dingen waan zouden kunnen zijn, is er één ding dat geen waan kan

zijn: het leven en het bestaan zelve. Als er een waarheid is in het Al, dan kunnen wij deze waarheid noemen: God, de scheppende Kracht, de Regeerder van al wat er bestaat. Er zijn filosofen, die het Goddelijke hebben benaderd en die zich hebben afgevraagd: "Wat kan ik eigenlijk zeggen over God? ik kan geen God vinden. Ik ken er maar één. Gij weet het wel. Ik ken geen God buiten de daemon in mij."

Er zijn er, die hebben gezegd: "Ziet, niets is waar. Zelfs dit niet." Dat was Multatuli. Er zijn er, die hebben gezegd: "Ik weet slechts één ding zeker. Ik denk, dus ik besta. Hoe? dat weet ik niet." (Descartes). Al deze denkers hebben op hun wijze getracht het Goddelijke te benaderen. Allen hebben zij hetzelfde gevonden,

Er is voor ons geen absolute waarheid. Er is voor ons niets, dat werkelijk vaststaat, behalve één ding: ons eigen wezen. Daarom moeten wij onszelf wetten stellen t.o.v. de wereld buiten ons, zodat in ons een bewustzijn groeit. Wij komen dan tot een kennis van onszelf en van de kracht die in ons werkzaam is. Zo benaderen wij God. Zo zullen wij eens God vinden

INZICHT

Inzicht. Iets zien. Iets begrijpen. Inzicht is een soort van begrijpen, waardoor wij tot de kern der dingen kunnen doordringen. Het is voor ons vaak zeer moeilijk om inzicht te krijgen in de waarden van de wereld, zoals het ongetwijfeld altijd zeer moeilijk zal zijn om een inzicht te verkrijgen in de waarden van het geestelijk bestaan en van de geestelijke sferen. Want hoe groot het inzicht ook moge zijn dat wij hebben in ons wezen en onze waarden, het inzicht dat wij hebben in de wereld buiten ons wordt door ons eigen wezen beperkt. Toch verlangen wij ernaar inzicht te hebben in de grote waarden en problemen des levens.

Nu is er een mogelijkheid in inzicht te krijgen in het wezen, ja, in de kern der dingen. Dat is deze dingen met je gehele wezen te benaderen, te pogen ze in je op te nemen, alsof het delen van jezelf waren.

Je moet niet het probleem zoekend benaderen. Je moet a.h.w. het een ogenblik doorleven en dan intuïtief het in jezelf erkend het projecteren op de waarden, waarmede je één ogenblik één waart. Dan ben je doorgedrongen in de kern van dat andere wezen voor zover dat voor jou mogelijk is. Je hebt dan ook een inzicht gekregen zo groot, als dat voor jou mogelijk is van al hetgeen de kernwaarde uitmaakt van het wezen dat je benaderde.

Inzicht is een term die vaak, soms veel te vaak wordt gebruikt door de mensheid. Zij gebruikt inzicht dikwijls in de zin van "inzage van de boeken".

Indien wij inzicht trachten te verwerven in problemen, die buiten onze wereld liggen en buiten onze persoonlijkheid, dan is dat maar al te vaak hetzelfde: achter de getallen en de woorden in de boeken gaan begrippen schuil van recht, van geluk en ongeluk, die zich voor ons slechts zeer oppervlakkig kenbaar maken. Men kan dan ten hoogste de resultaten overzien: en zelfs dit nog niet in de reële aandoening maar alleen in een gestelde waarde.

Ons inzicht in de wereld, in het leven van een ander betekent niet veel meer dan een aandoening van een eindresultaat dat daarin zit, met misschien nog een benadering van de wijze, waarop dit resultaat wel eens tot stand zou kunnen komen. Maar waar kunnen wij dan wel in doordringen? In onszelf.

Inzicht. In jezelf zien. Jezelf beschouwen en alle oppervlakkige waarden in jezelf terzijde schuiven. Steeds verder proberen door te dringen tot de kern van je wezen en bestaan. Dit zien van het "ik" in zijn ware vorm en gedachte verschaft dan ook inzicht in de kleine waarden van het dagelijks leven.

Dan komt er een begrip van waarheid, een begrip van de werkelijke verhoudingen. Meer dan dit kunnen wij niet verwachten. Groter dan dit zou ons inzicht nooit zijn. Maar indien het ons alleen reeds brengt tot het erkennen van de ware verhoudingen van ons wezen tegenover de buitenwereld, zodat wij haar kunnen schatten op haar juiste betekenis en waarde, dan hebben wij toch reeds bereikt dat al onze uitingen tegenover die wereld zuiver berekend en juist kunnen zijn. Door onze juiste uiting zullen wij dan ongetwijfeld een antwoord wekken in die buitenwereld, zodat ons inzicht blijkt te zijn veranderd in een bewustzijn van waarden, die buiten het "ik" liggen. Maar deze waarden zijn dan toch ook weer deel van onszelf geworden.

TWEEDE LES - HET GODDELIJKE BUITEN ONS

Wij moeten ervan overtuigd zijn, dat - hoe wij ook leven en waar wij ook gaan - datgene wat wij God noemen altijd met ons is. Maar een mens - en ook heel vaak een geest - is geneigd om voor alles buiten zichzelf te beschouwen. Nu weten we allen, dat ook deze beschouwing tot persoonlijke waarneming kan worden teruggebracht met slechts relatieve waarden t.a.v. de werkelijkheid. Maar toch beschouwen wij dan de wereld buiten ons en zoeken daarin God.

Er is zeer veel, ik zou haast zeggen onnoemelijk veel gefilosofeerd over het Goddelijke, juist in de wereld buiten ons. De alleroudsten hebben dit reeds gedaan met hun zoeken naar goden die natuurkrachten beheersten. Zij hebben het gedaan met het toeschrijven van goddelijke eigenschappen aan de geest van een bepaalde plaats. Hun denkwijze moge dan vaak hebben geleid tot een Olympus, tot een godenheir, zij was echter gebaseerd op het zoeken van elke mens en van een groot gedeelte van de geest (zeker de lagere geest) naar een god, die buiten hem staat, die hij kan ontmoeten en waarin hij niet slechts kan ingaan en kan opgaan.

Stel nu, dat wij God gaan beschouwen (herinner u onze beschouwing van de vorige keer hierover) in al het zijnde, dan kunnen wij van onze kant zeggen: Er bestaat geen tafel, er bestaat geen stoel, geen steen, ja, geen zandkorrel, geen atoom lucht of het is God. Want alle kracht is uit God. Maar wanneer wij het zelf beleven, zegt een korrel zand ons weinig: een tafel en een stoel zeggen ons nog veel minder.

Als we God zoeken buiten ons, dan is het eigenaardig genoeg vaak een samentreffen van verschillende krachten, dat ons tenslotte het goddelijk aspect in de wereld buiten ons toont. Men heeft God heel vaak gezocht in het geweld. Men heeft God gezocht in het onweer, in de donder met zijn dodende bliksem, die daaraan voorafgaat en verteert. Men heeft Hem gezocht in de wind, die als een gierende orkaan de vlakten schoonveegt. Men heeft Hem zelfs gezocht in de stilte. En in al deze dingen is God.

Moge het ook zijn dat in de joodse leer, later door de christenen overgenomen, Mozes op de berg God niet vindt in de aardbeving, niet in de storm, niet in het hemels vuur maar alleen in de stilte, dan is dat een kwestie van Mozes. Het is niet een kwestie van de mens. Voor sommigen is het natuurgeweld van een door storm opgezweepte zee een herinnering aan de grote kracht en oneindigheid Gods.

Men noemt vaak de natuur het meest kenbare aspect van het Goddelijke. Ik kan mij voorstellen dat dit voor sommigen van u waar is. Desondanks meen ik, dat wij die God buiten ons eerst eens aan een nauwkeurige beschouwing moeten onderwerpen. Als ik mij voorstel, dat ik een mens ben (voor een ogenblik weer een mens met een lichaam, levend op een beperkte wereld) en ik wil daar mijn God zoeken, dan ga ik uit. Ik ga door de straten der stad, totdat ik buiten ben waar de natuur haar stilte kent en ik schouw naar de ondergaande zon. In de wolken tekent zich een rijkdom van kleuren af. Het is haast mystiek in het langzaam wordend duister. Dan zeg ik: Ja, daarin vind ik God. Waarom?

Ik zie de kleuren goed. Maar wanneer ik de kleuren elders zie of anders zie, zeggen ze om omtrent God nog heel weinig. Toch zijn het ook de kleuren van de wolken bij een buitengewoon mooie zonsondergang, die mij het Goddelijke zo sterk voor ogen helpen roepen. Wat komt er dan verder bij? De zon, die achter de horizon zinkt. Zeker. Maar er zijn ook dagen, dat zij ondergaat in een flets licht en zegt zij mij niets. De stilte. Het kan stil zijn, zonder dat ik eigenlijk God vind in de stilte. Schijnbaar is er een combinatie van omstandigheden noodzakelijk om mij nader tot God te brengen.

Als ik deze scène dus ga ontleden, dan kom ik tot de volgende ontdekking: de geboeidheid, de geconcentreerdheid van mijn wezen is niet alleen gericht op de kleur, op de dalende zon of op het wordend duister, ze is gericht op het geheel der omstandigheden. Daardoor worden gevoelens in mij gewekt en eerst deze gevoelens doen mij God zien in wat er buiten mij is.

Het is belangrijk, dat we deze laatste uitdrukking onthouden: een gevoel in mij. U kunt naar buiten gaan en plotseling een schitterende bloem zien. U gaat die beschouwen en buigt u tot haar over. En terwijl u zo al die tere verkleuringen der blaadjes ziet, de wonderlijk fijne structuur, denkt u: ja, God is toch groot. U ziet dit als directe schepping Gods en U gaat er een ogenblik in op. Maar er zijn andere bloemen, die helemaal niet die ontroering in u wekken. Waarom deze ene bloem dan wel? Alweer: U ontwaart in u iets bijzonders en daardoor projecteert u a.h.w. uw wéten en kennen omtrent God op een voorwerp in de buitenwereld.

Nu ik God buiten mij zoek, kan ik dus overal gaan zoeken. Het is misschien een somber gezegde, maar men kan God vinden op de mesthoop en in de oneindigheid. God is een ster en een stukje afval: want al deze dingen zijn uit God geboren. Maar de wijze, waarop ik ze beschouw, de waarde die ze voor mij hebben, vooral de emotie die ze in mij wekken, bepalen of ik werkelijk hierin God zal zien of niet.

Emotie, gevoel. Maar dat zijn weer werkingen, die in mij leven. Hoe moet ik ze dan zien? Is het misschien mijn geest, die in zich een verborgen beeld Gods draagt en nu plotseling iets daarvan herkent in een waarneming door de stof? Is het misschien - wonderlijke vraag - alleen maar een samentreffen van omstandigheden, dat mij het onverklaarbare der schepping voor ogen stelt? En reageer ik daarom zo? Wekt dat die gevoelens in mij?

Ongetwijfeld zou ik hierover zeer veel kunnen zeggen. Ik meen genoeg te doen met vast te stellen, dal de gevoelens in ons moeten voortkomen uit eigenschappen, die in ons wezen liggen. Eigenschappen, die ten dele tot het rijk van de geest, maar ook zeker - wat ik vanuit mijn standpunt nog veel gemakkelijker en beter beoordeel dan u - een deel zijn van het zuiver stoffelijke.

God is het onbegrepen. Hetgeen we in de wereld rond ons niet kunnen begrijpen en toch kunnen aanschouwen, is eigenlijk voor ons het symbool van God. God is het eeuwige wonder, zolang we Hem in de wereld buiten ons hebben gezocht. Hij is altijd het wonder gebleven. En zodra het wonder ophoudt te bestáán, schijnt God daaruit voor ons te verdwijnen.

Gij zult zeggen: Maar ik weet toch wat een bloem is. En ik weet hoe de zon ondergaat. Ja, u wéét. Het is een kennis. Maar het is niet iets wat u zelf kunt doen, wat u zelf tot stand kunt brengen. Het is niet iets wat gij beheerst. Er zijn geheimzinnige krachten waarvoor gij namen hebt, die dit alles tot stand brengen. Maar gij kunt voor uzelf niet bepalen hoe dit alles werkt. Daarom: God.

Het onbegrepen in de wereld búiten ons is God. Maar hoe meer we leren begrijpen en beheersen van de wereld rond ons, in des te meer dingen wij onszelf zullen zien en des te minder het Goddelijke uit de wereld buiten ons tot ons kan komen. Elke verrijking van ons wezen, elk verstandiger worden, elk rijper worden, brengt met zich mede dat de wereld buiten ons minder goddelijk wordt, maar gelijktijdig, dat wij meer van deze wereld in onszelf kennen en begrijpen. Zouden wij de gehele wereld begrijpen, dan zou er in die wereld geen God meer zijn. Dan zouden wij de meester der natuur zijn in plaats van de slaven ervan. De natuur zou voor ons geen God meer zijn, maar een werktuig.

Als ik verder in deze lijn doorga, komt er een ogenblik waarop ik dan alles moet weten. Want het leven gaat voort, onophoudelijk. Steeds meer wordt mijn geest rijp en rijk beladen met kennis en wetenschap, steeds meer verwerft zij zich macht en beheersing. Hoe meer er aan macht en beheersing over het geschapene in mij leeft, des te minder ik God daarin zal kunnen zien. Er moet een ogenblik komen, dat er geen God buiten mij is. Het gevaarlijke moment, waarin je jezelf de vraag gaat stellen: Ben ik God of ben ik geen God?

Het antwoord kunnen wij op het ogenblik natuurlijk gemakkelijk geven, zeggende: Gij zult *nooit* God zijn. Want gij kent niet uw eigen oorsprong en gij zijt niet uw eigen oorsprong. Maar goed, dat vergeet men te gauw. De mens en de geest zijn maar al te zeer geneigd al hetgeen zij beheersen onmiddellijk tot zich te trekken als macht, als iets dat het hunne is: hun recht en hun erfdeel. En hetgeen zij niet bezitten, vergeten zij maar al te vaak in hun grote rijkdom.

Zo is het begrijpelijk, dat wanneer al het zichtbare, al het kenbare aan ons onderworpen is, God daarin voor ons niet meer bestaat. Wij vragen ons niet af: Waar is het vandaan gekomen?

Wij zeggen: Wij zijn er meester van. En dan zijn wij de eigenaars, de scheppers, de makers. Wij vergeten dat wij werken met een grondstof, die wij niet zelf hebben gemaakt. Het bewustzijn laat niet toe God buiten u te zien als een werkelijkheid. De God ín u zult gij kunnen zoeken, ongetwijfeld. De God búiten u sterft.

De ontwikkeling nagaande van de gedachten hieromtrent moeten wij langzaam maar zeker de hele wordingsgang der mensheid mede betekend zien in deze bewustwording.

Eerst veel goden, onnoemelijk veel goden. Kleine goden. Een god, die een beek doet murmelen, een koele bron doet opwellen. Een god, die als een echo van een schalmei over de velden danst en vruchtbaarheid geeft. Een god, die toornend zich verschuilt in de wolken en grommend zijn bliksemstralen uitzendt. Goden in elke golf. In de zee. Goden overal. Maar de wijzen en de filosofen gingen reeds vaststellen, dat deze goden eigenlijk maar attributen waren van één macht. Men gaat alles steeds meer terugbrengen tot één God. En uw wereld is zover dat zij eigenlijk nog maar twee goden kent buiten zichzelf. Twee ongekende krachten, die in de natuur en in alle dingen tot uiting komen: goed en kwaad. Wij geloven aan één God, maar we vereren er a.h.w. twee. De God des kwaads en de God van het goede.

Het resultaat is dan ook, dat onze vereenvoudiging ons heeft beroofd van veel wonderbeleven. Het wonder van een met geesten en goden doortinteld worden, vol van bovennatuurlijke krachten is ons ontnomen. Er blijft misschien nog over de stille kathedraal, de dom van levend hout, waarin wij ons een ogenblik tot God wenden: maar die wij weten te zijn een volkomen natuurlijk product, opgebouwd volgens wetten die wij kennen en dat te veranderen is naarmate het ons invalt.

Wij moeten natuurlijk verder. Wij moeten naar één God toe, ook in ons werkelijk geloven en niet alleen maar in ons woord geloven. Maar tot nu toe staan goed en kwaad nog steeds buiten ons. Want wij zien alle krachten, die van buitenaf op ons inwerken als factoren buiten onze beheersing. Wij kunnen er toch niets aan doen, als plotseling iemand die wij liefhebben, heengaat? Dat is de wil des Heren. Wij kunnen er toch niets aan doen, als we plotseling een grote meevaller hebben? Dat is toeval of - als we vroom zijn - God, Die ons, zijn dienaren, dat heeft geschonken. Het zijn dus eigenlijk relaties tot onszelf, die God geworden zijn: de relaties van de wereld.

Een God, Die ons iets ontnemt, is een boze of toornige God, Die we vrezen. De God, Die ons iets geeft. Die ons troost, ons beloften geeft van voortbestaan, dat is de goede, liefdevolle God. Alweer, omdat we minder goden kennen en meer en meer komen tot een conceptie van de ene God - het is ons gevoel, onze reactie op de wereld, die bepaalt hoe we God vinden buiten ons. God is leven. Maar God is voor ons - in de stof en in de lagere sfeer - niet het leven dat in ons woont, want dat zijn wij zelf. God is het leven rond ons. Maar waar komt voor ons wezen dat leven rond ons vandaan? Kan er iets bestaan, wanneer we niet meer voelen of denken of boren? God kan misschien het grote scheppingsspel voortzetten, wanneer ons bewustzijn is gedooft. Maar voor ons niet. Voor ons leven deze dingen alleen maar, als we leven. Dus: het leven in de andere dingen, waarin wij God vinden, is uit onszelf voortgekomen.

De mens, die God buiten zich zoekt, die Hem zoekt in een Koninkrijk der Hemelen ergens gelegen boven de wolken, misschien in de stratosfeer: de mens, die een slechte God vreest, een demon ergens in de kern der aarde, die mens verheerlijkt eigenlijk alleen zichzelf, zijn eigenschappen. Toch hebben we er behoefte aan. Wij kunnen niet zonder de God buiten ons. Wij kunnen nu wel al de waarden ervan gaan afbreken en analyseren, maar op een gegeven ogenblik moet je even - al is het maar met één zucht - iets van het goddelijke wonder kunnen beleven. Anders ben je als mens of als geest ongelukkig: dan lijkt je het leven zo vaag, zo leeg: dan zit er geen beweging, geen gang meer in.

Wat is dan de God buiten ons?

De God buiten ons is de projectie van al hetgeen er reeds ín ons leeft, maar waarvan wij ons niet bewust zijn. De God buiten ons is eigenlijk het totaal van onze mogelijkheden, die we wel bezitten, maar nog niet kunnen realiseren. De God buiten ons is de kracht, die in ons bestaat, maar waarvan wij ons niet bewust zijn. Daarom kunnen wij niet buiten die God. Daarom kun-

nen wij het niet stellen zonder deze voorstelling van een bovennatuurlijk wezen, dat daadwerkelijk zonder ons weten of beheersen ingrijpt.

Wij kunnen die eenvoudige, ware God nog niet aanvaarden. Wij kunnen nog niet geloven aan een God, Die alleen maar is: LEVEN, KRACHT, waaruit alles wordt geschapen door ons bewustzijn, door onze wording. God, Die de wereld voor de mens heeft geschapen misschien, maar de mens heeft gesteld tot HEER over de wereld. Dat vergeet men.

Wij zijn t.o.v. de schepping - stof en geest - a.h.w. in Gods plaats. Wij hebben de eigenschappen en de mogelijkheden om al hetgeen wij nu goddelijk noemen eens zelf te zijn. Al hetgeen ons thans een wonder lijkt, zal later een eenvoudige uiting zijn van ons bewustzijn en onze kracht. Wij weten diep in de kern van ons bestaan, dat het leven zo volledig, en afgerond móet zijn. Dat er ergens iets moet zijn dat ons alles kan geven wat wij verlangen, iets, dat alle kwaad kan vernietigen. Wij weten niet, dat wij het zelf zijn. Ook daarom moeten we wel iets buiten ons stellen, dat dan voor dat gedeelte van ons wezen, dat wij niet kunnen beheersen en regeren of waar wij te weinig van af weten, optreedt en handelt. Iets, waaraan we onze eigen fouten kunnen wijten. Iets, dat de lasten van onze schulden kan dragen. Dat noemen we God. Wat wij zien als een God buiten ons wezen, in de natuur misschien of in een kerk, misschien in de meditatie, dat zijn wij allemaal zelf.

Wij kunnen eenvoudig niet zonder deze aanvulling. Vraag u dan af: Hoe moet ik met deze God buiten mij werken? Hoe moet ik dat bevatten? Probeer uzelf daarop een antwoord te geven, omdat ieder buiten zich zijn eigen God heeft. In ons leeft dezelfde kracht. En de God buiten ons is de aanvulling van onze persoonlijkheid, van het deel der schepping dat wij in de volmaaktheid zijn en dat wij voor onszelf trachten te bereiken.

Ik voor mij beleef het zo: God is al datgene, wat ik niet ben. Buiten mij is God al wat ik in mij zou willen bezitten en niet bezit. God buiten mij is het gemis, waaronder ik lijd, omdat ik de volmaaktheid nog niet kan bevatten.

Ik weet dit, maar ik kan het niet als een werkelijkheid beschouwen. Want deze God móet voor mij leven, anders zou ik in zelfverwijt moeten gaan neerzitten en eenvoudig het leven langs mij heen laten gaan. Dat kan ik niet. Want de ware God, de God, Die het leven in mij is, heeft mij één ding opgelegd, dat vloek en zegen is tegelijkertijd: je moet leven of je wilt of niet. Nu in deze, dan in gene wereld, maar onophoudelijk leven. Leven, totdat je eens komt in een sfeer, waarin je één bent met alle leven en daar – ook verder levend - in ieder geval de persoonlijke ervaring van het leven kunt terugbrengen tot een algemene, tot een deelhebben in een volmaaktheid in plaats van zelf te worstelen om een volmaaktheid te bereiken. Ik geloof in die God buiten mij.

O, ik weet wat Hij is. Toch geloof ik er in. Ik kan niet zonder dat leven, omdat er in mij nog zoveel gebreken zijn. Er is zoveel dat ik zou willen doen, maar dat ik niet volbreng. Er is zoveel dat ik in mij voel als iets dat niet goed is, dat verkeerd is, omdat ik de werkelijke reden en waarde ervan niet begrijp. En ik moet iemand hebben, die ik daarvoor vergeving kan vragen. Want ik durf niet tegen mijzelf te zeggen: Je bent met het ene deel van je bewustzijn dwaas en je stelt het andere deel van je bewustzijn er tegenover om het dan maar weer goed te maken.

Is het een wonder, dat we altijd moeten spreken over een God van Liefde? Er moet voor ons een God zijn, Die liefde, heeft voor al het geschapene. Wij kunnen er geen andere goden meer tegenover zetten. Die fase zijn we ontwassen. Wij kunnen niet meer verschillende goden tegen elkaar uitspelen als een schizofrene scheppende kracht, die zichzelf bestrijdt tot aan de finale vernietiging. Wij kunnen alleen maar zoeken, altijd weer zoeken naar een God, Die ons helpt de volmaaktheid te bereiken, in onszelf kennen we onze onvolmaaktheid: hebben we de diepe afgrond van onze gebreken gevonden. We weten, dat er volmaaktheid is al kunnen we haar ons niet voorstellen. En dan hebben we een God nodig, Die voor ons compenseert.

Onze God, Die we buiten ons zien, is de compensatie van ons leven, dat wij zien als onvolledig en niet goed. Wij kunnen niet vrij zijn in de schepping. Daar hebben wij de moed niet voor. Wij durven de verantwoordelijkheid voor ons leven niet dragen in de schepping. Daarvoor zijn we te bang. Wij durven de wereld niet vanuit een zuiver persoonlijk stand punt benaderen en

beleven. Wij zijn veel te weinig overtuigd van onze eigen waarde. Daarom hebben wij die God nodig. Ja, dan moeten we toch proberen de relatie met die God zuiver te maken, ook al geloven we dan dat deze God dóór ons wezen in de wereld komt: dat Hij a.h.w. een uiting is van de levende kracht in ons wezen, daar wij als persoonlijkheid in Gods wereld het geheel van de in ons levende kracht moeten zijn.

Wij hebben ons de vraag gesteld: Hoe benader ik God? Ik moet God benaderen met een volvertrouwen. Het vertrouwen, dat ik niet in mijzelf heb, moet ik in God hebben, want anders heb ik helemaal geen houvast. Een God buiten mij: een God, Die ingrijpt en Die de wereld rond mij weer in orde brengt, als ik heb gefaald. Omdat ik geen zelfvertrouwen heb, moet ik vertrouwen hebben in God. Maar ik mag niet bang zijn voor God. Want heb ik angst voor God, dan heb ik angst voor een gedeelte van mijzelf. Die angst zal mij benepen, bang en klein kunnen maken: die zal mij kunnen wegdrijven van een vollediger en groter bewustzijn. Ik moet God zien als een God van Liefde, want anders kom ik er niet.

Hoe moet ik tot die God gaan? Ik moet mijzelf aan die God durven overgeven, als mijn wezen niet in staat is te volbrengen. Een mens, die op een gegeven ogenblik met zijn denken niet ver genoeg komt, neemt zijn handen en schrijft zijn gedachten neer om uit deze verkorte gedachten later verder te berekenen wat het eindresultaat is. Zo moeten we doen tegenover God.. Onze God is a.h.w. het rekenbord, waarop wij ons wezen steeds weer omschrijven. Waarop wij de som maken, die tenslotte moet uitkomen in het getal 3: de drie-eenheid van ons wezen, de drievoudige uiting van de levende kracht, het drievoudig bewustzijn dat terugvoert tot de grote eenheid.

Daarom mogen we niet aarzelen naar God te gaan, hoe vaag of hoe scherp omschreven wij die God ook kennen. Wij moeten tot die God gaan. De een doet het met bidden, de ander alleen met een stil vertrouwen. Hoe gij het ook doet, het hindert niet. Gij kunt niet zonder GóD, Die voor u de aanvulling is: Degene, Die alles geeft wat gij nog niet bezit.

Een filosoof heeft in de laatste tijd hierover een beschouwing opgesteld, waarin hij zei: "De wetenschappelijke naam voor de God van de meeste mensen is onderbewustzijn." Ik zou dit willen uitbreiden: Alle God buiten ons is niets anders dan de naam, die wij geven aan hetgeen onbewust in ons bestaat. En zoals het onderbewustzijn soms kan doordringen in de mens en hem plotseling kan brengen tot een intuïtieve handeling, tot plotselinge realisaties, versnelde prestatie, tot bereiking daar waar hij anders zou aarzelen, zo kan onze God , als wij Hem werkzaam maken in ons wezen, voor ons datzelfde betekenen op onze weg naar bewustwording.

Na al deze dingen te hebben gezegd over de God buiten ons, moet ik dan toch ook spreken over de God ín ons. Zoals er een God búiten ons is, moet er een God ín ons zijn.

Wat is God ín ons wezen?

God in ons wezen is de volmaakte uiting, die in ons mogelijk is. Wij kunnen nooit de volheid van God geheel beleven of zijn. Wij kunnen wel - voor zover wij daartoe bestemd zijn en deel uitmaken van Zijn wezen - een gedeelte van Zijn volmaaktheid in ons bevatten. Wij kunnen uit het leven nooit meer levenskracht putten dan wij kunnen bevatten, dan ons gegeven is. Wij kunnen nooit verder komen in het leven dan datgene, wat in den beginne reeds door de Schepper voor ons is vastgesteld. De God in ons is het bewustzijn deel te zijn van de grote Macht, Die altijd wel voor ons een raadsel zal blijven.

In ons is een bewustzijn dat alle wereld voor ons kan vervullen. Ik zei u reeds: Al datgene, wat we buiten ons zien als prestatie van het Goddelijke is in ons aanwezig. Wij behoeven slechts tot de God in ons te gaan om alles te realiseren wat ook maar aan mogelijkheid voor ons wezen denkbaar is. Alles wat wij willen zonder meer. "Vraagt en u zal gegeven worden. Klopt en u zal worden opengedaan". Ja zeker, als gij durft aankloppen bij de levende kracht in uw eigen wezen! Want gij zult uzelf niets weigeren wat voor uw wezen bewustzijn kan betekenen. Gij zult uzelf niets onthouden. Gij zult u geen poort van bewustzijn sluiten zolang in u een bewust verlangen daarnaar vraagt. De eenheid van uw wezen maakt het zelfs de God in u onmogelijk u te weigeren wat gij verlangt, indien gij intens verlangt en uw leven daarop durft baseren en opbouwen in vol vertrouwen dat het Werkelijkheid wordt. Of gij nu bidt tot een God

achter de wolken of tot een stenen beeldje dat gij in uw handen draagt of gij teruggrijpt naar de kern van uw wezen of in verdwazing het vormloze rond u aanspreekt, het blijft hetzelfde, Want al wat voor ons kan zijn is in ons.

Bestaat er dan nog meer dan dat?

Ja, er is meer dan de God in ons en buiten ons. Er is meer dan het leven zelf en de volle volmaaktheid daarvan. Er is meer dan een projectie van dit wezen in de buitenwereld. Maar wat dát, is, kunnen wij niet zeggen, wij zijn er een deel van. Geheimzinnige krachten komen uit het Onbekende. Zij doorspoelen ons en geven ons de voortdurende volheid van al wat er in ons leeft. En zij verdwijnen weer en wij weten niet waarheen. Steeds weer komt die kracht. Zolang die kracht er is, leven wij. Zolang die kracht er bestaat, leeft de God in ons.

Mag ik die Kracht, leven noemen? Ik geloof het niet. Want het moet meer en minder dan leven tegelijk zijn. Tenslotte is leven bewustzijn. Wat niet bewust is, dat is immers dood volgens menselijke opvattingen.

Méér dan bewustzijn. Méér dan het leven zelve. Het grote raadsel der oneindigheid. Maar dat is iets, waarover ik u niet veel kan zeggen. God is overal. Maar wat God ís weten wij niet. Wij kunnen trachten het te bepalen. En wij zullen ons een volgende keer zeer zeker daarmee bezighouden. Thans meen ik voldoende gezegd te hebben en besluit dan ook de beschouwing voor deze avond.

TEMPELDIENST

Een tempel is het huis van God. Een tempel is een plaats van verering en aanbidding. Een tempel in een heiligdom. Degenen, die zich aan de tempeldienst wijden, zorgen dat deze tempel waardig blijft aan de Kracht, die er in wordt vereerd, dat het Huis des Heren rein blijft, zodat het Hem waardig is.

Ieder kan de tempeldienst op zijn eigen wijze volbrengen. Want er zijn vele tempels en vele vormen, waarin men God aanschouwt en God aanbidt. Maar alle tempels zijn tenslotte slechts beelden, buiten ons gestelde waarden, die de God moeten weergeven en het contact met God, dat alleen in ons wezen kan plaatsvinden,

Waar kunnen wij God eren? Slechts in ons hart, in ons wezen, de kern van ons zijn. Waar woont de goddelijke Kracht, die wij kunnen bereiken in ons. Want zij is ons leven. Zo zijn we voor onszelf de tempel Gods. Heel ons leven behoort dan ook een tempeldienst te zijn. Een dienst, zoals in de oudheid zovele, mannen en vrouwen, hebben bewezen aan hun goden. Een zich overgeven en zich wijden aan de God. Het volbrengen van Zijn taak, het spreken van Zijn woord, het volvoeren van Zijn wil.

Een tempel moet beheerd worden, want zij moet in goede staat blijven. De tempel van ons wezen moet ingoede staat worden gehouden.

Daartoe hebben we deel te nemen aan het leven van onze sfeer. En hoe vollediger de zorg is die de priesters, tempeldienaren hebben voor het uiterlijk van de tempel, hoe beter het vaak zal gelukken om een goed en waardig offer in die tempel te brengen - zij het dan, dat men het uiterlijke stelt boven de waarde van het offer. Zo moeten we in onze sfeer, altijd weer trachten om qua wezen - want ons wezen, ons uiterlijk, ons vertoon, ons lichaam, ons voertuig is toch tenslotte de tempel, waarin het leven woont - zoveel mogelijk waardig te maken aan de Schepper, Die ons het leven heeft.

We moeten trachten het uiterlijk en het innerlijk zo goed en zo schoon mogelijk te houden, zo rijk mogelijk te voorzien van al datgene wat nodig is om het leven tot uitdrukking te brengen. En wanneer we dat leven dan - uiterlijk - tot uitdrukking hebben gebracht, is het nog niet voldoende, want dan moet er van buitenaf iemand in de tempel komen en een offer opdragen.

De geest gaat uit in de wereld. Zij zoekt naar de waarden, die voor haar het belangrijkste zijn. Zij neemt schoonheid en bezit, zij neemt vreugde en smart en draagt dat tot in de diepste kamers van het verborgen "ik". Is de tempel slecht, dan zijn de dienaren slecht. Dan is er een schatkamer, waarin angstvallig de schatten worden behoed. Maar eert men in de tempel God op een waardige wijze, dan wordt al wat binnen komt geofferd aan die God.

Zo is dit de ware tempeldienst: Neem wat het leven u geeft. Verzamel de rijkdommen van uw wereld, van uw sfeer, maar verzamel ze voor uzelf. Verzamel vooral datgene, wat gij in uw hart kunt binnendragen. Verzamel de kennis, de wijsheid, de liefde, de haat. Al datgene, wat er bestaat aan emotie, al datgene wat er bestaat aan weten en bewustzijn. Breng deze dingen dan in uw wezen en leg ze op het altaar van het leven. Draag al wat uw bestaan u geeft aan vreugde en aan smart op aan uw Schepper. Dan zijt gij degene, die dient in een tempel. Dan is het uw tempeldienst, die u nader brengt tot God.

Er staat geschreven, dat God sprak in het Heilige der Heiligen tot de Hogepriester: "Welaan, gij zijt Hogepriester in uw wezen en gij kunt spreken tot uw God." Maar de Hogepriester kon slechts binnengaan, als hij was gereinigd, als de offers waren gebracht. En vele dienaren brachten dan ook voor deze plechtigheid alles binnen. Zij maakten de binnenplaatsen schoon. Zij sloten de hof voor de ongelovigen af. Zij stookten het vuur op het altaar. Zij vulden het gewijde vat met water.

Deze diensten moeten onze zinnen en zintuigen ons bewijzen. Deze dienst moeten we vragen van rede, begrip en verstand, van bewustzijn en geest. Opdat deze priester - na het offer - zijn ziel voorbereidende, deze kunnen doen binnengaan in het Heilige der Heiligen, de kern van de levende Kracht die wij zijn, opdat daar het hoogste dat er in ons bestaat, nederig luisterend, Gods woord kan ontvangen.

DERDE LES - GOD IN DE NATUUR

Bij al ons zoeken naar en kennen van de goddelijk Macht, die wij innerlijk als een bestaansnoodzaak aanvoelen, worden wij maar al te vaak gedreven tot een geheel buiten ons vaststellen van het Goddelijke, dat hierdoor zo ver van ons verwijderd lijkt.

In feite echter kan deze God natuurlijk niet buiten ons bestaan. Want schouwende naar de natuur, de wettende ziende in deze natuur en deze erkennende, word ik toch steeds teruggeleid tot mijn eigen wezen, waarin deze wetten evenzeer aanwezig moeten zijn. Zo eerst kan ik ze kennen en ben ik daarvoor ontvankelijk of daaraan onderworpen.

Als wij in de natuur schouwen, dan valt ons in de eerste plaats op: een grote veelheid met gelijktijdig doelmatigheid van vorm en levensuiting. Wij zien al dit vele - elk op zijn gebied - als juist, als goed: ook indien wij voor onszelf sommige delen van deze natuur als niet voor óns passend verwerpen. Wij kunnen dan God in de natuur gaan zien als de vertegenwoordiger van alle vorm. In God moeten alle vormen aanwezig zijn.

Wat echter meer is. dit natuurgeweld, dat voortdurend de wereld rond ons vormen hervormt, is niet onderworpen aan onze wensen en is niet door ons te beheersen. Het bezit een kracht ontelbaar groot, dat wij deze kracht zelf als een uiting van het Goddelijke gaan zien. Het resultaat is, dat wij maar al te vaak het natuurverschijnsel met de onmiddellijke goddelijke uiting gaan verwarren.

De ouden hadden hun goden, die donderhamers mikten of de bliksemschichten van een bergtop over de wereld deden neerflitsen. De primitieven zien de vuurdraak strijden in de wolken. Zelfs de moderne mens wordt door het verschijnsel van onweer b.v. nog steeds gefascineerd. De opstandige zee, opgezweept door de storm, brengt voor de mensen wederom een ander soort vreesachtige fascinatie. Zij moeten a.h.w. dit geweld aanschouwen, de brekers omhoog zien stuiven, verpulverend tot een witte schemering van neervallend water. En zij voelen juist hierin het Goddelijk.

De mens ziet zovele wetten er op de wereld regeren. Wetten, die ook de natuurkrachten beheersen. En met een verderschrijdend begrip voor de onderlinge samenhang der gebeurtenissen gaat de mens ertoe over om God te zien als de Maker van deze wetten. Zodat onze God in de natuur eigenlijk kan worden teruggebracht tot een twee-eenheid: de uiting in scheppingsmogelijkheid en scheppingswerkelijkheid, die alle vermogen in ons besloten volgens ons weten - overtreffen en het geweld, de kracht die – door ons niet te temmen of te beheersen is - voortdurend onze kleine menselijkheid belaagt en bedreigt. Elke wet die wij zoeken staat voor deze opbouw in verband met deze krachten. Kan God echter een maker van wetten zijn in de zin, waarin men dit in de natuur meent waar te nemen?

De Wet van de zwaartekracht b.v. is onmiddellijk gekoppeld aan massa en beweging: dus verplaatsing in ruimte plus latente kracht in het "ik". De wetten van evenwicht en gelijkmatigheid zijn wederom afhankelijk van aantrekkingskracht, van het eeuwige spel der sterren of van de vreemde vuren, die branden in het binnenste van elke planeet, die nog leven baart. Alles kan worden teruggebracht tot zijn oorzaak. Elke wet kan worden verklaard: er is een reden voor. En gaan wij door met zoeken, dan vinden wij achter elke wet het geheimzinnige punt "energie" staan.

Dan zijn er voldoende mensen geweest - en er zullen er nu ook nog zijn - die uitroepen: Ziet, de denkende kracht, de energie, is God! Denkende kracht. Maar is het dan een denkende kracht, die wij zien in de natuur? Is het de denkende kracht, die ons beroert door haar schoonheid? Is het het geweld van deze denkende kracht, dat ons plotseling doet erkennen hoe klein en hoe nietig wij zijn, wanneer wij in een stoffelijke vorm op aarde wandelen?

Ik meen, dat daarvoor een andere oorzaak is. Want in ons leeft een bewustzijn plus datgene, wat wij noemen: een vermogen tot waarnemen. Nu zou ik dat vermogen tot waarnemen ook kunnen omschrijven als een "in harmonie zijn met de dingen"? zodat zij gelijktijdig of voorgoed deel worden van ons wezen. In dat geval mag ik zeggen, dat de kern van mijn wezen bepalend is voor al hetgeen ik aan wetten en vormen en krachten buiten mij zal ervaren. Dan is het wederom ín mij, dat de werkelijkheid schept. Het is ín mij, dat deze wetten bestaan. Het is ín mij, dat de storm woedt of de donder rolt. Het is ín mij, dat al dit goddelijk geweld - als zijnde goddelijk - tot uiting komt. Het is mijn bewustzijn, dat bepalend is.

Zeker, dan keer ik weer terug tot de God, Die ín mij is. En toch, als die God, Die ín mij is, mij dit alles doet waarnemen, dan moet deze waarneming door mij gedaan onmiddellijk identiek zijn met de eigenschappen, die de God ín mij bezit. Als ik dus de natuur beschouw en in de natuur God zoek, dan doe ik dit meestal gedreven door enige sentimenten, maar niet zonder redelijke basis. Al wat ik zoek in de natuur onderscheidt zich van hetgeen ik zoek bij de mensen en van hetgeen ik vind als werkelijke gedachtesfeer, waarin ik leef en van datgene wat daarin ontstaat als gedachtevorm, uitgedrukt door entiteiten die daarin bestaan. Elke vorm is een uiting van God: ook datgene wat door mensen wordt gedaan. Want ook dat denkbeeld moet in de mens leven, anders kan het nooit uitgevoerd worden. Ik zoek de natuur, gedreven door een zeker sentiment. Want juist het geheimzinnige, dat is in de groei en de schoonheid, in de wijding en de stilte, waarin het stormachtig geweld van de natuur verborgen is, trekt mij.

Wie God in de natuur zoekt, zoekt de geheimzinnige God. De geheimzinnige God buiten het "ik". Men wil God ondergaan en men tracht Zijn Wezen te erkennen, in Zijn Wezen onder te gaan door juist die verschijnselen van Zijn totale schepping te aanvaarden, die buiten de beheersing van de mens liggen. Zeggen: "God in de natuur" is hetzelfde als zeggen: "God kan door ons niet worden beheerst." De natuur echter geeft ons verschillende zekerheden. Want in de natuur moege dan het laatste geheim nog niet zijn ontsluit, wij kunnen toch omtrent de natuur zeer veel weten. Wij kunnen de krachten der natuur leren toepassen. Wij kunnen gebruikmaken van alle vermogens, die in de natuur schuilen, als wij begrijpen hoe dit juist voor onze doeleinden kan gebeuren. Mijn zoeken naar God in de natuur wijst erop, dat ik - mens of geest zijnde - in het geheimzinnige zoek naar waarden, die voor mij bruikbaar zijn.

Men zegt: "Als ik de stilte van een woud onderga, dan voel ik mij God nabij." Wij kunnen het ook zo zeggen: "Als ik door de natuur verstil, wordt mij door die stilte het Goddelijke duidelijker kenbaar." Want dit is meer waar. Als resultaat: Als ik leer deze stilte, die ik in de natuur heb gevonden, in mijzelf te reproduceren, dan heb ik de vorm der natuur niet meer van node. Haar rust, haar schoonheid, haar kracht bestaan dan in mij. Ik heb geleerd een aspect van het Goddelijke in mij te gebruiken om de schoonheid of de rust van de wereld, die ik eens buiten mij meende, te zien, in mij voort te brengen en daar een ogenblik van te genieten en in onder te gaan.

De natuur leert ons echter meer. Zij zegt ons dat heel veel dingen, die door de mensen worden goedgekeurd (aan de andere kant heel veel dingen, die door de mensen worden afgekeurd) in de natuur juist andersom "slecht" en "goed" zijn. Wat de mens kwaad heet, blijkt in de natuur normaal leven te zijn. Wat wij goed heten, verwerpt de natuur in al haar schepselen en brengt het niet tot uiting. Dan zouden wij uit deze lering de gevolgtrekking moeten maken, dat de God in ons - ook de God buiten ons - in wezen sterk verschilt van ons denken en ons voorstellingsvermogen. Het is belangrijk, dat wij dit laatste niet vergeten. Wij kunnen ons geen God voorstellen: ook niet in de natuur, ook niet in de glorie van een zonsondergang, ook niet in een hete zomerdag met zijn rust van rijpend koren en de verstilde arbeid in de middagwarmte. Deze dingen zijn aspecten Gods. Inderdaad. Zonder God zou dit niet kunnen bestaan. Zonder de God in ons zouden we nooit deze indruk kunnen ontvangen en verwerken. Maar al deze dingen zijn niet reëel in de zin dat zij een waarde uitdrukken, die stoffelijk of geestelijk belangrijk is, juist in deze vorm. De wetten in de natuur, de ervaringen die wij in de natuur opdoen als wij mens zijn, zij alle zijn niets anders dan aanduidingen omtrent de werkelijkheid van de goddelijke Kracht.

Ik sprak reeds over het tot uiting komen van wetten in de natuur. Hieruit trek ik de conclusie, dat deze wetten directe uitingen zijn van de God, Die in mij leeft (reeds tevoren leeft) en dat krachtens deze vaststelling de God in mij een omschrijfbaar en bepaalbaar wezen is voor zover het voor ons kenbaar wordt.

Het feit, dat ik dus in de natuur God kan erkennen, staat wel onomstotelijk vast. Het feit echter, dat ik ook buiten de natuur om in mij deze God draag, staat evenzeer vast. Als ik dan naar dat Goddelijke, toe wil, als ik wil streven naar een volmaakt bewustzijn omtrent alle waarden, als ik streef naar de vrede, die in een volkomen evenwichtig bestaan is gelegen, als ik zoek naar de vreugde, die bestaat uit het volledig harmonisch werkzaam zijn binnen de Alkracht, dan moet ik deze wetten op mij van toepassing verklaren en voor mij elke wet behouden, die ik buiten mij in de natuur erken. Mijn God - buiten mij - toont Zich aan mijn oog juist in het minder kunstmatige: en in het natuurlijk gegroeide komt dit meer tot uiting dan elders. Hier vindt de God, Die in mij leeft de God, Die buiten mij leeft in een volkomen weerspiegeling. Mijn wezen en denken zowel als de kracht die in mij leeft worden in elke kleinigheid gereproduceerd. Hartstocht, verlangen en begeren zijn zij niet als de zee? Soms rustig ruisend en schepen dragend van haven tot haven, zoals de hartstocht en het begeren vaak kracht zijn om voort te gaan. Soms ook de kusten overweldigend en de dijken brekend, verslindend al hetgeen zij eigenlijk verder zou moeten dragen. Zoals op zee de schepen schipbreuk lijden, zo lijdt ons streven, zo lijden onze gedachten maar al te vaak schipbreuk, als het begeren en de hartstocht in ons in opstand komen. Of misschien de toorn, de plotseling opkomende drift, die alles verslindt, die elke rede wegvaagt, die blindelings treft, om dan vaak weer even snel in het niet te verdwijnen: de donder, de bliksem.

Elke kracht der natuur vindt haar evenwicht in ons bestaan, vooral in ons geestelijk bestaan. Het is dan ook noodzakelijk, dat wij - bewust van dit feit - ons spiegelen aan de natuur. Niet een "terug naar de natuur" beweging, niet een teruggaan tot het dierlijke, maar een beseffen van datgene wat in de natuur is getolereerd. Een besef van datgene, wat drijvende kracht is in alle levens rond ons. En een erkennen, dat deze krachten in ons en voor ons evenzeer bestaan. Een erkennen van de wetten tot de kosmische wetten toe - die uit de natuur geboren zich voortdurend aan onze ogen tonen. Een begrijpen, dat deze wetten de grenzen zijn, die aan ons vermogen zijn gesteld. Wanneer in de natuur iets zwak wordt, dan wordt het meedogenloos weggenomen. Het zwakke dier valt ten prooi aan het sterkere. Het ongezonde of dorre hout breekt door de storm. In ons bestaan leven vele vormen, die evenzeer ziek en ongezond zijn. Wanneer in ons leven de storm komt, dan vallen die dingen. Zij zijn niets waard. In ons is droog hout, maar ook het groene hout, de levende kracht, de onmiddellijke, de ware uiting van het Goddelijke in ons en niet slechts de waan, die wij eraan hebben geknoopt. Wij zoeken naar datgene in ons, dat werkelijk leeft. Wij zoeken naar God in de natuur. Wij zoeken naar God in de wereld buiten ons en vinden niet het fabelachtige Koninkrijk der Hemelen. Wij zoeken God overal, behalve waar Hij is.

Wij dienen God op elke wijze, behalve op de natuurlijke door onszelf te zijn. Wij zijn dwazen, dat wij de waarheid niet beseffen. Toen Jezus werd geboren in Bethlehem - zo vertelt ons de legende - openden zich de hemelen. Engelenscharen traden naar voren. Het werd licht, alsof het helder dag ware. Stemmen zongen een wonderlijk koor. En lichtende boodschappers brachten de mare overal in de omgeving tot aan de herders, die in de velden waren. Het klinkt ons misschien als een fabel in de oren. Maar waarom zou het - vanuit onszelf gezien - niet waar zijn? Want elke keer, als er in ons iets gebeurt, dan lijkt het of de natuur verandert. En toch is God onveranderlijk.

Zeker, indien wij afstand kunnen doen van alle vrees en alle haat (dat geldt voor u als mens), dan zal de slang u niet bijten, de tijger u niet besluipen, dan wordt de beer u tot gezel en komt het hert een ogenblik met u spelen. Gij denkt, dat het dwaasheid is. Het is waar. De aarde is nog een paradijs voor de mens, die de paradijsgedachte, de paradijsstemming in zich draagt. Mag ik dan niet verder gaan en zeggen, dat deze wereld zich inderdaad volledig aanpast aan het geestelijk gebeuren? Dat het niet de wereld is die de geest bepaalt, maar omgekeerd? En dat onze geest wordt geleid door de goddelijke Kracht, die in haar woont? Waarom zou dan een hemel niet openbarsten voor de ogen van hen die een ogenblik beroerd door het heilige, het grote, dat zij rond zich zien gebeuren al beseffen zij het ook niet, door een uitstraling

getroffen en meegesleurd in een nieuwe harmonie met hun wezen en de Godheid - de hemelen zien opengaan? Jacob droomde dat hij boven zich de hemel geopend zag en dat engelen neerdaalden en opstegen. De mensheid droomt, dat wanneer zij zal sterven de gouden poorten in de muur van het hemelrijk zullen opengaan en zij kunnen binnentreden in de Eeuwige Stad, het hemels Jeruzalem. Vreemd, altijd deze droom van poorten die opengaan, terwijl er geen poort is geen werkelijke poort. De hemelen zijn open en gevuld met lichtende geest. Er is geen deur, die het gaan van de geest tussen hoogste sfeer en laagste wereld behoedt of verhoedt. Er is alleen maar ons onbegrip.

Indien wij ons kunnen afstemmen op de waarden, die in de God in ons liggen, dan zijn alle wetten plotseling geen dwingende krachten meer, maar de natuurlijke uitingen van ons wezen. Dan zijn alle beperkingen plotseling geen grenzen meer, maar de vorm, de gestalte van hetgeen wij zijn. Dan is er geen duister meer. Dan is er voor ons licht, omdat wij onszelf aanschouwen en in ons het Al kunnen erkennen. Buiten ons is licht noch duisternis. De hemel in Bethlehem kan zich hebben geopend. De engelen kunnen hebben gesproken tot de herders. Dat is geen dwaasheid. Het is geen sprookje of mare. Het is een uiting van de God, Die in de natuur Zich openbaart, wanneer het "ik" de eenheid, met het totaal Goddelijke voor een ogenblik wat meer bereikt dan tot nu toe.

De God in de natuur is tenslotte voor ons slechts de weerkaatsing van ons eigen volmaakte beeld.

De God in de natuur is voor ons de realisatie van wat in ons als mogelijkheid leeft.

De God in de natuur is gelijk aan de natuur in ons. De natuur van stof en geest, zijnde de wet, de begrenzing en de gestalte, die ons wezen uitmaken. En daarom mogen wij ook aannemen, dat het Koninkrijk Gods in ons leeft en dat wij toch God kunnen zien in de natuur buiten ons of waar dan ook. Maar laten wij niet ten onder gaan aan het zoeken naar geheimzinnigheid en sensatie zonder meer. Laten wij ons niet met een groots gebaar in de schoonheid trachten te verdrinken van al wat er rond ons bestaat. Want schoonheid is geen drank, die je tot je kunt nemen. Het is slechts een waarde, die in je leeft en daardoor buiten je kenbaar wordt. Wij zijn in onszelf besloten. Laten wij geen dwazen zijn. Laten wij niet zeggen, dat God ergens woont: of dat wij weten wat God is. Maar laten wij onszelf niet verhelen, dat wij kunnen erkennen wat God is ín ons. Wat wij zijn. En dat wij in de volmaaktheid, die voor ons mogelijk is, God zullen terugvinden, voor zover dit met onze persoonlijkheid ooit zal kunnen gebeuren. Dan hebben wij - meen ik - de God in de natuur juist geschat. Dan hebben wij begrepen, waar het om gaat: ons leven te leven om onszelf te kennen. Onszelf kennende uit al wat buiten ons ligt, komen wij tot de goddelijke waarde, die in ons ligt en in deze goddelijke waarde de volmaaktheid vindend, die ons wezen en bestaan uitmaken.

JAARWISSELING.

't Is duister. Nacht. Een klok, die slaat. Een jaar, dat wordt geboren. De wereld is zoals tevoren.

Een mens, die droomt van nieuwe tijd en oude fouten wil verwerpen. Een mens, die droomt van eeuwigheid en toch niet weet te stelpen d'onhoudbare voortgang van de tijd.

Een klok, die slaat. Slaat in de nacht. Men telt haar twaalf slagen, als plechtig sprekend: "Hier is 't eind van een jaar vol dagen van arbeid en rust aaneengetwijnd."

Wat gij het lot mocht vragen in 't verleden, is nu vervuld. Wat gij vraagt voor de toekomst, het is nog verhuld. En strijden zult ge, zoals gij hebt gestreden. En lijden, zoals ge reeds hebt geleden. Want slaat ook de klok er is slechts één tijd: het Heden" het Heden, slechts het Heden!

VIERDE LES - EEN GOD OF MEER GODEN

Wanneer wij de ontwikkeling van de wereld nagaan, dan zien wij het veelgodendom in de oudheid, maar zelfs nog in de moderne tijd, opduiken als uitdrukking van het menselijk geloof. Wij kunnen natuurlijk zeggen: Wij geloven in één God en daarmee basta. Maar het lijkt mij redelijker te trachten na te gaan hoe wij tot een veelgodendom kunnen komen en in hoeverre dit verenigbaar is met onze voorstelling van één God. Want alle erkenning van het Goddelijke moet gebaseerd zijn op dezelfde grondwaarde.

Wij kunnen niet zeggen: Er is óf dit óf dat. Alles, wat in ons voorstellingsvermogen leeft - daarop heb ik u reeds gewezen in een vorig betoog - moet binnen het Goddelijke aanwezig zijn. Het gaat hier dus om de toestanden in het Al en de interpretaties, die wij hieraan geven.

In de eerste plaats zijn wij - mens zowel als geest - beperkt. De mens is beperkt door zijn wereld en gebonden aan de tijd: aan een algemene tijdsfactor. De geest is beperkt door haar voorstellingsvermogen, die haar wereld bepaalt en wederom, door de tijd, die bij haar een persoonlijke factor is. Willen wij dus met de rede nagaan wat de mogelijkheden in het Al zijn, dan moeten wij uitgaan van waarden, die bij de geest en de stof ongeveer gelijk bestaan.

Allereerst is dit de begrensde wereld. Wij kunnen ons voorstellen, dat de wereld van de mens door vaste vormen wordt begrensd en dat die begrensde wereld door een complexiteit van wetten wordt geregeerd. Maar wij weten niet (vanuit menselijk standpunt) waar deze wereld ophoudt of waar zij begint. Een mens kan slechts zeggen: Dit is mijn werkelijkheid. Tot zover zie ik. Buiten dit bestaat er voor mij niets. Theoretisch echter kunnen wij ook het volgende zeggen: De mens beleeft die werkelijkheid, waarmee hij volkomen in harmonie is. Hier zeg ik heel iets anders, want ik neem aan dat er meer, mogelijk ontelbare werkelijkheden naast elkaar bestaan, maar dat de mens alleen die werkelijkheid beleeft, waarmee hij in harmonie is.

He kwestie, waartoe wij tenslotte komen, is deze: Kan er voor de mens een mogelijkheid bestaan om buiten de wereld, waarmee hij onmiddellijk in harmonie is, ook nog bepaalde harmonische tendensen te tonen met andere werelden? Zo ja, dan kent deze mens buiten zijn eigen reële wereld, die hij werkelijk beleeft, een aantal werelden, waarin het beleven en bestaan hem minder reëel lijkt, ofschoon zij binnen de schepping even werkelijk tegenwoordig zijn.

Ik heb deze these voor u opgebouwd, omdat als wij over het veelgodendom gaan denken juist deze theorie hierbij een zeer belangrijke rol kan spelen. Sta mij toe, voordat ik hierover uitweid, nog even de wereld van de geest te analyseren. Wij weten dat de geest in haar wereld slechts in zoverre bestaat als zij bewust is. De vergroting van haar bewustzijn is identiek met een vergroting van de wereld voor haar. Ook bestaan er schijnbaar waarden, waarmee de geest niet onmiddellijk in harmonie is. Toch klinken die tot haar door. Wij zien krachten uit andere en hogere sferen. Wij worden beleerd door entiteiten uit andere werelden en dalen soms af in werelden, die zeer van de onze verschillen, maar altijd voor korte tijd. Wij keren steeds weer terug tot onze eigen sfeer, die onze werkelijkheid is. Ook de geest ontdekt dat in elk van de werelden - buiten haar eigen werkelijkheid - door haar bezocht, andere wetten regeren dan zij van haar eigen wereld gewend is. Gij ziet dus, dat voor stof en geest de toestand ongeveer gelijk kan worden gesteld.

Als nu één wereld voor mij werkelijk is, zal ik ongetwijfeld daarin een aantal krachten en waarden zien, die ik onmiddellijk aan God toeschrijf. Maar er zijn ook een aantal waarden, die zich aan mijn begrip onttrekken of slechts een ogenblik in mijn wereld bestaan, daar zij in werkelijkheid tot de uitingen van een andere wereld behoren. Dergelijke toestanden en verschijnselen schijnen mij dan een uiting toe van een andere God. Dat is zeer belangrijk.

Indien dus verschijnselen, die ik in mijn eigen wereld niet ken en begrijp, zich afspelen in mijn wereld of op een voor mij nog benaderbaar vlak, dan zie ik twee verschillende Goden, twee

verschillende reeksen wetten: dus twee werelden. Ik heb dan te maken met meer Goden. Bij de primitieve mens waren er zoveel verschijnselen, die niet in zijn onmiddellijke begripswereld thuis hoorden, zoveel mogelijkheden door hem aan gevoeld, die hij niet kon thuisbrengen in zijn eigen werkelijkheid, dat de veelheid zijner Goden vaak verwarrend heeft gewerkt.

Het is begrijpelijk, dat langzaam maar zeker bij het groeien der bewustwording de mensheid heeft getracht die Goden in te voegen in een vaststaand schema hun verhoudingen onderling te bepalen, enz.. Wij echter - ofschoon wij misschien niet eens zoveel verder zijn dan die primitieve mensen – zeggen: Wij geloven in één God. Er zijn zeer vele redenen, waarvan ik er enkele zal aanhalen, die pleiten voor een monotheïstische wereldopvatting, een ééngodendom: en wel deze: Indien er meer Goden bestaan, wordt het raadsel van hun oorsprong en zijn groter dan als wij één God kennen. Eén zichzelf-barende God is een unicum en daardoor onaantastbaar. Meer zichzelf steeds barende, zichzelf hernieuwende Goden echter doen een aparte wereld der Goden veronderstellen. In deze wereld moeten dan ook weer de verhoudingen geregeld zijn. Die regels moeten komen van iets hogers, want anders zouden de goden zich daaraan niet onderwerpen. Voor ons is dus het ééngodendom de eenvoudigste manier om het grote geheim van de schepping te beschrijven en althans enigszins voor onszelf te benaderen.

Ga ik nu echter logisch nadenken, dan komt ik tot de conclusie, dat - aannemende dat er één God is - er desondanks onder die God een aantal grote machten bestaat, die elk voor zich goddelijk schijnen in de wereld, waarin zij zich uiten. Zij bezitten n.l. het totaal van machten, noodzakelijk om de daar heersende wetten en regels door te voeren. Zij bezitten de capaciteiten om in de wereld te scheppen en te vernietigen.

Sommigen zeggen tegen deze krachten: Heren der Schepping. Anderen: Engelen, Aartsengelen. Weer anderen: Goden. Er zijn er zelfs, die deze krachten terugvoeren tot demonen, omdat zij - aan een God willende geloven - tegenover deze God alle andere krachten als kwaad rekenen. Daarmede ook weer komend tot een tweegodendom: de God des kwaads en de God van het goede of van het licht. Dat de stelling voor ons niet aanvaardbaar is, is begrijpelijk. Wij kunnen ook geen splitsing van God in twee delen accepteren. Hoe kunnen wij dan voor onszelf een verklaring geven van het veelgodendom en het mede bevatten in onze wereldbeschouwing, terwijl wij gelijktijdig onze ene grote, scheppende Kracht als oerprincipe blijven behouden? Mij dunkt op de volgende wijze: Er is één grote, scheppende Kracht. Deze wet - want als een wet zien wij Hem, het wezen is ons niet bekend - beheerst alle scheppende krachten in het Al. Wij nemen aan dat de Kracht, die deze wet uit ook tevens alle scheppende krachten in het Al heeft voortgebracht. Deze wet regeert dus alle goden of engelen. Elke engel of god heeft echter in zich een aantal eigenschappen, die deze engel of god op zijn eigen wijze zal uiten. Er is dus degelijk een verschil in de diverse verschijnselen. Zij hebben een andere geaardheid, een andere persoonlijkheid.

Als wij de wereld bezien, dan ontdekken wij in de eerste plaats goden, die de vaste vorm beheersen. De vaste materie kent haar eigen leidende, denkende, richtinggevende vermogens. Hetzelfde zien wij voor de soorten der levende wezens. Bij dezen zien wij groepsgeesten, grote geleiders, die de verdere ontwikkeling in de hand hebben en zorgen, dat die in de juiste richting plaatsvindt om een zo groot mogelijk resultaat te bereiken.

Wij zien echter ook goden, wier beheersing ligt in de wereld van het zeer kleine. Zij beheersen het atoom, het zwervend elektron, een neutrino of wat dies meer zij. Deze wereld van het kleine is hun wereld, sterk verschillend van de onze. Toch zijn de elektrische verschijnselen, die op uw wereld mede een grote rol kunnen spelen, niet onderwerpen aan de wetten van uw wereld, maar wel aan de wetten van de wereld van het kleine, die van de uwe aanmerkelijk verschilt.

Is het dan zo vreemd, dat een primitieve mens spreekt van een Dondergod, van een Jupiter Donans, die zijn bliksemstralen werpt? Er is een Kracht, die dit alles regeert. En de mens heeft deze als mede werkzaam en beheersend in zijn wereld tot God verheven naast andere machten.

Wij kennen goden, die in de sterren wonen. Krachten, die - geheimzinnig werkend in het licht der sterren - daar hun wezen uiten en voor elke ster met haar eigen planetenreeks aparte toestanden scheppen en ook aparte toestanden wekken, die juist daar en nergens anders precies zo voorkomen. Ook dezen kunnen wij goden noemen: en ook hun kracht komt op aarde tot uiting.

Als wij rekening houden met de stromen van kleinste stofdeeltjes uit verre sterrenstelsels gezonden naar uw aarde, dan begrijpen wij dat die goden soms ook - een enkele keer - de wetten der aarde zelf schijnen te verstoren. Ook hun moeten wij dus in ons Pantheon een plaats geven. Maar een juiste plaats: n.l. de plaats van krachten, die de scheppende wil van het Oerwezen mede helpen verwezenlijken in onze wereld, maar aan de hand van capaciteiten en eigenschappen, die onze wereld vreemd zijn.

Zo wordt ons duidelijk, waarom er zoveel tegenstrijdigheden schijnen te bestaan in het gebeuren op deze wereld. Zo wordt ons duidelijk, waarom wij steeds weer verdeeld schijnen te zijn tegen onszelf, want wij worden beïnvloed door krachten van verschillende geaardheid. Wij kunnen deze niet tot een eenheid verwerken en komen zo met onszelf in strijd. Op deze wijze kunnen wij vele goden vinden. Grote goden en kleine goden. Kleine demonen en sterke machten des kwaads. Want onze kleine demonen zijn niets anders dan wezens, die behoren tot een andere wereld, wier wetten zij moeten uiten, zoals gij op aarde moet leven als een aards mens, een aards wezen.

Wij kunnen dan verder gaan en zeggen dat de grote machten des kwaads ook wezens zijn, die in hun eigen wereld heersen, waarin andere wetten van kracht zijn en andere toestanden bestaan. Ook zij zijn wel degelijk goden. Want wij kunnen tegen hen niet op. Wij zijn niet machtig genoeg om hen te dwingen zich aan te passen aan onze orde. Wij kunnen slechts trachten krachtens ons wezen en de wetten, die ons regeren ons te onttrekken aan hun invloed.

Boven dit alles: één God, één Schepper, één levende Kracht. Maar in elk der kleinere invloeden het speciale aspect van deze Kracht, de bijzondere Persoonlijkheid, die zijn eigen klank, zijn eigen intensiteit van leven mededeelt aan de wereld, waarin Hij regeert.

Nu is het voor ons ook helemaal niet vreemd meer, als iemand ons vertelt van een hel vol lijden. Die hel is geen hel. De hel is alleen een wereld, waarin wij komen zonder dat wij in staat zijn onszelf daaraan aan te passen. Het is een wereld, waarmede wij niet in harmonie kunnen zijn of komen: die tegengericht is aan ons wezen. Voor die wereld zijn wij een indringer, een verschijnsel, dat zich plotseling openbaart – misschien zelfs even fataal als een inslaande bliksem in uw wereld. Die wereld zal dus alles doen om het ons nog onaangenamer te maken dan het al is. Zolang wij in die wereld verblijven, lijden wij. Niet omdat die wereld kwaad is, niet omdat de god, die in die wereld regeert een demon is, maar eenvoudig, omdat wij niet in staat zijn harmonisch te zijn in deze wereld.

Zo vliedt de hel van ons weg als een onnatuurlijke strafmaatregel van het Goddelijke en keert zij tot ons terug als een foutief richten van de persoonlijkheid, waardoor werelden worden betreden, waarin die persoonlijkheid eigenlijk niet kan leven, niet werkelijk meer kan bestaan. Zo wordt ons de hemel duidelijk. Een wereld, die in perfecte harmonie met ons is, die voor ons de volledige vervulling van ons bestaan is. Er is dan geen enkele kracht, die ons kan losbreken uit die wereld. Wij zijn daar eeuwig, tenzij wij zelf verder willen gaan. Ook die hemel van ons kent een god. Die god is niet het alscheppend Vermogen. Het is de heersende geest, die deze wereld heeft geschapen en haar beheerst door zijn wetten, zijn wezen en zijn uiting.

Als wij in zo'n wereld komen - hetzij hemel of hel - dan zullen wij ons altijd wenden tot de kracht daar en zeggen. "Ziet, dit is God": of: "Dit is Duivel." Daarmee vervallen wij dan in de waan, omdat wij niet meer kunnen begrijpen dat vele werelden door speciaal voor hen optredende krachten worden geregeerd en dat al deze krachten terugvloeien tot Een. Indien wij echter het veelgodendom beschouwen, dan zal onwillekeurig de vraag bij u rijzen, of het niet verstandig is rekening te houden met die krachten, om deze krachten misschien te eren en zo te trachten hun uitingen zoveel mogelijk harmonisch met uw wezen te doen verlopen.

Het is natuurlijk mogelijk. Maar als gij de wateren wilt maken tot deel van uw wezen, richt gij u dan tot een regendruppel, tot een bergbeek of tot de aarde, die de wateren heeft voortgebracht en ze beheerst? Als gij in de luchten wilt zweven vrij als een vogel, wendt gij u dan tot het windzuchtje, dat u een ogenblik kan dragen? Wendt gij u tot de stormen of tot de elementen der lucht zelf? Gij kunt dat ongetwijfeld doen. Maar het beste is u wederom te wenden tot de aarde, die de atmosfeer heeft voortgebracht en haar beheerst. Zo is voor ons ook onze ene grote God het al-scheppend Vermogen.

Wij mogen rustig de kleine goden erkennen, want de naam die wij eraan geven maakt niet veel uit. Wij moeten zelfs - willen wij tot de grote God kunnen komen - iets begrijpen omtrent hun wezen er, bestaan. Maar het is niet verstandig om ons tot hen te richten. Want als wij de grote God vinden, het al-scheppend Vermogen, als wij de wetten en regels van deze ene God begrijpen, die niet zo ingewikkeld en zoveel zijn als alle wetmatigheden door de kleinere krachten geschapen, dan zijn wij indien wij deze gehoorzamen - gelijk aan wat ons eens goden leken. Wie de ware wetten van het al-scheppend Vermogen in zich vervult en uit, is onafhankelijk geworden van alle andere wetten. Omdat de goddelijke wet sterker is dan elke persoonlijke uiting van een kleine geest. Omdat de kracht, die is gelegen in het vervullen der goddelijke wetten ons bewust, zeker en krachtig maakt tegen elke onharmonische factor, die in een andere geest gelegen kan zijn. Willen wij een perfecte harmonie vinden in het leven - als geest of als mens - een harmonie die geldt in alle werelden, dan kunnen wij die alleen bereiken door in harmonie te zijn met de al-scheppende Kracht. Eerst dan wordt ons een bewustwording geven, die het ons mogelijk maakt alle werelden gelijk te aanvaarden en te ervaren.

Gij merkt, dat ik een weg volg, die afwijkt van de wegen der gebruikelijke godsdiensten. Ik mag dit doen, omdat ik filosoferende over het Goddelijke móét komen tot iets, dat logischer, redelijker en zuiverder is dan dingen, die eenvoudig maar "geloofd" worden. Ik mag - en zo moogt gij, indien gij durft doordenken en de consequenties van deze gedachten durft aanvaarden - alle goden zien en alle demonen, die er in het Al bestaan: en ik kan erom lachen, want voor mij betekenen zij dan niets.

Ik weet, dat ik verder moet gaan dan enige afdeling in het Al. Ik moet de kern van het leven vinden, zonder verdeeldheid, zonder een differentiatie: en dat kan ik alleen in mijzelf vinden. Ik ben deel van een schepping. De wetten van de scheppende Kracht van mijn wereld heersen ook in mij. Maar als ik met deze wetten in harmonie ben, dan ben ik ook in harmonie met de krachten, die mijn Schepper, mijn kleine God, beheersen: de wetten van mijn grote God. En als ik dan alle ingewikkelde verschijnselen achter mij laat en daarvoor in de plaats stel het innerlijk bewustzijn van het al-scheppend Vermogen, dan houdt mijn wereld misschien op zo reëel te zijn. Maar daarvoor vind ik een grotere realiteit: n.l. de scheppende uiting van mijn wezen in overeenstemming met de wetten van het Goddelijke.

WAAKZAAM ZIJN

Waakzaam. Wakker. Niet slapen. Waakzaam zijn betekent niet voortdurend waken. Let wel, het betekent: in een toestand verkeren en op elk ogenblik wakend kan reageren. Dit is een van de voor de mensheid en voor de geest noodzakelijk is in een leven dat ons steeds confronteert met waarden, waarop wij eigenlijk een gewoon antwoord willen geven, met toestanden waarop wij niet verder gaan, maar die we slechts accepteren. Maar als wij dat doen, dan leven wij niet bewust. Dan kunnen wij nooit ons eigen wezen en de door ons gekozen richting van ontwikkeling tot uiting brengen.

Wij moeten dus waakzaam zijn, opdat wij niet worden overrompeld door de wereld. Wij moeten ons voortdurend bewust blijven van wat wij willen. Wij moeten ons steeds bewust zijn van hetgeen onredelijk is volgens ons beste bewustzijn. Wij mogen ons niet laten verrassen. Wij mogen niet het gevaar lopen, dat wij op een gegeven ogenblik plotseling door emoties of door toestanden worden overweldigd.

Leven - en zeker voor de stofmens - betekent voortdurend waakzaam zijn, vooral tegen zelfbedrog. Want de mensheid is maar al te zeer geneigd zich door het lot te laten leiden en dan tot zichzelf uit te roepen: Ziet, hoe schoon heb gij dit gewild!

De mens is maar al te zeer geneigd de gemakkelijkste weg te nemen. Hij is al te zeer geneigd een ander te oordelen en zichzelf te vergoelijken. Daarom is waakzaamheid van node.

Elk ogenblik, zelfs in onze rust moeten wij klaar staan om op elke prikkel te reageren. Elk ogenblik dat vreemd gevaar, dat onverwachte reacties ons kunnen bedreigen of beïnvloeden, moeten wij klaarstaan om onmiddellijk daartegenover ons wezen te stellen om bewust en redelijk te handelen.

"Wij willen," zo zeggen wij, "tot God gaan." Maar alle wegen, die leven ons biedt schijnen ons daarvan af te voeren, tenzij wij bewust denkend de weg zelf kiezen. Laten wij dan zo waakzaam zijn, dat, wij niet op zijwegen worden geleid: dat wij ons niet door onbelangrijke dingen laten beïnvloeden: dat wij de werkelijkheid niet over het hoofd zien terwille van een emotie, een gedachte, een kleine vreugde of een beetje gemak.. - Wij moeten reëel blijven.

Waakzaam zijn wil niet alleen zeggen: tegenover de buitenwereld. Het wil vooral zeggen: tegenover jezelf voortdurend op je hoede zijn. Soms ben je geneigd om als in een roes voort te gaan en je vraagt je niet af wat de resultaten zullen zijn. Soms ben je geneigd iets naast je neer te leggen en weg te gaan, zonder je af te vragen, of het goed is. Soms ben je geneigd vreugdig iets te beginnen. En dan.... kom je tot de ontdekking, dat het niet juist is geweest.

Waakzaam zijn als je tot God wilt gaan: d.w.z. voor jezelf een vaste lijn uitstippelen en voortdurend zorgen, dat je hele wezen die lijn blijft volgen. Het betekent: je zwakheden zowel als je deugden kennen.

Als een mens waakzaam is, is het hem mogelijk in zijn leven alle waarden, die bewustwording, innerlijke vrede, geluk bedreigen te elimineren. Een waakzaam mens kan een weg vinden, die, hem geestelijk vrede en harmonie geeft en hem daardoor in staat stelt stoffelijk alles vreugdig te ondergaan, te dragen en te verwerken.

Als gij mij vraagt te mediteren over het waakzaam zijn, dan denk ik aan een wereld vol bewuste mensen. Mensen, die waakzaam zijn t.o.v. zichzelf, die geen ogenblik de zelfbeheersing laten gaan: die geen ogenblik, maar dan ook geen enkel ogenblik zichzelf laten meevoeren door toestanden, door emoties. Mensen, die hun doel hebben gekozen en dit ten koste van alles zullen verwerklijken.

Wij moeten waakzaam zijn, omdat in ons de grootste demon schuilt, die er in ons leven bestaat, de eigenwaan. Wij menen, dat voor ons dit niet nodig is en dat wij dát niet behoeven te nemen. Wij menen, dat dát toch wel de enig juiste manier is en dat dát helemaal niet gaat. Wij menen maar steeds, dat wij het toch wel weten en dat wij het toch wel kunnen, omdat wij nu wel de juiste weg hebben en een ander niet. Als wij die gedachten eenvoudig in ons laten voortwoekeren, dan worden ze onkruid. Zoals sommige bloemen vreugde brengen in een tuin, maar laat u ze verwilderen, dan zullen ze langzamerhand alle andere groei verstikken.

Zelfbewustzijn, dat heb je wel een beetje nodig, maar niet teveel. Vóór alles moet je steeds zien dat jij de wereld niet zo ziet als de wereld jou ziet. Dat jouw wereld en de wereld van anderen verschilt. Je zult zien, dat je niet moogt oordelen over anderen en dat je je doel alleen kunt benaderen door jezelf te zijn. Dat vraagt waakzaamheid.

Dat betekent: letten op elke impuls, op elk ogenblik van je bestaan. Dan ben je waakzaam op deze wijze. Dan wordt de waakzaamheid je tot een ontwaken in een grotere wereld. Een wereld, waarin meer waarheid en minder waan gezamenlijk je leven vormen. En door de waakzaamheid kun je zo tenslotte komen tot de grootste bewustwording, een wereld van waarheid, waarin je jezelf kent voor wat je bent en waarin je de wereld ziet in haar ware gedaante. Dan is er geen waakzaamheid meer nodig. Dan blijft het ZIJN alleen over. Maar tot dien moeten wij waakzaam zijn.

VIJFDE LES - HOE BENADER IK DE GOD BUITEN MIJ?

Wanneer wij leven, zien wij de wereld rond ons als een directe tegenstelling tot ons eigen wezen. Er is tussen die wereld en ons een scherpe grens. Een onderscheid, dat zich bij velen zelfs uitstrekt tot oordeel en waardering. Wij kunnen ons moeilijk voorstellen dat een kracht, anders dan de onze in ons wezen aanwezig is. Zo zien wij alle machten die ingrijpen, die ons in stand houden of bewust doen worden als factoren, die buiten ons gelegen zijn. Indien wij dan God willen benaderen, dan is het begrijpelijk dat wij God buiten ons gaan zoeken. En dan komt het grote probleem.

Wat is die God? Hoe zie ik die God? Hoe moet ik die God ervaren? Als ik God buiten mij wil benaderen, dan moet ik dit - zeker als mens maar meestal ook als geest - in de eerste plaats doen langs de weg der innerlijke logica. Innerlijke logica kent behalve de directe logische argumenten nog bepaalde interne geloofswaarden, die mede in het betoog en de beredenering worden verwerkt, omdat zij deel zijn van het "ik".

Hoe kan ik God vinden? Ik moet in de eerste plaats overtuigd zijn, dat die God Zich uit. Ik kan vandaag God zien in een vlinder, morgen in de zon, overmorgen als de kracht die een sterrennevel doet rondwervelen, dan weer als een straal licht, die door een eeuwige, duisternis heengaat. Elke keer als ik zo'n voorstelling heb en daar intens in geloof, is dit voor mij het beeld van God. Blijkbaar is het benaderen van de God buiten mij dus niet zeer moeilijk, doordat ofwel ik die God niet kan vinden, dan wel door het feit dat ik het eerst met mijzelf eens moet zijn over datgene, wat ik als God zijn.

Het eerste antwoord, dat wij ons moeten geven, als wij God zoeken, is dit: Ben ik ervan overtuigd, dat er een God bestaat? Ja? Dan is die God daar, waar ik Hem verwacht en ik Hem zie. De voorstelling, die anderen van God hebben, gaat mij op dit ogenblik niets aan. Wat voor mij God is, kan ik benaderen, omdat ik daarvan een beeld heb, dat hoe vaag dan ook voor mij toch een definitie vormt van hetgeen ik wil benaderen en van de weg, die er heen leidt. Ik moet mij dus in mijn eerste antwoord distantiëren van de gehele wereld met alle tradities en alle voorstellingen, indien dit nodig is. Het gaat er niet om God te vinden, zoals anderen Hem vereren: het gaat erom God te vinden, zoals ik Hem ken.

Als een gelovige een beeldje ziet van een kind in de kribbe en zegt. "Ziet, dit is God." Zo zijn er onder ons misschien, die zouden zeggen: Dwaas. Maar indien deze mens eerlijk hierin gelooft, indien al wat er in hem aan weten en aan denken aanwezig is bevestigt dat dit kind God is, dan is het totaal Goddelijke voor deze mens in dat kind of zelfs in dat beeld geopenbaard. Hoe groter de opvatting is, die deze mens van het Goddelijk heeft, des te veelomvattender zijn visie op het Goddelijke zal worden en hoe meer hij het Goddelijke zal kunnen naderen, juist omdat hij begrijpt dat die God op vele wijzen en in vele verschillende intensiteiten a.h.w. voor hem voelbaar en merkbaar ten grondslag ligt.

De tweede vraag, die al evenzeer belangrijk is, stellen wij onszelf en zeggen: Hoe kan het zijn, dat mijn beeld van het Goddelijke zo voortdurend anders is? Het antwoord, dat wij daarop moeten geven, is dat God overal rond ons is en wij God dáár zien waar onze ogen vallen op een uiting van Zijn wezen. Elke mens en elke geest worden voortdurend geconfronteerd met de wisseling van aspecten in het Goddelijke. God is geen simpel iets. Integendeel, God is in Zichzelf misschien het meest eenvoudige, maar voor ons het meest complexe Wezen, dat bestaat. Wij kunnen niet hopen die God te definiëren of te overzien. Maar wij leven. En in dit leven staan wij voortdurend in contact met de Kracht, die ons leven geeft. Onze gedachten, ons vermogen tot logisch denken, zowel als ons innerlijk weten doen ons nu naar deze, dan naar gene zijde schouwen. Vandaag is onze God een mens, morgen een zuil licht, overmorgen duisternis, geschal van klaren of stilte. In elk dezer dingen is God aanwezig. Wij moeten dus elke voorstelling, die wij van het Goddelijke hebben aanvaarden, mits deze voor ons

redelijk aanvaardbaar is volgens het kennen, dat wij bereiken langs de weg der innerlijke logica.

De vraag, die daarop volgt echter, is wat onaangener, vooral in haar antwoord.

Waarom zien wij goed zo vaak verschillend?

Antwoord. Omdat wij - zelfs in onze benadering van het Goddelijke - wispelturig zijn en niet onze aandacht op één punt gericht kunnen houden. Wij dwalen door de schepping. En dwalende door de schepping zien wij de vele facetten Gods, maar zijn niet in staat ze te zien als één geheel. God als mens betekent, dat wij verlangen naar een menselijke God. Indien de mens zich God voorstelt als iemand gelijk in gedaante en gestalte aan zijn eigen wezen, dan is zijn verlangen om tot het Goddelijke te komen uitgedrukt in een vergoddelijking van zijn eigen uiterlijkheid. Het is misschien dwaas, maar de mens kent de mens: en in die menselijke vorm lijkt God hem gemakkelijker te benaderen, en te bereiken. Hij durft die God meer te zeggen en te vragen. Hij kan zich Zijn toorn en liefde beter voorstellen. Als de mens God ziet als licht, dan is zijn streven: bewustzijn, het zien van de wee, des levens, die voor hem ligt. En omdat hij dit zoekt, wordt God voor hem het licht, dat op zijn pad valt. Als hij verborgenheid zoekt, omdat hij vol vrees is, wordt God voor hem een verhullende duisternis. Want God is ook zekerheid: een kracht die ons behoedt. Zo zoekt ieder op zijn eigen wijze in God de vervulling van de behoeften, die in hem leven. En daar God al deze dingen is en meer dan dat, kunnen wij niet zeggen, "Dwaas" tot degene die op deze wijze zoekt. Wij kunnen niet tot onszelf zeggen, dat onze Godsverering onwaarheid is, wanneer wij vandaag bidden tot het licht: mits ons bidden oprecht is en wij slechts bidden tot God om datgene, wat wijzelf als goddelijk en Godswaardig zien. In de loop der tijden heeft de God buiten ons in de ogen der mensen vele gedaanten gekend. Er zijn wispelturige Goden, die enerzijds beloften uitkramen, die zij meestal slechts half vervullen, anderzijds zware offers vragen. "Offer mij je kind," zo zeggen zij. "Offer jezelf, offer je bezit". "Offer, offer, opdat mijn toorn niet over je neerdaalt." Zo'n God moet wel geboren zijn uit mensen, die innerlijk een intense bezitszucht kennen. Een dergelijke God is een mens. Een mens, die eigenlijk iets van een sjacheraar heeft: die diensten verkoopt tegen offers. Geen mooie en geen juiste voorstelling van God, Maar dit is beter dan helemaal geen beeld van Hem te kennen.

Ook heden ten dage vereren veel mensen nog deze kleine sjacherende Godheid. Maar zo de mensen kunnen sjacheren en zichzelf oneindige machten als zodanig kunnen voorstellen, moet dat ergens in het Al waarheid zijn. Want Gods gehele waarheid omvat alles wat wij waarheid en leugen heten.

Andere mensen kennen een twistzieke God. Een God, die vraagt om argumenten en problemen. Een God, die niet logisch is. Want op het ogenblik, dat de logica dreigt hem van zijn troon te stoten, begint hij onmiddellijk te zeggen: Maar Ik ben God, de Machtige. En tegen uw logica in ken Ik het recht en heb Ik het recht te doen en te zijn wat Ik wil. Geen God, die mij persoonlijk aantrekt. En toch een Godheid van twee der grootste religieuze genootschappen, die er op het ogenblik op aarde bestaan. Een dergelijke God toont ons de mens als een verwaand en eigenwijs wezen. Want hij zoekt het gelijk ten koste van alles: de verheffing tot leraar en het goedmoedig argument om innerlijk de overtuiging te gewinnen dat hij rechtvaardig, eerlijk en waar is. Maar hij doet een beroep op onzichtbare en oncontroleerbare nachten op het ogenblik, dat het redelijke van het leven hem voor de zaak stelt: dit is niet juist, dit is niet mogelijk. Ook in deze God zit - vanuit het goddelijk standpunt - veel waarheid. Want laten wij niet vergeten dat de argumenten, die men God in de mond legt, in de mens worden geboren en een weergave zijn van de mogelijkheden, die binnen het Goddelijke bestaan, zo deze al niet reeds gerealiseerd zijn. Laten wij bovenal ook niet vergeten, dat hetgeen achter deze karikaturale, twistzieke filosoof schuilt toch altijd weer is: Alscheppende Liefde, Alkracht, Vermogen, dat de kosmos beheerst. Wij vinden ook nog andere Goden. Goden, die als jagers over de wereld gaan en zielen vangen in een net van gedachten. En is zo'n ziel gevangen, dan laten zij haar niet meer los. Zij maken gevangenen.

Onwaar is dit beeld niet. Het wijst erop hoe mensen, gedreven door een overschatting van eigen waarden, menen in staat te zijn zielen te vangen op een zodanige wijze, dat deze zich niet meer aan hun ban kunnen ontworstelen. God bezit ons reeds. God heeft ons niet te

vangen. Als wij ons voorstellen, dat een God met wonderen of op een andere manier als een visser - tracht zielen tot zich te lokken, dan tonen wij daarin alleen en zo eigen dwaasheid, ons onvermogen om God te zien als werkelijk Alscheppend, zonder vijanden, zonder tegendelen in de schepping, die niet uit God geboren zijn. Toch kunnen wij eveneens waarheid vinden in het aanbidden van ook deze God. Want hoewel wij misschien tegenover anderen in deze opvatting van het Goddelijke onjuist zullen handelen, dan zullen wij toch zelf een innig besef hebben van de Macht, die ons voortdurend drijft en regeert.

Er zijn ook abstracte goden. Goden, die niet menselijk zijn. Zij bestaan als een gedachte of een leuze en zijn moeilijk te vangen. Want hoe men ook zoekt als mens of als geest, steeds weer ontsnappen zij aan de rede, steeds weer ontsnappen zij aan het bewustzijn, steeds weer betekenen zij een zware beproeving voor ons vermogen om te geloven. Ook zij vertegenwoordigen een aspect van het Goddelijke. Maar een aspect, dat wij als schepselen beter nog een tijdlang kunnen laten rusten. Deze goden zijn het beeld van een God, die zo oneindig groot is, dat – zo zijn Wezen voor ons is geopenbaard en geuit - zijn betekenis ons steeds ontgaat daar wij niet in staat zijn deze te omvamen en te begrijpen.

O, ik kan verdergaan met al die goden op te noemen. Goden, die als verbeterde fauns en satyrs door de natuur dansen en de driften der natuur aanwakkeren. Duivels, zegt het christendom. Maar toch ook goden, want de natuur is ook uit God geboren.

Wij zien goden, abstract als lijnengetrokken op een tekenbord, uitgedrukt in wiskundige formules. Goden, die geen persoonlijkheid meer hebben. En ook dezen hebben een waarheid. Een waarheid, die de mens meestal ontgaat, wanneer hij tracht God te vinden. Want de abstracte god (de formule) is de wet, die ons allen regeert. Een wet, die men geen persoonlijkheid kan noemen, omdat zij onveranderlijk voor ons blijft: één en dezelfde, altijd en te allen tijde het onveranderlijk heersende principe van de goddelijke Kracht in alle leven.

Ik zou u nog meer, veel meer kunnen zeggen over de goden, die de mensheid zichzelf schept in haar zoeken naar de God buiten zich. Maar ik meen met deze korte voorbeelden te kunnen volstaan. Het gaat er ons tenslotte niet om te weten hoeveel voorstellingen van God de mensheid voor zich heeft gecreëerd. Het gaat er ons om te weten, hoe wij die God buiten ons kunnen vatten: hoe wij Hem tot iets tastbaars voor ons bestaan kunnen maken.

Ik zei u reeds: al deze goden zijn waar. Al deze goden zijn eigenlijk slechts beelden van de ware God, van het Werkelijke, het Onvatbare, het Albeheersende, dat in onze ogen haast niets is, omdat wij menen - vanuit ons standpunt schouwende en niet overziende - dat alle ruimte wordt ingenomen door wat wij het Niet noemen: wat wij negatief achten misschien. In werkelijkheid is het daarentegen de Kracht, die ons schept. Elk van deze goden, elk van deze beelden heeft waarheid in zich. De weg die wij volgen, het beeld dat wij nemen, is van weinig belang. Belangrijk is het, dat wij zelf overtuigd tot dat beeld durven gaan.

Als wij een beroep doen op de goddelijke wet, dan moeten wij leven in en onder die wet: intens, volledig, met geheel ons wezen. Als wij spreken tot de toornige God, dan zullen wij offers moeten brengen en zullen wij ons moeten vernederen en neerknielen. Ontmoeten wij de Filosoof, dan zullen wij redetwisten, totdat in onze ziel de galm van ledige woorden voortklinkt en er tenslotte alleen overblijft een vermoeide rust, waarin wij dan maar aanvaarden, omdat het argument van het Goddelijke ons verslaat, keer op keer.

De beste God buiten ons, volgens mijn standpunt, is de abstracte wet. De wet geeft ons rechtvaardigheid. Het feit, dat zij ons zowel beschermt als binnen bepaalde grenzen houdt, toont m.i. dat de Godheid, het scheppend Vermogen, ons leidt en Zich om ons bezorgd maakt, ja, ons liefheeft. Maar ieder voor zich zal moeten weten, welke keuze hij doet uit de vele mogelijkheden. Noodzakelijk is het slechts om oprecht en eerlijk te gaan tot de God, die u kent, met inzet van geheel uw wezen, van geheel uw denken. Te gaan tot die God tot het ogenblik, dat u aan Hem twijfelt. Want waar de twijfel komt, is deze God voor u geen God meer. Dan is het aspect van het Goddelijke, dat wij een ogenblik in dit beeld aanschouwden, dat wij buiten ons mensen meenden waar te nemen, vervaagd. Er blijft over een deel van het leven en van de schepping, dat niet voldoende is. Daarheen kunnen wij niet meer van ganser harte gaan. Daarom is het beter, dat wij het verlaten en zoeken naar een nieuw beeld. Maar

hebben wij een beeld gevonden, dat voor ons inderdaad God karakteriseert, een beeld waarin wij de Schepper, menen te kunnen vinden met geheel ons hart en wezen (al is het voor nog zo'n korte tijd), dan hebben wij een onschatbaar goed gevonden. Want in ons zoeken naar de God buiten ons hebben wij de weerspiegeling gevonden van de levenskracht, die in ons bestaat. De levenskracht heeft een vorm aangenomen, die voor ons bewustzijn begrijpelijk is.

Nu kunnen wij die God accepteren. Nu kunnen wij ons werkelijk een ogenblik daaraan overgeven en daardoor de innerlijke gesteldheid bereiken, die ook voor ons de levende Kracht in al het geschapene kenbaar maakt.

❖ *Kan er ooit iemand verloren gaan?*

Er is niemand, die verloren gaat. Vergelijking: Een goudsmid, die heel fijn edelsmeedwerk maakt, werkt met een kostbaar materiaal. De bewust geworden ziel, de gevormde ziel, is voor God evenzeer een kostbaar materiaal, want zij is een deel van Zijn wezen. Als de goudsmid een kunstwerk heeft gemaakt, dan bewaart hij dat, verzorgt en behandelt het heel voorzichtig, maar het afval en de mislukkingen smelt hij om. Dan begint de bewerking opnieuw: het gaat niet verloren. Maar het kan zijn dat de huidige vorm verloren gaat. Dat proces is eigenlijk moeilijk te verklaren, omdat de meeste niet begrijpen hoe het precies gaat. Stelt u zich voor, dat u zich zo vernietigt dat u tenslotte geen enkel bewustzijn meer heeft behalve het feit dat u bestaat. Als u zover bent gekomen, dan is de levensdrang in u sterker dan alle denkbeelden in u. Want u weet alleen nog maar: ik leef, ik ben. Maar dan gaat u zich toch weer afvragen (want dat is de drang van het leven) Wie ben ik? Wat ben ik? Hoe ben ik? Waar ben ik? Daarmede begint u weer opnieuw aan de ontwikkeling. U gaat dus niet verloren. Maar u heeft het dieptepunt bereikt en zult u wederom rijzen tot bewustzijn, want dat is het doel dat u is gesteld. Het leven in u, het feit "ik ben", is n.l. niet uit te blussen.

❖ *Er werd gesproken over de Drie-eenheid van ons menselijk bestaan. Hoe moet ik die Drie-eenheid verstaan?*

Ziel, geest en stof. Ziel: de goddelijke Kracht op zichzelf de kern van ons bestaan. Geest: Het bewustzijn, dat dit wezen in zich draagt. Stof: de vormgeving, waartoe het bewustzijn komt door zich uit te drukken in de schepping. Dat is de Drie-eenheid van ons wezen. Als die drie volmaakt zijn geeft de vorm (de stof) een volledige uitdrukking aan de ziel én de geest. De geest als bewustzijn omvaamt geheel de kern (ziel) én de uiting (stof). Terwijl de ziel zichzelf volledig geopenbaard ziet zowel in de geest als in de stof.

❖ *Wordt door de Wet van oorzaak-en-gevolg de genade Gods niet uitgesloten?*

Dat zie ik niet in. De genade Gods is hetgeen God ons geeft zonder onze verdiensten. De Wet van oorzaak-en-gevolg zegt, dat wij alle ervaring zullen moeten hebben om uit het huidig gevolg een oorzaak te maken voor volgende gevolgen in de richting van ons bewustzijn en onze wensen. Nu kunt u zeggen: Het is een genade Gods dat ons de mogelijkheid wordt gegeven te bereiken. U heeft gelijk. Maar zegt u mij, dat de genade Gods een plotselinge verbetering kan betekenen, waardoor oorzaak-en-gevolg tijdelijk worden uitgeschakeld, versneld óf vertraagd, dan ze ik: Neen. Dat kan alleen door de waarden ín ons. En deze zijn afhankelijk van de volmaaktheid, die wij reeds hebben bereikt, en niet meer van God. Want God heeft in Zijn volmaaktheid voor Zich het enige geval geschapen, dat volledig gepredistineerd is n.l. het volmaakte Al: d.w.z. de volmaakte uiting van Zichzelf.

ZESDE LES - GOD IN DE DAAD

Heel het leven is goddelijk, want alles is uit God voortgekomen. Voor ons echter is en blijft dit leven onze eigen zijnsvorm. En zelfs als wij de God buiten ons leren zien, is het vaak nog zeer moeilijk ons in elke daad en elke handeling met het Goddelijke te associëren. Toch is voor ons de daad de beste uitdrukking van ons wezen. Zij moet dus ook de beste uitdrukking zijn van het Goddelijke, dat in ons is. De daad moet het best geschikt zijn om de harmonie der eeuwigheid ook in ons wezen tot uitdrukking te brengen. Daarom zullen wij thans trachten God te vinden in de beweging, in het leven, in de handeling. Ik stel een daad. Wat heb ik dan eigenlijk gedaan? Ik heb iets gedacht - bewust of onbewust. Ik heb dat omgezet in handelingen, zo een beeld in mij scheppend en dat buiten mij verwerkelijk. Ik heb dus een deel van de in mij levende waarden in de buitenwereld tot uiting gebracht: iets, wat bijna gelijk komt aan het goddelijk scheppen. Want ook God brengt door de daad uit Zich de schepping voort, ook als de daad wordt aangeduid met "Het Woord", omdat de trilling van het Goddelijke haast geen andere vergelijking verdraagt.

Elke daad die wordt gesteld is dus bewust of onbewust tevens een deel van de scheppende handeling Gods. Het is niet een willekeurig gebeuren. Het is niet slechts een door ons bestemde handeling, maar zij draagt in verband met de kosmos in zich een geheel aparte en bijzondere betekenis, waardoor zij de goddelijke waarde in ons in de wereld tot uiting brengt. God spreekt tot God. De daad is de uitdrukking van het geestelijk bewustzijn, dat zich in de gevormde schepping openbaart. God erkent Zichzelve. De kracht in ons (het onbewust Goddelijke) realiseert door de daad plotseling een deel van het wezen, waarin het zichzelf weerkaatst vindt in de wereld buiten zich.

Hoe kunnen wij - geest en mens, mens en geest - dan de daad maken tot onze weg, tot onze benadering? De gedachteloze volbrenging van een arbeid, het onverschillig aanvaarden van een taak, de instinctieve handeling zijn zeker niet geschikt om God nader tot ons te brengen. Zij gebeuren zonder een volledige realisatie en zonder een intens beleven. Ook een zelfbevrediging zonder meer, een zichzelf tevreden stellen of voldoen aan eigen begeren zal, meestal de aandacht eerder op het richten dan op kosmische waarden. Met het resultaat, dat ook deze daden voor ons niet bruikbaar zijn.

Het best geschikt blijkt de altruïstische daad. Wij zijn niet gericht op onszelf, maar op een deel van de schepping. In deze concentratie brengen uit ons wezen waarden voort, die in het buiten ons geschapene de volmaaktheid helpen bevorderen. Vandaar de leer der naastenliefde. Het is de eenvoudigste en gemakkelijkst te begrijpen weg.

Maar is daarmee alles gezegd over de daad? Ik meen van niet. Want op het ogenblik, dat ik een handeling verricht, onverschillig welke, en deze handeling - zoals men dat noemt - "ter ere Gods" volbreng, ben ik gericht en op de handeling in op God. Ik zal dan heel vaak een leiding ervaren steun en help verkrijgen, die mij doen denken dat God in mij werkt. Daaruit kunnen we dan de conclusie trekken, dat wij op dat ogenblik God nader staan dan anders.

God is er altijd. De goddelijke Kracht is er eveneens altijd. Het enige dat er niet altijd is, is ons bewustzijn ervan. Al wat wij doen - of dit nu in de wereld goed of kwaad heet - al hetgeen wij met volle intentie om hierdoor het Goddelijke te erkennen handelend tot stand brengen, is voor ons een projectie van ons wezen in de buitenwereld. Maar het is tevens door de leidende kracht en de innerlijke verheffing, die wij daarbij kunnen ondergaan een realisatie van Gods waarden. Een realisatie van Gods waarden betekent voor ons reeds een benaderen van God, een duidelijker ervaren. Je kunt God niet begrijpen. Dit heb ik al zo vaak in deze lezingen moeten zeggen. Het is dan ook het punt, waar alles om draait. Je kunt God niet begrijpen, determineren of verstandelijk verklaren. Je kunt God niet overzien, maar je kunt God ervaren. En dat ervaren is een punt, dat het meest belangrijke wordt voor ons, zodra wij eenmaal deze kracht in ons werkzaam hebben gevoeld. Eén keer de eenheid met het Goddelijke, het

gedragen worden a.h.w. door bovennatuurlijke machten in jezelf voelen, betekent vanaf dat ogenblik voortdurend weer deze kracht in jezelf terugzoeken. Het betekent altijd weer streven naar deze toestand, omdat daarin de perfecte harmonie van het "ik" een ogenblik tot uiting kwam.

Nu is de daad voor u, mensen op aarde, stoffelijk. Het grootste bewustzijn van het Goddelijke daarentegen is geestelijk. De band tussen stof en geest wordt het sterkst uitgedrukt in de emotie, die het stoffelijk ervaren praktisch onvervormd kan overbrengen aan de geest, terwijl zij omgekeerd de geestelijke invloed, gedachtegang en bewustwording - zonder redelijk denkproces - onmiddellijk in de stof kan uitdrukken. Is het dan een wonder, dat wij bij voorkeur zullen grijpen naar de emotionele daad, indien wij God willen erkennen in de daad?

Ik word door medelijden bewogen. Geheel mijn wezen is in oproer door het leed van een ander, dat ik niet kan overzien of begrijpen, maar dat ik aanvoel. Ik handel. Maar het totaal van mijn stoffelijke indrukken is dan in zo'n ogenblik onmiddellijk opgestegen tot mijn geest, die in haar wereld de daaraan parallellopende waarden erkent. Stof en geest: één in uitdrukking, één in bewustzijn.

Dan stel ik de daad. Impulsief, zoals men dat noemt, want ik overweeg niet verder: ik handel. In die handeling leg ik mijn hele wezen. Ik heb dan stoffelijk en geestelijk mijn bewustzijn plus mijn streven tot uitdrukking gebracht. Ik heb daarnaast de geest tijdelijk als eenheid met de stof handelend doen optreden. Dan ontbreekt mij nog maar één ding n.l. de realisatie, dat ik - zo handelend - niet slechts mijzelf ben, maar tevens het voertuig van de goddelijke Wil.

Een ander voorbeeld: Ik leef. Ik zie dat een ander mens het sterven nabij is. Deze mens vreest de dood. Geheel mijn wezen gaat uit naar deze arme sidderende geest, begrijpt de moeilijkheden van het stoffelijk afscheid en tracht te troosten. Mijn gedachten en ervaringen, mijn emoties vermengen zich met deze mens. En in mij vraag ik God om kracht, deze overgang lichter te maken. Ik vind deze kracht. God is in mij werkzaam. Ik voel deze God. Ik mag niet zeggen, dat ik deze God ervaar in de zin van kenbaar ervaren. Ik voel het alleen maar. Iets als een gewijde stilte, een plotselinge bezieling, een kracht die ik anders niet bezit. Dan erken ik op dat ogenblik "God in de daad" zeer duidelijk.

Het geeft niet wat een mens doet. Het maakt niets uit, of u nu aan huishoudelijke arbeid of aan een kosmisch wonderwerk bezig bent. Wanneer de mensen dit kunnen doen: zich een instrument weten te zijn van de goddelijke Wil, zich realiserend dat deze handeling noodzakelijk is niet alleen voor het "ik" maar vooral voor anderen, dan erkennen zij God in de daad beter dan zij het anders ooit zouden kunnen doen.

In de loop der tijden heeft de mensheid op vele wijzen God gezocht. In de oude tempels op zuiver lichamelijke manier. In de eenzaamheid vastend en wachtend. In kerken en kathedralen. Ja, zelfs in laboratoria en fabrieken.

Want altijd weer zijn er mensen, die zich bewust worden van deze dragende en leidende kracht in hun leven. Zij leren deze kracht aanvaarden. Zij leren deze kracht deel te maken van hun zijn. En het vreemde is, dat deze mensen altijd God hebben gevonden. Zij zoeken niet langer, omdat voor hen God een realiteit is geworden, die zij niet kunnen omschrijven. Maar een werkelijkheid, die in hun hele wezen tot uitdrukking komt. Die zij telkenmale weer voelen als de stuwende kracht bij hun daden. Die zij voelen als het licht, dat hun gedachten scherp en helder maakt.

Aan de daad, waarin het Goddelijke wordt gevonden, kan eigenlijk geen beperking worden gesteld. Er is niets in uw hele leven, niets van al hetgeen u doet - onverschillig wanneer en hoe en waarom - dat niet onmiddellijk voor u een uiting kan worden van God. Maar dan moet u in al die dingen ook God zoeken en niet uzelf.

Velen der oude wijsgeren, profeten en leraren trokken zich terug in de woestijn, aan de rand van een krater of diep in het woud. Ook nu kennen primitieve volkeren deze gebruiken nog. De jonge negers worden ingewijd, terwijl zij eenzaam in het woud vertoeven, onbeschermd en onbeschermd. De Indianen, die vroeger Noord-Amerika bevolkten, konden dit gebruik ook. Zes weken (let wel, dat zijn 42 dagen) bevonden zij zich in het woud, waar zij de laatste week

vastend besteedden om zo hun totem te binden: hun eigen beeld van goddelijke kracht. Ook hier weer: het bewust stellen van een daad. De afzondering van 40 dagen is niet slechts een negatief iets: een niet-eten en niet drinken. Het is wel degelijk een daad. Het is een voortdurende zelfoverwinning. Ook daar heeft men God gevonden.

Naarmate de wereld verder is gegaan, heeft men God gezocht in de gezangen van een kerk, het dreunende orgel, de lichtverdovende reuk van wierook. Men heeft Hem gezocht in de massale suggestie, die door een eenheid van gedachten werd geschapen. En ook daar word God gevonden in een nieuwe extase.

Er zijn mensen geweest, die wapens maakten, omdat - vreemde paskwil van het menselijk denken - zij hiermede Gods recht op aarde wilden doen zegevieren. En de vermoeiende mechanische handeling werd hen tot een zegezing, waarin steeds meer de lichtende kracht was, totdat zij sterker heengingen dan toen zij ten arbeid waren getogen.

Er zijn mensen, die zichzelf en hun gezondheid offeren om de mensheid te kunnen helpen. Zij voelen zich door God-gezonden. En in het voortdurend handelen om Gods volmaaktheid op aarde te uiten vinden zij de kracht tot prestaties, die geen enkele andere mens kan volbrengen. O zeker, ook in Lambarene. Ook daar heeft een mens God gevonden in de daad, in het werk. Er worden spijkers geslagen in het hout omwille van God. En Gods volmaaktheid openbaart zich door de mens aan de mens, aan de wereld en aan Zichzelf.

Ik geloof niet, dat er een daad bestaat, die ons God niet kan doen vinden. De enige belemmering om dit te bereiken zijn wijzelf, want we zijn zo vaak geneigd om alleen maar van ons standpunt uit, alleen maar vóór of tenminste méde onszelf iets te volbrengen. Wij kunnen onszelf zo moeilijk verliezen in het grote geheel der schepping. En als wij steeds meer bij onze daden de intentie van het goddelijk werk vervolmaken, a.h.w. in leggen, zullen wij ook steeds meer de Kracht in ons gevoelen en steeds meer tot stand brengen. Dan zal elke handeling, elk resultaat van onze daden voor ons een sprekende stem zijn geworden, die onmiddellijk het Goddelijke tot uiting brengt. Maar al hetgeen, waarin men God kan vinden, is tevens een weg naar de duivel, naar de voorstelling die uitdrukking geeft aan alle samengekoppeld kwaad, aan alle ontkenning van het Goddelijke, aan alle verwerping van de eenheid van het Al en alle zoeken naar de zuiver persoonlijke uitdrukking met negatie van het ware bestaan.

Ik sprak over wapenfabrieken, waarin de mens tot God kan komen, waarbij de daad hem een bewustwording en een kracht wordt. In diezelfde fabrieken werken ook mensen om gewin. Het werk wordt hen bitter als gal. Zij leren de wereld haten. En de vernietiging door de wapenen die zij scheppen tot stand gebracht, is tenslotte hun werkelijk loon. Want hierin alleen vinden zij vrede en vreugde: de vernedering van anderen en de verheffing van henzelf. Er zijn mensen, die in laboratoria vorsen om zich een naam en aanzien te verschaffen, om hun ijdelheid te bevredigen, om invloed te krijgen of groot gewin. Het zijn deze mensen, die - wetenschap zowel als bewustzijn prostituerend - de vernietiging van de wereld voorbereiden en met een ware hunkerende vreugde reeds uitzien naar de volgende gelegenheid dat een groter wapen grotere schade zal kunnen aanrichten.

Alle dingen hebben twee zijden. Ook het zoeken naar God in het Al. Je kunt niet en God en jezelf zoeken in de daad. Dat gaat niet. Op het ogenblik, dat je je voelt als voertuig van het Goddelijke, de directe uitdrukking van de goddelijke Wil, kun je alles doen en God zal altijd met je zijn. Op het ogenblik echter, dat je jezelf zoekt, geheel en al, zal dit misschien demonisch zijn, maar het zal je toch nog een zekere bevrediging geven. Als je echter God ín jezelf tracht te dienen, daarbij aan de ene kant je zelfzuchtige belangen in het oog houdend, aan de andere kant trachtend om God toch ook nog het Zijne te geven, dan kom je in tweestrijd en ga daaraan ten onder. God vinden is eenvoudig, omdat het eigenlijk zo weinig vraagt. God vinden is moeilijk, omdat wij van het weinige dat hiervoor wordt gevraagd geen afstand willen doen. Afstand van jezelf, afstand van je eigenbelang en daarvoor de volheid van het Goddelijke accepteren.

God in de daad. Wat klinkt dat eigenlijk fantastisch. Het eeuwigzijnde, in de vluchtige handeling. Het alomvattende teruggebracht tot een paar bewegingen. En toch is het waar. Wat wij al te vaak vergeten is dat God niet slechts buiten ons maar ook ín ons bestaat. Dat er niets

is – geen stofje en geen atoom, geen plaats kleiner dan een speldenknop - waar God niet is, waarin God niet is en wat: in de kern van zijn bestaan niet onmiddellijk goddelijke uiting is: dus deel van God. Daarom kan de daad - klein en vluchtig als ze is - voor ons, kleine en vluchtige wezens, de bevestiging betekenen van de eeuwige Kracht. Daarom kan dit voor ons zijn het meest belangrijke, het meest onontbeerlijke dat er in sfeer of in aards bestaan te vinden is.

Men heeft mij eens gezegd, dat het vinden van God eigenlijk een fictie is. Men toonde mij, hoe alle mensen zijn opgebouwd uit drijfveren en complexen. Men toonde mij, hoe alle geest door dit stoffelijke bewustzijn nog steeds wordt gericht en gestimuleerd. Men toonde mij de ledige ruimte en de duisternis, die heerst waar de sterren hun baan niet meer trekken. Toen heeft men mij gezegd: "Ziet, al deze dingen zijn, maar de God kun je daarin niet vinden."

Ik heb getwijfeld. Ik heb mij afgevraagd: Is dit redelijk? Mijn verstand zei "Ja". Mijn hele wezen zei "Neen". En toen stelde ik één daad, die mij tot God heeft gebracht. Ik zei tot mijzelf. God of geen God, ik wil het licht in de duisternis zijn. Ik wil de kracht zijn van het leven van hen, die zelf niet verder kunnen gaan. Ik wil niet aarzelen om mijzelf op te offeren voor een ander. Want dan, meen ik, zal mijn leven doel hebben, zelfs als de ruimte ledig is.

De ruimte vulde zich niet plotseling met licht of sterren. Ze bleef zwart, ledig. Er is geen enkele lichtstip van haar vastgestelde baan afgeweken. En geen enkele mens had plotseling andere drijfveren. Geen enkele geest vond plotseling een nieuw bewustzijn. Toch was het mij, of geheel de wereld veranderde. Ik voelde mij getrokken tot een handeling, een daad. Ik ben teruggegaan, geest als ik was, naar mijn sfeer. Ik heb geworsteld met het duister. Ik heb getracht anderen het licht te geven. Toen werd het licht in mijzelf. En daardoor weet ik, dat God bestaat. Die weg is lang en soms zeer moeilijk. Maar er is een ogenblik gekomen, dat ik het licht Gods mocht brengen aan anderen. Anderen in de sferen zowel als op deze wereld. Ik heb mij een naam gekozen toen ik deze cursus begon. Ik heb toen gezegd: Noem mij Theodotus. Niet: ik schenk u wijsheid, gedachten of woorden.

Niet ik kan u kracht geven. Dat kan alleen God. Op het ogenblik ben ik de daad, meer niet. De goddelijke Daad, gedragen door mijn wezen voor een kort ogenblik, uitgevoerd zo goed als mijn bewustzijn dit tot stand kan brengen. Deel van de eeuwige schepping. Deel ook van de eeuwige Schepper. Ja, ik ben een geschenk Gods, ook voor mijzelf. Het licht, dat in mij leeft, kan ik niet het mijne noemen. Toch is het voortdurend met mij: is het mijn kracht en mijn vreugde. U zult u afvragen, of deze woorden thuishoren in een filosofisch betoog. Ik meen, dat ik mij dit voor een enkele keer kan en mag permitteren. Er zijn vele wegen tot God, dat weten wij allen. Maar ik heb mijn God gevonden in de daad. Op de avond, dat ik dit onderwerp met u bespreek, wil ik dan ook deze persoonlijke belijdenis voegen bij de woorden die ik u zeg.

Als de handeling is gebaseerd op de goddelijke Kracht, als heel het wezen tracht de volmaaktheid van de Schepper door eigen daad en handeling tot uiting te brengen, dan komt het verblindende moment dat Kracht - niet van jezelf - en Licht, waarvan je niet wist waar het was, uit je stromen en de God in je volmaakt één wil worden met de wereld buiten je. Dat is de grootste erkenning, die een mens of een geest kan ondervinden. Dan is het niet meer nodig te filosoferen over het Goddelijke en of God nu wel of niet bestaat. Dan vraag je niet meer naar verschillen tussen goed en kwaad, tussen licht en duister. Dan vraag je helemaal niet meer. Dan redeneer je niet meer. Dan aanvaard je. Maar de weg tot die aanvaarding is, - zoals reeds gezegd - lang. Hij begint, als wij God buiten ons zien, als wij God vinden in de wereld rond ons en steeds weer elk deel der schepping van elke wereld en van elke sfeer zien als een facet van Zijn groots en onsterfelijk Wezen, als wij elke gebeurtenis - hetzij vreugde of verschrikking - zien als een vliedende gedachte Gods. Dan leren wij aanvaarden. En in die aanvaarding zullen zij metterdaad moeten bewijzen, dat wij God beschouwen als ons ware leven, onze enige kracht, onze enige steun. Hebben wij dat volbracht, dan leren wij de God in ons kennen. Over die God in ons hoop ik een volgende maal enkele woorden tot u te kunnen spreken.

VRAGENRUBRIEK

❖ *In de Menselijke Psyche staat: Het stoffelijk karakter kan voor de geest absoluut onaanvaardbaar zijn of omgekeerd. Is het dan niet zo, dat: het gelijke het gelijke aantrekt?*
Het gelijke trekt het gelijke aan. Bij incarnatie is de geestelijke uitstraling bepalend en niet de stoffelijke eigenschappen, waaruit ze voortkwam. Dit betekent dus, dat de gedachtesfeer wordt gekozen en niet de stoffelijke capaciteiten. De erfelijke eigenschappen, die het karakter voor een groot gedeelte bepalen, vloeien voort uit erfelijke toestanden, die vaak niet in de ouders aanwezig zijn, daar sommige eigenschappen soms verscheidene geslachten kunnen overslaan. Zo kan men geboren worden in een lichaam, dat juist door de keuze van deze ouders plus de tijd van paring gekomen is aan een aantal eigenschappen, die een terugval betekenen naar een geslacht in het verre verleden met alle nadelige capaciteiten en kwaliteiten daarvan. De geest, die de uiting van de ouders heeft gezocht en niet de eigenschappen van het karakter van dit lichaam waarin zij nu leeft en woont, zal vaak deze eigenschappen verwerpen. Zij heeft echter dit leven aanvaard en moet dus verder gaan. Indien de geest domineert, zal zij de karaktereigenschappen van het lichaam bestrijden. Stellen wij echter, dat de geest zwak is en haar richting niet geheel kent en als een zekerheid in zich draagt, dan zal het lichaam vaak proberen de impulsen van geest zo te beteugelen, dat het geestelijk streven in overeenstemming is met de lichamelijke karaktereigenschappen. Beide strijdvormen zijn het resultaat van een streven, dat in stof en geest gelijktijdig heerst: n.l. het zoeken naar volledige en volmaakte innerlijke harmonie.

❖ *Is het altijd noodzakelijk om weer te incarneren?*

Het is niet altijd noodzakelijk. De noodzaak tot reïncarnatie bestaat alleen dan, indien men niet uit de eenmaal bereikte geestelijke sfeer tot een verdere ontwikkeling en bewustwording kan komen. U kunt in een bepaalde sfeer zeer lang vertoeven en zeer lang gelukkig zijn. Maar dan komt er toch het ogenblik, dat die sfeer niets nieuws meer heeft te bieden. Er treedt dan een soort verveling op. De sfeer verliest haar kleur: ze wordt doods. Dan moet je óf naar een nieuw geestelijk gebied gaan dat hoger ligt (wat beneden u ligt is voor u duister en dus nog somberder), danwel je moet op een andere wijze trachten voldoende bewustzijn te verwerven om althans een volgende maal een geestelijk hoger gelegen sfeer te kunnen betreden. In een dergelijk geval zult u incarneren. Kunt u zonder dit tot-de-stof-terugkeren onmiddellijk hoger stijgen, doordat uw begripsvermogen groot genoeg is om de lering uit zo'n sfeer te aanvaarden, dan zult u zeker niet op aarde terugkeren, daar dit voor de doorsnee-geest niet zo aantrekkelijk is.

❖ *Kunt u ons een definitie of omschrijving geven van het begrip "Drie-eenheid"??*

Drie-eenheid is een begrip, dat alle dingen dekt.

Drie-eenheid is de goddelijke Kracht plus de twee tegendelen, waarin zij zich aan ons openbaart. Bijvoorbeeld:

Vader: levensbeginsel of levende Kracht.

Zoon: bewustzijn uit de levende Kracht voortgekomen, geuit in vorm.

Geest: bewustzijn uit de Kracht voortgekomen, levend uit de Kracht en in zich vormloos.

Hier heeft u gelijk de tegenstelling, waarover ik sprak. Want de grote tegenstelling, die wij in het Al kennen tussen de uitingen van het Goddelijke, is het vormbezittende en het vormloze. Wij kunnen dus zeggen: Het leven zich uitend in vorm en vormloosheid. Vormloosheid kent in zich begrippen, die vorm begrijpen, omschrijven en bevatten, zonder dat ze op zichzelf vormgevend of vormbepalend zijn voor het wezen van het ongevormde. Dit is nog een vrij eenvoudige definitie. De meer ingewikkelde maar tevens de meest juiste definitie is deze: De Drie-eenheid bestaat uit drie krachten, die in zichzelf gelijk zijn, waarbij deze kracht, zichzelf tot bron zijnde, zich uit in gestorte en begrensde kracht. De gestorte kracht baart uit kracht krachtbehouden vormen, die in zich langere tijd de kracht op dezelfde wijze gestabiliseerd kunnen uiten. Terwijl de begrensde kracht in zich een voortdurende eigen krachtwerveling veroorzaakt, waardoor zij uitdrukking geeft aan het eigen "ik" binnen het totaal van de veroorzaker en de in zich zijnde kracht.

❖ *Ik zou gaarne willen weten wat eigenlijk mediteren is.*

Mediteren wil zeggen: zich afsluiten van de wereld en een bepaalde gedachtegang tot het einde toe volgen, zo mogelijk met een kosmische ontwikkeling van deze gedachte. Daarnaast staat het contempleren. Dat bestaat uit het beschouwen van één onderwerp, waarvan men zich niet laat afbrengen. Dit in tegenstelling tot de meditatie, die van oorzaak tot gevolg, van toestand tot toestand, van realisatie tot realisatie verder gaat. De contemplatie beperkt zich tot één onderwerp, één beschouwing, maar tracht de volledige volheid van dit ene op zich te laten inwerken en zo in dit ene ook weer te komen tot een aanvaarding van het geheel, van het Goddelijke.

❖ *Hoe kunnen we ons bij het mediteren leegmaken?*

Leegmaken is zo'n speciale uitdrukking. Laten we het heel eenvoudig zeggen: Een mens, die in het leven staat, heeft een onnoemelijke bagage aan gedachten. Die lopen van de prijzen van kleding en levensmiddelen tot een bericht in de krant en het dagelijks verkeer. Het gaat van kleine huishoudelijke zorgjes tot religieuze en politieke bemoeiingen toe. Dat is allemaal bagage. Als u die nu eens kunt neerzetten, dan blijft u zelf over. En dan heeft u zich eigenlijk al leeg gemaakt: d.w.z. u ontdaan van de waarden, die niet bij u horen. Nu blijven er gedachten over. Dan gaat men proberen die paar gedachten te beperken tot één hoofdpunt. En dat is natuurlijk het punt, dat wij ook als uitgangspunt voor onze meditatie nemen. Als nu ons denken begint, zijn we steeds weer geneigd teug te gaan tot uiterlijke dingen: de bagage, die we hebben neergezet. Maar dát moeten we voorkomen. Wij moeten dus met deze ene gedachte bezig blijven, zonder onmiddellijk een relatie te zoeken tussen het onderwerp van onze meditatie, onszelf en de wereld. Daartussen moet geen relatie worden gezocht. Wij mediteren: en gaan een waarde in ons wezen na tot in haar kosmische voltooiing, indien ons dat mogelijk is. Het is echter niet gemakkelijk. Het vraagt enige oefening.

❖ *Wat is het verschil tussen impuls, intuïtie en inspiratie. Hoe kunnen wij die van elkaar onderscheiden?*

De impuls is de onbegrepen drijfveer. De intuïtie is het aanvoelen van waarden (niet het begrijpen, het is niet verstandelijk), waarop het gehele wezen met zijn volledige instelling een bepaalde reactie eist. De inspiratie is het erkennen van hogere wijsheid, die tot u komt en het tot uiting brengen daarvan in de daad. Het is gemakkelijk genoeg te herkennen voor degenen, die werkelijk trachten deze dingen na te gaan. De impuls is de handeling die u volbrengt, zonder u verder af te vragen: Wat zijn de consequenties?

De intuïtieve handeling is altijd een uitdrukking van uw wezen, Ze blijkt - ook waar ze niet geheel redelijk werd beredeneerd - bij nadere beschouwing in directe samenhang met uw wezen te bestaan. De inspiratie is eigenlijk het meedenken op een vlak, dat ver boven het uwe ligt, waardoor elke handeling, elke daad, inspiratief gedaan, betekent: een verhoogd bewustzijn uitdrukken op deze wereld.

Men verwacht inspiratie wel eens met het inspiratief spreken, waarmee iets wordt bedoeld, dat verder gaat dan de normale inspiratie. Dit gebeurt n.l. in een zodanige overgave, dat het eigen "ik" de erkenningen uit hogere sfeer begeleidt, zonder ze zelf te uiten, te regelen of te beheersen. Bij inspiratief spreken hebben we dus te maken met een uiting, die vaak op een niveau ligt ver boven dat van de persoon zelf, terwijl die persoon dit wel waarneemt, maar niet ingrijpt.

ZEVENDE LES - HOE BENADEREN WIJ DE GOD IN ONS?

Het benaderen van God heeft ons langs vele gebieden gevoerd. We hebben God gevonden in de wereld buiten ons. We hebben hem gevonden in de daad, in de gedachte. Maar de kern van alle dingen bleek weer te liggen binnen onszelf. Daarom wordt het noodzakelijk, dat we ook deze God in ons gaan zoeken, opdat we onze God kunnen vinden. Want zonder God kom je het leven niet door. En het is beter je op God te stellen, Die, werkelijk Heerser der Kosmos is - ook al kun je hem niet begrijpen - dan een God te aanvaarden, die gelegen is in deze wereld en b.v. Sociale Welvaart heet of iets dergelijks.

Waarom God in ons? Kort samenvattend hetgeen hierover reeds, werd gezegd:

God heeft Zich geuit in alle wereld: en alle wereld bestaat uit en in Hem. Deze gewichtige zin kunnen wij niet genoeg herhalen. Want het betekent, dat God ín ons leeft en wij út Hem bestaan. Als God in ons bestaat, dan is er in ons de volmaaktheid. Al wat de wereld, ons aandoet, al wat de wereld, ons brengt en biedt, is tenslotte niets anders dan de éénklank of de dissonant tussen ons en de wereld. God is een perfecte harmonie. God is eeuwig volmaakt en oneindig. Ook de God in ons. Want al neem je van het oneindige nog zoveel stukken af, als je ze niet begrenst, blijven ze oneindig. Welaan, bij ons ontbreekt aan het stuk God dat in ons bestaat (dat deel van het Goddelijke, wat wij eigenlijk zijn) één grens. Wij zijn - evenals hij - oneindig, ofschoon we uit Hem zijn voortgekomen. En deze oneindigheid maakt ons tot deel van de Eeuwige, volledig en te allen tijde. Dit betekent voor ons, dat wij deel hebben aan alles wat in God leeft. Eén zijn met Hem betekent ook dat wij het ware doel van ons leven, van alle arbeid, van alle werken en denken moeten vinden in Hem. God in ons.

Maar wat is onze persoonlijkheid dan? Want als God de kern is, dan moet de persoonlijkheid eromheen liggen. Gij weet evengoed als ik, dat de persoonlijkheid van een mens of zelfs van de hoogste geest niet identiek is met God.

Stellen wij, dat onze persoonlijkheid is: het bewustzijn plus alle vormen, waarin dit al deel van heeft - geheel tot uiting komend - zich stelt tegenover de andere geuite waarden, dan moeten we om tot God te komen ín onszelf doordringen, totdat wij onze persoonlijkheid a.h.w. van binnenuit zien als een aantal consequenties van kosmische wetten, van oorzaak en gevolg.

Ten eerste dienen wij natuurlijk afstand te doen van onze persoonlijke mening. Want ons denken is niet in staat het Goddelijke dat in ons leeft te aanschouwen of te aanvaarden. Wij moeten aanvoelen en niet meer beredeneren.

Ten tweede moeten we afstand doen van de daad, die uit onze overwegingen en alleen in relatie tot onze persoonlijkheid uit ons wordt geboren. Naastenliefde, die ons met de wereld verenigt, verenigt ons met het Goddelijke in de andere wezens en brengt harmonie. Maar het vanuit jezelf denken, redeneren en handelen verwijderd je van de wereld, van de God in die wereld, maar ook van de God in jezelf. In de plaats daarvan moet komen de stille eenheid met God, waardoor elke daad onmiddellijk uit Hem wordt geboren. Dit is voor mens en geest moeilijk, indien nog wel te bereiken.

Nu ga ik dit stellen: Om te komen tot de God in mij, moet ik in de eerste plaats de wereld met rust laten. Ik moet mij a.h.w. terugtrekken van alle waarnemingen en alle overdenkingen, die met de wereld in verband staan. Ik moet echter ook mijzelf kennen, opdat ik niet van de ongerealiseerde waarden, die in mij bestaan en deel uit maken van mijn leven en persoonlijkheid, mij een vals beeld, een afgod vervaardig. Ik dien dus ook mijzelf te kennen. Als ik mijzelf ken en mij afsluit van de wereld, kan ik krachtens mijn kennis mijn persoonlijkheid en wezen elimineren. En wat ik overhoud is dan de zuivere uiting van het Goddelijke, die ik op dit ogenblik kan aanvaarden en bevatten.

Meditatief kan men inderdaad vaak tot God komen. Want er komen ogenblikken, dat de gevormde gedachte je verlaat. Ik weet, dat niet allen onder u deze ervaring kennen. Ik zal daarom trachten haar te schetsen:

Beginnen met een overpeinzing. Dan gaan de gedachten verder en verder. Zij trachten meer en meer te omvatten en het beeld, dat zij in je scheppen, wordt vaag. Op den duur is de wereld een woord, een begrip, dat nog vaag en langzaam voortdrijft op de nevelen van een wereld van ongevormde gedachten. Dan valt ook die wereld weg en het denkbeeld blijft over: de ene gedachte. In één leegte schijnt ze een weerklank te vinden. Plotseling is ze verdwenen. In de plaats daarvan komt uit het Niet - plotseling en onweerstaanbaar - een lichtende kracht op ons af: een gevoel, een sensatie, die je niet nader kunt omschrijven. Dan weten wij - voor een kort ogenblik boven onszelf verheven - zelfs niet meer wie wij zijn. Wij vinden geen woord en geen gedachte, geen beeld en geen uiting. We zijn volledig passief. En rond ons werkt deze eigenaardige kracht, die - uit het Niet geboren - ons doordringt tot in onze diepe vezelen.

Je keert dan terug tot jezelf, maar je voelt je blijer, sterker, veranderd. Een gevoel dat al gauw slijt, want je persoonlijkheid krijgt weer de overhand. De wereld vraagt weer. De wereld komt weer met haar problemen, met haar eisen. Er blijft je alleen vaag, op de achtergrond de gedachte, dat je een ogenblik boven alles verheven was. Toch zijt ge niet buiten uzelf getreden. Ge zijt niet - zoals menig mysticus beweert - opgevoerd tot in de hoogste, hemelen. Ge hebt slechts een ogenblik de goddelijke Kern beroerd, waaruit uw gehele wezen bestaat. God vinden in jezelf betekent dus ook een zelfverloochening.

Zolang wij het woord "ik" nog gebruiken, scheppen wij een grens, tussen ons en het Eeuwige. Dan stellen wij ons bewustzijn voor de zaak, dat er twee waarden zijn: ik en God. En dat zeggen we - of we het willen of niet - juist in de volgorde, die ik zo even noemde. Eerst ik. Ik ben. En dan is er ook nog God. Daarom moet je dat "ik" laten wegvallen. Daarom kunnen we met veel kennis moeizaam de wereld kennen. God kennen in de natuur buiten ons. Maar we kunnen hem nooit beleven. en benaderen zoals hij in ons bestaat.

God in jezelf vinden, betekent de abdicatie van de mens. Afstand doen van zijn troon van menselijkheid. en van persoonlijkheid. Dat betekent: opgaan in een toestand, die Nirwana isen meer. Want als God in je kenbaar werkt, dan word je tot Zijn werktuig. Dan is er niets meer dat werkelijk iets betekent buiten deze God.

Wij hebben daarvan vele voorbeelden gezien. Of het nu Boeddha is die mediterend zijn God vindt, of Jezus die in het lijden zijn God vindt, het blijft altijd weer hetzelfde. Op het ogenblik, dat men zichzelf misacht, zichzelf maakt tot werktuig van het Goddelijke, openbaart zich de goddelijke Kracht in ons plotseling en zijn we één met de grote scheppende Kracht. Bij ons zoeken naar God zullen wij dus een zware taak hebben, willen we God in onszelf gaan benaderen. Er mag geen ogenblik worden gearzeld. Wij mogen ons niet meer afvragen: Is dit voor mij goed of voldoende? Want wij leven uit Hem. En het woord "mij" bestaat niet meer.

God vinden is jezelf verliezen in God. Maar op het ogenblik, dat je je in God verliest, vind je de waarheid omtrent je eigen wezen. Dat is het einddoel van al ons leven en streven. Dat is het doel, dat staat aan het einde van een weg door talloze levens en een ongekend aantal sferen. Wij gaan onbewust telkens deze weg. Wij leven voortdurend uit deze Kracht, die in ons bestaat. Er is geen ogenblik, dat we zonder dat kunnen. Maar omdat we ons niet ervan bewust zijn, gaat de volle waarheid, de volle kracht en de volle betekenis ervan teloor.

God vinden in jezelf wil zeggen: God stellen boven jezelf, De ware verhouding zien tussen je persoonlijkheid en de Kracht, die je heeft geschapen. Durft men dit moeizaam avontuur aan, durft men deze laatste schrede in de eenzaamheid zetten, dan vindt men als resultaat zichzelf onbetekenend als uiting, maar gelijktijdig vol-scheppend, vol-levend en eeuwig als deel van het geheel.

Uit het raadsel van de God in ons wordt geboren het raadsel van de kosmische Kracht, van het eeuwige Licht. Niemand kan deel hebben aan de kosmos, tenzij hij eerst één wordt met de kosmische Kracht, die in hem bestaat. Want ons gehele leven is een kwestie van harmonieën. Als wij in een wereld komen en het kwaad achtervolgt ons, dan menen wij dat het de wereld

buiten ons is, die ons heeft beroerd. Maar het is ons onwetend-zijn omtrent het wezen der wereld, dat ons juist deze deed kiezen uit de vele mogelijkheden, die ons leed brengt.

Als de ondergang ons drijft tot de duistere sferen, dan menen wij dat het onze zonden zijn, of dat het een oordelende Rechter is, hoog boven de wolken tronend, die ons dit oplegt. Maar het is niet waar. Wijzelf zijn het, die in een volkomen onbegrip van de waarheid onszelf veroordelen, onszelf dit aandoen. Waar wij ook komen, hoe wij ook gaan, altijd is alles volmaakt. Volmaakt, omdat het uit God wordt geboren. God, Die in ons leeft. Volmaakt, omdat het voor God deel is van het ene, alomvattende moment der schepping. Onvolmaakt voor ons, omdat wij - niet in éénklank zijnde, met de eeuwigheid - voortdurend ons. stoten aan al wat er rond ons gebeurt.

Ons bewustzijn is de factor, die de kosmische harmonie verstoort. Ons bewustzijn, ons denken is het, dat goed en kwaad scheidt. Ons aarzelend zoeken naar waarheid is het, dat ons langzaam maar zeker meer en meer doet meeklinken met de volledige klank van het Goddelijke. O, hoe zouden wij, mens of geest, iets van harmonie met het Goddelijke kunnen scheppen - wij het kleine met het Oneindige - indien niet in ons de Oneindigheid reeds leefde? In ons bestaan alle dingen. Niet slechts ons eigen wezen. Al wat God ons tooit in de natuur, al wat wij vinden in de daad, in de handeling, in de gedachte en in de droom, het is in ons aanwezig. Want onze God is niet slechts eeuwig, almachtig en alomtegenwoordig. Hij is ook één en ondeelbaar. Het wezen Gods is niet deelbaar. En zo is het deel Gods dat in ons leeft (schijnbaar een tegenspraak van onvolmaakte mensenwoorden) in werkelijkheid ook een geheel. Want er is geen groot en er is geen klein. Er is geen boven en geen beneden. Er is alleen maar dat ene punt: God. Het punt, dat ook in ons zijn focus vindt.

In ons trekken de sterren hun baan - niet buiten ons. In ons zingen de sferen hun loflied niet buiten ons. In ons is de eeuwige Kracht te allen tijde, oneindig en onverbreekelijk. In ons is het Eeuwige, dat wordt gehandhaafd elk moment van ons zijn. Wij, kleinen en onvolmaakten, die deze waarheid niet begrijpen, wij rijgen de momenten aaneen en vlechten een snoer uit reeksen levens, dat - cirkelend zichzelf ontmoetend - voor ons het begrip der eeuwigheid is. Maar de werkelijkheid is anders. Dit moment dat ge thans leeft is eeuwig en onveranderlijk. En elk moment, dat ge zult leven, is eeuwig en onveranderlijk. Alles, te allen tijde, is vast. Alles, waarvan ge droomt, is een werkelijkheid en staat vast. Al hetgeen u zich, niet realiseert en wat ge niet denkt, maar dat als moeilijkheid bestaat, is eeuwig, en onveranderlijk. Eén geheel en onveranderlijk is het leven. Eén geheel en onveranderlijk is de uiting Gods schepping. Eén en onveranderlijk is de geest, die in ons leeft zoals in alle dingen: God.

Maar ons vaag en traag bewustzijn zoekt tastend mogelijkheden. Neemt nu eens deze, dan gene weg en meent dat de volmaaktheid een doolhof is, waarin je moeizaam je baan trekt. Zelfs al weten we dat het niet zo is, we kunnen het ons niet anders voorstellen. Wij kunnen niet anders leven of handelen, omdat we persoonlijkheden zijn, omdat langzaam in ons het besef ontwaakt nu van dit moment, dan van dát. Toch ligt de gehele doolhof der schepping ook in ons. Alles. Wij gaan onze weg: en wij kiezen hem vrijelijk. Beheerst alleen door de kosmische Kracht, die ook voor ons betekent: oorzaak en gevolg. Dat wil zeggen: verder gaan zonder terugkeer, zonder herstel. Maar al deze dingen zijn één. Als ik de God in mij heb gevonden, dan begrijp ik die. Wat meer is: dan lééf ik dit. Dan ga ik van mogelijkheid tot mogelijkheid en droom ik misschien nog een ogenblik in terugkerend leven dat dit het ogenblik is. Want ik weet niet meer van tijd.

Indien ik God in mij ken, dan kan ik zeggen als Jezus: "Ziet, vóór Abraham was ik. En nadat alle leven gedoofd is, zal ik nog zijn, want ik ben oneindig, eeuwig." Slechts één ding doet mij verschillen van de ware God: Hij origineert mij en Zichzelf. Ik origineer alleen een waanbeeld, dat ik mijzelf noem. Het verschil is groot en klein tegelijk. Naarmate ik dichter bij de kern van mijn wezen kom, zie ik dit verschil kleiner. Naarmate ik het verschil kleiner zie, zal ik niet meer trachten te streven in een bepaalde richting, of bepaalde wegen te gaan. Ik ben niet meer de reiziger door de doolhof: ik ben de doolhof.

Wat is dan de vreemde Kracht, die ons toch dwingt te streven? Het bewustzijn. Maar wat voor een bewustzijn? Het onevenwichtig weten omtrent God, dát is ons bewustzijn. Het slechts kennen van kleine delen van Zijn wezen. Het niet in staat zijn plotseling al wat wij weten op

één punt te realiseren en te beseffen. Wij zijn te klein. Wij kunnen in ons persoonlijk voorstellingsvermogen nooit datgene bereiken, wat de God in ons te allen tijde in Zich heeft gedragen en in Zich zal dragen: de synthese van alle leven, de synthese van alle zijn, de synthese van alle kracht. Want dat is God. En dat is mijn ziel: de kern van mijn bestaan. Het is de Kracht, waaróm mijn bewustzijn korte banen probeert te beschrijven zonder te beseffen dat het Eeuwige onveranderlijk is.

Ik vrees dat gij in al deze woorden een reden hebt gevonden om fatalist te worden. Daarom wil ik hieraan een waarschuwing toevoegen: Als ge zoekt naar God in u, dat betekent dit: God, wil door u en in u laten werken zo volledig gij kunt. Maar het betekent niet: daar waar gij niet zeker zit te wachten tot God handelt. Want indien gij slechts neer zit, wachtend tot de God in u gaat spreken, dan bestaat de mogelijkheid dat uw bewustzijn niet groot genoeg is om die stem te verstaan. Dan is het mogelijk, dat ge geen voldoende besef hebt omtrent uw wezen, omtrent de krachten, die daarin leven, zodat ge - aarzelend en moe - met waanbeelden genoeg neemt en zo de leerschool zowel als het doel gelijk verzaakt. Fatalisme is waan. Overgave aan een noodlot is dwaasheid. Zolang ge nog beleven moet, beleef dan volgens uw beste weten en kunnen, uw eigen wegen kiezende. Maar komt er een ogenblik, dat ge boven alle beleven verheven zult zijn, al is het maar voor één seconde, wees dan één met uw God. God binnen u is het moment, dat u met de eeuwigheid verbindt. En de eeuwigheid blust alle tijd uit,

Dus, mijne vrienden, sta mij toe nadrukkelijk op te merken, dat het voor ons noodzakelijk is kennis te vergaren. Te leven zo goed wij kunnen.

Onze bestemming te volgen, zoals we die zelf kennen en zien, tot het ogenblik dat de opgedane ervaring het ons eindelijk mogelijk maakt te zeggen: "Ziet, dit ben ik. Dit is het omhulsel, dat ik heb geschapen in een klein deel van het Goddelijke: maar hier is de kern." Dan zult ge ongetwijfeld het volledige en ware bewustzijn vinden.

LICHTENDE KRACHT.

*Lichtende, Kracht, die het duister doorbreekt en leeft in alle zijn,
Gij maakt het duister van 't eigen stil bestaan zo wonder, wonder
klein. Wat is, het "ik" in 't lichtend spel van scheppende Kracht,
die werkt? Wat is het "ik", terwijl het Licht rond zich het zijn
versterkt en boetseert', tot 't een volmaaktheid wordt uit Licht en
Kracht geboren?*

*Lichtende Kracht is bewustzijn in God.
Lichtende, Kracht is het zonnegloren
voor ieder, die aanvaardend het kosmisch gebod
- 't gebod: Hebt uzelve, uw naasten ook lief -
geheel weet te respecteren,
de kosmische wet, die de wereld vaak kent
onder de naam van "de Wil des Heren."*

*Gij zoekt naar uw God.
Gij zoekt naar het zijn:
de Krachten, die steeds u geleiden.
Gij zoekt naar het wonder en wilt in 't bestaan
voor dat wonder te allen tijde strijden.
Gij ziel en uw God in het spel der natuur.*

*Hij spreekt in het ruisen der bomen.
Hij wordt u herboren als Lichtend Vuur,
dat speelt door onrustige dromen.
Gij zoekt naar uw God in der bergen pracht,
gesluierd, met sneeuw overladen.
Gij zoekt God in de stilte der duistere nacht
en in de volheid van leven en daden.*

*Gij zoekt er uw God te allen tijd
en begrijpt niet het zonnegloren
van Lichtende Kracht, waarmee deze God
u binnen het "ik" wordt geboren.
Want de Lichtende Kracht, die ook in u bestaat,
is de God, Die gij kunt begrijpen.
Dat is de Kracht, die naast u staat,
wanneer onrust en nood u weer nijpen.
De Lichtende Kracht leeft in heel het Al
en nimmer zijt gij dus verlaten,
tenzij gij, o mens, de Lichtende Kracht
en de Macht van de schepping wilt haten.*

*Wie het Licht zich verwerpt, wie de wereld zich
zoekt als een speeltuig om mee te balanceren, die
moet zich van Licht en Lichtende Kracht tot het
duister en d'ondergang keren. Chaos is Macht en
Licht is een Macht. Beide uit één Bron geboren.
Maar het is tot het Licht en niet tot de chaos, dat
mensen en geesten behoren.*

*Zo keert tot het Licht en de Lichtende Kracht.
Keert tot de God, Die in u leeft. Dan zult gij
begrijpen waarheen gij gaat, waarom door de sferen
gij streeft. En terwijl dan de Lichtende Kracht u
laaft, tot uw dorst zelfs verzadigd is, ziet gij
het duister als nieuw bezit, ervaart het niet meer
als gemis.*

*Dan kent ge des levens werkelijkheid, dan behoeft
ge geen strijd meer te strijden. Maar vóór ge het
Licht op deez' wijze aanvaardt, zult gij moeten
sterven en lijden. Sterven en lijden, het vuur van
de dood, dat loutert van wereld en wens, dat is
voor velen van Lichtende Kracht en 't bewustzijn
daarvan slechts de grens.*

*Opgaan tot 't Licht, begrijpen uw God en de
Lichtende Krachten aanvaarden, betekent: afstand
doen van het "ik" van alle zelfzuchtige waarden.
En herboren in 't Licht, geworden tot pracht van
wonder en stralend vermogen, wordt gij voor de
wereld weer Lichtende Kracht, die licht geeft vol
mededogen.*

ACHTSTE LES - DE BENADERING VAN HET GODDELIJKE ALS TOTAAL

Wij hebben ons nu bezig gehouden met de verschillende manieren, waarop wij God kunnen benaderen. Wij hebben God gezocht in de wereld buiten ons en in onszelf. Overal weer hebben we dezelfde goddelijke Kracht ons tegemoet zien treden. Het wordt nu voor ons zaak vast te stellen op welke wijze wij het best God benaderen.

In de eerste plaats hebben we een geloof nodig. Maar dit geloof moet gebaseerd zijn op het verstand. Laten we zeggen, dat God voor ons de naam is, die uitdrukking geeft aan alle onoplosbare raadselen in het leven. Bovendien is God voor ons een compenserende factor, want al hetgeen voor ons onmogelijk is, is in God mogelijk. Waar wij tekort schieten, kunnen wij - dank zij de goddelijke Kracht - toch voor ons een volledige bereiking doen plaatsvinden. Zo hebben we God als een tweeledige noodzaak: In de eerste plaats een uitlegging. In de tweede plaats een aanvulling van ons wezen. Deze waarden dragen wij allen op de een of andere manier in ons. Niemand onzer kan zonder deze twee factoren bestaan.

Als men niet spreekt over "God", dan geeft men misschien een andere naam. Maar in wezen blijft er een factor, die uitleg moet geven aan het onbegrepen: ook een factor, die eigen tekortkomingen moet goed praten dan wel eigen bereikingen mogelijk maken. Een God hebben wij dus. Deze God benaderen alleen vanuit onszelf, leidt ons tenslotte tot een zelf-vergoding. Want wij komen maar al te zeer in de verleiding te zeggen: "God in mij. Dus ik - scheppend, beoordelend - ben de waarheid en niets rond mij is waar."

God alleen zoeken buiten mij is evenzeer gevaarlijk. "Ik ben niets en de wereld is alles." Op een dergelijke wijze kunnen wij God niet gaan benaderen, omdat we ofwel verward raken in ons wezen, dan wel vol onbegrip komen te staan tegenover de buitenwereld, die wij niet kunnen overwinnen en op den duur zelfs niet meer aanvaarden. Zo blijft ons de weg, waarin beide factoren in deze samengaan. God in mij is gelijk aan God buiten mij. Deze twee zijn één, ondeelbaar en onscheidbaar. Wat buiten mij is, leeft in mij. Wat in mij is, leeft buiten mij. Elke gedachte en elke droom, die in mij kan opkomen, moet ergens in het Al buiten mij een realiteit zijn. Al hetgeen reëel is binnen het Goddelijke en de goddelijke schepping, zal te eniger tijd als gedachte in mij bestaan. Er is geen sprake meer van "ik ben God". Er is ook geen sprake meer van de onbegrepen God, van de onbegrepen wereld buiten ons, want alles wat God is, zal eens in ons zijn. En wat in ons is, kunnen wij begrijpen en verwerken.

Op deze wijze hebben wij een standpunt gevonden van waaruit wij tot God kunnen streven. Want ons gehele doel is om én binnen én buiten ons voortdurend meer te begrijpen, te verwerken en te beleven. De activiteit van het leven zelf wordt onze weg tot God.

Indien we ons bewust zijn van deze wijze van benadering, zullen we juist door het bewust beleven van het bestaan in al zijn vormen, het doorworstelen van onze strijd, het overdenken van onze gedachten een beeld kunnen verkrijgen, dat ons steeds duidelijker toont waarheen we moeten gaan, hoe de weg voor onze persoonlijkheid ligt, indien we tot God willen komen. Dit is het praktische gedeelte van deze beschouwing.

Wetend dat er een God is, wetend dat ik die God kan benaderen, moet ik voor mij met mijn bewustzijn een beeld gaan opbouwen, dat nooit constant is. Zoals onze gedachten veranderen, zoals het schimmenspel van de wereld buiten ons voortdurend andere verhoudingen vertoont, zo wijzigt zich ook de God in ons. De God, Die wij zoeken. De God, Die we kennen. Ergens, ver buiten ons begripsvermogen, ligt de grote, de onveranderlijke, de alscheppende Macht. Maar de weerkaatsing van deze Macht in ons is gebonden aan ons beleven van het ogenblik, aan onze wereld en ons bewustzijn. God verandert in ons voortdurend. Nooit is Hij dezelfde. Het ene ogenblik is Hij een liefdevolle God, het volgende ogenblik is Hij de toornende wreker. Niet God is deze dingen, doch wij zijn het, die deze facetten van het Goddelijke in ons als de enig goddelijke waarheid zien.

Hierdoor kunnen wij een theorie gaan opbouwen, die - niet logisch zijnde - de wereld toont als een piramide. Onder ons liggen vele trappen van onbewust wezen en onbewuste wereld. Als we buiten ons kijken, is daar het rijk der mineralen, der elementen, der planten en der dieren. Maar deze werelden bestaan ook in ons. In ons leven ook de planten en de dieren. In ons is de lust tot vegeteren en de dierlijke lust en de dierlijke woede. In ons is het stabiele dromen, het weifelend zichzelf erkennen, dat in de vaste grondstoffen, de mineralen, geborgen is. In ons is de onverantwoordelijkheid van de elementen. Al deze dingen behoren tot ons wezen. En dan zijn we mens of misschien zelfs reeds bewuste geest. Dat zijn nieuwe lagen, gelegd op de grote piramide van het Zijn. De gehele piramide is God. Maar we zijn pas gevorderd tot een klein gedeelte: tot de eerste vier, vijf treden van deze piramide, die reikt van het begin van de tijd tot het einde van de tijd.

Boven ons ligt een nieuwe wereld. Een wereld van geest, van begrip. Daarboven de wereld van het verantwoordelijk scheppen. Daarboven de wereld van het bewust ontwikkelen der schepping. Daarboven de wereld van het geven en het spel der krachten. En wereld na wereld kent haar eigen ervaringen. Maar waar gij u ook bevindt, gij zult altijd in u dragen alle trappen, die onder u liggen. Indien gij dit goed begrijpt, zult ge ook begrijpen hoe ge uw eigen Godsbeeld bouwt.

God is de piramide van het Zijn. God is - uitgaande van de grondslag, het primitieve, eerste bewustzijn tot de laatste, de volledige ervaring en aanvaarding van het gehele Al in één punt, in één begrip, in één woord - Dezelfde. In al deze waarden uit Hij Zich. En deze waarden gezamenlijk zijn voor ons de geuite wereld. Uit deze geuite wereld putten wij ons Godsbegrip en de Godskennis. Hoe meer wij trachten onze eigen trap van ontwikkeling te veranderen en te verhogen, hoe meer we ook God zullen benaderen, want in ons leeft al wat er om ons heen bestaat. Al hetgeen nog vóór ons ligt, onttrekt zich thans aan ons kennen en vermogen, maar maakt het ons mogelijk om - vanuit ons eigen wezen opschouwende - reeds een vaag, onomschreven beeld te krijgen van wat eens de verdere mogelijkheden zullen zijn.

Hoe zal echter God mij zien? Ik ben een piramide met alle trappen van leven en ontwikkeling. Hoe kan God mij dan anders zien dan als Zijn evenbeeld? Want wat Hij scheppend heeft geuit, ziet Hij in mij weerspiegeld. Is voor Hem mijn wezen een werkelijkheid? Ik geloof, dat het even werkelijk is als voor ons het beeld van onszelf, dat we in de spiegel zien: de weerkaatsing van Zijn wezen.

Maar er zijn vele wezens, vele mensen. Er zijn vele beschavingen en bewustwordingen, die in het hele Al bestaan. En overal zijn wezens, gebouwd op deze zelfde grondslag, deze zelfde principes, strevend naar hetzelfde einddoel: door de benadering van het Goddelijke beseffen en aanvaarden in één begrip, dat het gehele wezen vult.

God zal al deze dingen zien als één. Want als God in persoonlijkheden moet gaan scheiden, dan moet Hij Zichzelf delen. En wie de oneindigheid deelt, zal nooit een einde vinden. God ziet dit maar ik meen als één geheel. Dan zijn wij dus het goddelijk standpunt één met al wat leeft, al wat bestaat, al wat streeft, ongeacht de vorm, de trap waarop het staat. Wij zijn één met de laagste sferen, één met de opstandige machten van de geest, één met de engelenkoren en één met de scheppende kracht van de Vader. Er kan geen enkele onderbreking zijn. Er is geen links en geen rechts, geen boven en geen beneden. Er is geen richting in te gaan. Wij kunnen God niet in een bepaalde richting benaderen. Wij kunnen God slechts benaderen door een realisatie van ons eigen wezen, waarin factor na factor al onze mogelijkheden worden ontplooid, erkend, begrepen en beleefd.

Zo wordt de benadering van het Goddelijke voor ons een vraag van wetten en lijnen. Uit het voorgaande heeft u kunnen opmaken dat wij één vast gefixeerd beeld moeten zien als onze realiteit in het Goddelijke. Daarbinnen bestaat wisseling en verandering, de vrije wil, het spel van het noodlot dat je achtervolgt. Er zijn echter regels.

Een piramide wordt begrensd door lijnen en vlakken. Ons leven en ons wezen wordt ook a.h.w. omgeven door vlakken: grenzen, die we niet kunnen overschrijden. Onze mogelijkheden zijn wel degelijk bepaald. Alleen het gebruik, dat we daarvan maken, ligt vast. Dan zou ik willen stellen, dat de goddelijke wetten, die de beperking van ons wezen inhouden en van onze

mogelijkheden, in werkelijkheid de lijnen zijn, waaruit we het Goddelijke evenzeer kunnen erkennen. Want voordat wij het Goddelijke zo benaderen, dat wij in eenheid daarmee ons gehele wezen vanuit het Goddelijke kunnen beheersen en beschouwen, is er voor ons reeds de mogelijkheid om het doel (de top van de piramide) vast te stellen.

Wie in een piramide zou wonen en de vlakken zou kunnen vaststellen plus hun helling, t.o.v. de loodlijn naar het middelpunt der aarde, zou ook in staat zijn om de hoogte van de piramide te berekenen en aan de hand der ervaring de doorgemaakte levens (of de lagen van de piramide). Ja, zelfs hoeveel hij waarschijnlijk nog moet doormaken. Hij zal ook meer leren.

Hoe lager het leven is, hoe vrijer het is. Want het lagere leven is zich niet bewust van God. Het is zich slechts ternauwernood van het eigen bestaan bewust en zal dus elke willekeurige uiting binnen de mogelijkheden kunnen volbrengen. Er bestaat geen enkele grens. Geen grens althans die te erkennen is. Is er eenmaal een vaag "ik" bewustzijn, dan is er een omgrenzing. Maar die is ruim, want naar alle kanten staan ontwikkelingsmogelijkheden open. We kunnen nog zoveel kiezen en doorleven, maar naarmate we hoger gaan, wordt ons bewustzijn groter en is het aantal van onze verantwoorde mogelijkheden kleiner. Het aantal verantwoorde mogelijkheden wordt kleiner naarmate ons bewustzijn toeneemt. In plaats van uiting heb ik dus aan de top van de piramide, bewustzijn. Bewustzijn is voor mij dus de realisatie van het Goddelijke in Zijn meest perfecte vorm.

Indien het volledig bewustzijn de volledige realisatie van het Goddelijke inhoudt, zal ook omgekeerd het Goddelijke kunnen worden gesteld als een bewustzijn, waarin het Al besloten is. Het zijn slechts de bewustzijnswaarden, die een reële waardering van de schepping en het geschapene mogelijk maken.

Uitgaande nu van deze laatste conclusie, dat God voor mij voorstelbaar is als een bewustzijn zonder meer, moet ik aannemen dat het totaal der schepping evenzeer bewustzijn is. Dan wordt het ons duidelijk, dat slechts realisaties (bewustzijnswaarden) bepalend zijn voor de realiteit van ons leven en beleven. Dan is het ons bewustzijn, dat de wereld scheidt, dat de zon licht doet geven, de bomen doet bloeien. Dan is het ons bewustzijn, dat een leven vrucht doet dragen of te gronde doet gaan.

Deze laatste conclusie is dan ook de belangrijkste die ik kan trekken in het verloop van dit betoog. Want neem ik aan, dat bewustzijnswaarden bepalend zijn voor mijn gehele leven en beleven, dan vloeit daaruit voort, dat - naarmate ik mijn bewustzijn scherper weet te richten op het enige doel, dat mij thans de moeite waard lijkt (het Goddelijke en deze factor van mijn, streven steeds meer bewust in mij draag - ook mijn leven zuiverder en sterker gericht zal zijn: dat mijn gehele wereld zich zal aanpassen bij het bewustzijn, dat werkelijk in mij leeft.

Ik kan dus God benaderen door mij voortdurend van God bewust te zijn in alle vormen, in alle gedachten en geen ogenblik te vergeten, dat Hij in elke uiting Zich aan mij openbaart. Hierdoor wordt mijn voorstellingsvermogen op het Goddelijke gericht, wordt het beperkt t.o.v. de buitenwereld, maar zal ik de wetten of de wil Gods duidelijker leren kennen naarmate ik verder doordring. Naarmate mij de wet Gods, Zijn wil en uiting duidelijker worden, zal ik zeker dichter bij God komen, maar mij omwendende tot de schepping ook duidelijker overzien hoe het, samenstel van waarden in het Al tezamen het beeld van het Goddelijke vormt, ook in mij.

NEGENDE LES - GODDELIJKE WETTEN.

Bij ons zoeken naar een aanschouwen en kennen van God hebben wij vele wegen betreden. Langs elke weg hebben wij God en het Goddelijke kunnen aanvaarden. Echter hebben wij reeds meermalen erop moeten wijzen, dat het noodzakelijk is dat wij voor ons wezen (een beperkt deel van het Goddelijke, dat wij kunnen realiseren) ook een werkelijkheid vinden. Ik heb u erop gewezen, dat men God kan vinden in de natuur, in de gedachte, kortom, in elke levensfunctie, in elke uiting in de schepping. Er is echter een punt, dat wij nog te weinig hebben behandeld. En als laatste lezing in deze serie vind ik het dan ook noodzakelijk uw aandacht te vestigen op de goddelijke wetten.

Over de goddelijke wetten is zeer veel te zeggen. Het korte bestek, waarbinnen ik gedwongen ben deze avond te blijven, brengt met zich mee, dat ik ze vluchtig en terloops zal moeten aanstippen. Allereerst dienen we echter de goddelijke wet nader te omschrijven. Volgens onze definitie is een goddelijke wet een wetmatigheid, die optreedt in alle wereld, in alle ruimte en alle tijd: volledig onveranderlijk, begrenzend het "zijn" binnen zijn uitersten, onmogelijkheden scheppend voor een ieder, die deze wet zou willen misachten. De goddelijke wet is dus een ons opgelegde dwingende waarde, waaraan wij niet kunnen ontkomen en die met ons ook de gehele schepping gelijk beheerst.

De eerste wet, die zeer veel wordt genoemd en waarover dan ook veel wordt gesproken, is de wet van oorzaak-en-gevolg. De eindeloze keten van gevolgen, die elk op zich weer een oorzaak zijn, wordt soms gebruikt als een argument voor de voorbestemming: het voorbeschikt zijn van het gehele leven, het volledig vastliggen van alle toekomstige gebeurtenissen en ontwikkelingen. Naar ik meen, kunnen wij dit niet aanvaarden, want elk gevolg wordt eerst tot oorzaak door onze aanvaarding en beleving daarvan. En elke beleving en aanvaarding, maakt het ons mogelijk op verschillende wijzen te reageren. Zolang er sprake is van een keuzemogelijkheid, mogen wij niet spreken van een voorbestemming. Toch zal anderzijds ons bestaan - en dus ook de mogelijkheid van vrije wilsuiting en keuze - aanmerkelijk worden beperkt door oorzaak-en-gevolg. Want datgene, wat wij zijn, bepaalt wat wij worden, ook indien er meer mogelijkheden zijn en één daarvan slechts in ons bewustzijn wordt gerealiseerd.

Het is onmogelijk een oorzaak te scheppen zonder de gevolgen daarvan te ondergaan. Het is onmogelijk een gevolg te beleven, zonder dat dit een verandering in de eigen persoonlijkheid en in de omgeving eventueel teweegbrengt, waardoor het oorzakelijk wordt voor een verdere ontwikkeling. Er is niets en niemand in de gehele schepping, die zich aan dit proces kan onttrekken.

De tweede wet noemen we wel de wet van de gelijkblijvende velden. Ongetwijfeld aan sommigen uwer reeds bekend. Er bestaan vele krachten in het Al, zegt deze wet. Elk dezer krachten kan zich t.o.v. de andere krachten verplaatsen. Maar elke kracht blijft in zichzelf volledig gelijk. Vertaald in eenvoudige woorden betekent dit: Uit het Goddelijke zijn op het ogenblik der uiting verschillende krachten ontstaan. Deze krachten, deel van één Wezen, doen zich aan ons voor als onafhankelijke zijnsfactoren. Deze factoren wisselen t.o.v. elkaar van plaats. En als wij - a.h.w. tussen deze velden gevangen - leven, dan zal ons beleven door die velden sterk worden beïnvloed. Op het ogenblik, dat wij ons met één van deze velden geheel kunnen vereenzelvigen, blijven we gelijk, is er geen vooruitgang, geen verdere bewustwording, maar ook geen terugval tot een vorig peil. Men zou kunnen zeggen, dat de wet van de gelijkblijvende velden betekent: de uitschakeling van alle tijdservaren en van alle ruimtelijke ervaren met als resultaat een Nirwana-toestand, die - zonder volledige erkenning van God - het individu hetzij voor goed hetzij voor kortere tijd in het Al tot een medelevende factor maakt, die echter zelf niet meer ervaart of bewust leeft.

De wet van evenwicht toont ons, dat geen enkele kracht zichzelf eenzijdig kan ontwikkelen. Dit is begrijpelijk, indien wij ons realiseren dat het Goddelijke nooit eenzijdig kan zijn, maar te allen tijde moet zijn volmaakt en dus harmonisch, evenredig en - vanuit ons standpunt althans alomvattend. Elke kracht nu, die binnen het Goddelijke tot uiting komt, is deel van het goddelijk Zijn en van de goddelijke Kracht. Als er dus een kracht ten goede ontstaat, moet dezelfde kracht ook ten kwade ontstaan. Dit is echter binnen het totaal der schepping. Voor ons persoonlijk kunnen wij deze wet iets anders uitdrukken. In ons beleven betekent het n.l. dat elke ervaring ten goede voor ons een potentie ten kwade betekent. Hoe beter men leeft, hoe slechter men zou kunnen zijn.

Ook deelt deze wet ons mede, dat er nooit iets kan worden geboren, zonder dat iets anders teniet gaat. Dit wordt het sterkst uitgedrukt in het leven van de stofmens. Op het ogenblik, dat hij stoffelijk ten ondergaat (sterft), ontplooit zich juist zijn geestelijk bewustzijn. Omgekeerd, de geest, die in de stof terugkeert, zal grotendeels of geheel haar geestelijke capaciteiten verliezen en daarvoor in de plaats een gebondenheid krijgen in het reële bestaan der materie. Dit is een wisseling. De stof heeft echter in zich voortdurend de potentie der verdeeldheid en vormloosheid, terwijl de geest altijd in zich de potentie draagt van de volledige geestelijke bewustwording, die het "vormloos bewustzijn" betekent. Beide waarden zijn altijd aanwezig.

Ten aanzien van de wet van evenwicht lijkt het mij belangrijk de volgende noot nog toe te voegen: Wij allen dienen te leven op een evenwichtige wijze. Wij kunnen nooit geheel onevenwichtig zijn. Wij zullen altijd in ons wezen een compensatie zoeken voor elke onevenwichtigheid, die schijnbaar of reëel optreedt. Ons leven is vanuit ons standpunt altijd een gesloten geheel en daarin bestaan geen gapingen. Indien we echter willen streven naar de hoogst mogelijke bewustwording, zullen wij dienen te zoeken naar een harmonie, die evenwichtig geest en stof gelijk hun deel geeft en daardoor het Goddelijke meer benadert in de evenwichtigheid, die het kenteken is van de goddelijke harmonie, waaruit het Al wordt geboren.

Dan kennen we verder de wet, die ons zegt: "Alle bewustzijn is gebaseerd op een waan, die uit de waarheid geboren wordt." Wij zouden deze de wet der waarheden kunnen noemen. Deze wet zal de meesten van u in deze vorm niet bekend zijn. Ze is echter terug te vinden in de boeddhistische leerstellingen, in bepaalde theorieën der theosofie en zelfs in vele bespiegelingen van de christelijke mystiek. Zij brengt naar voren, dat al wat er in ons leeft een reactie vanuit ons wezen is op een waarheid. Als resultaat is het totaal van hetgeen wij waarnemen waan, geen weergave van de werkelijkheid. Zonder deze waan echter zou de werkelijkheid voor ons niet bestaan en ook niet kenbaar zijn. Omgekeerd: zou er geen werkelijkheid zijn, we zouden evenmin waarnemen en zo zou er ook geen waan zijn. Dit is voor ons een lering, die wij zeker niet mogen misachten. Het is noodzakelijk voor ons, dat wij - ook als wij weten dat het leven waan is - dit nemen als realiteit. Immers eerst door deze waan als werkelijkheid te beleven, zullen we uit de waan de waarde kunnen puren van de Goddelijke realiteit, die er achter schuilt.

Indien wij deze wet in het Goddelijke bezien, zegt zij ons, dat het totaal der verschijnselen "gedacht" is (of waan van het Goddelijke uitgaande), terwijl zijn Wezen de werkelijkheid blijft. De waan komt uit zijn Wezen voort. Maar om zich zijn Wezen te realiseren, moet Hij het denkbeeld omtrent zichzelf uiten, dat als gedachte voor ons tot heelal, tot werkelijkheid en wereld is geworden.

Deze wetten maken deel uit van een veel groter aantal wetten en wetmatigheden, die voor deze avond echter niet voor behandeling in aanmerking kunnen komen. Want het gaat ons hier niet in de eerste plaats om de wetten zelf, maar om de mogelijkheid deze wetten te erkennen als een middel om tot God te komen. Indien n.l. kan worden aangenomen, dat er ergens in de ruimte een Kracht is die denkt, dan mogen we ook aannemen, dat die Kracht haar eigen regels en eigenschappen kent. Indien wij aannemen, dat er een God is, Die de ruimte met zijn Wezen omvaamt, dan moeten we dus aannemen, dat bepaalde eigenschappen van het Goddelijke binnen die ruimte als wetten kenbaar zullen worden. En als wij met al ons zoeken naar het Goddelijke niet tot een resultaat kunnen komen, blijft ons nog slechts de benadering langs de weg der wetten.

Er zijn regels, die schijnbaar wreed en onbegrijpelijk zijn. Er zijn wetten, die ons fantastisch voorkomen en toch bestaan ze. Wij ervaren ze feitelijk aan den lijve in elk leven, in elke sfeer. Wij kunnen er niet aan ontkomen, dat er bepaalde regels zijn, waaraan niet slechts wij, maar het gehele leven, al het zijnde, gebonden is. Aan te nemen dat dit zijnde een willekeurige oorzaak heeft, zou betekenen dat de structuur van dit willekeurig oorzakelijke dus schijnbaar op de schepping werd overgedragen en als zodanig die eigenschap tot wetten, tot voor ons niet-overschrijdbare lijnen zijn geworden: grenzen van onze mogelijkheden en van ons bestaan.

Indien we dit echter aannemen, dan wordt het ons onverklaarbaar, hoe sommige wetten plotseling en zonder dat het voor ons waarneembaar is in elkaar overgaan, elkaar aanvullen, maar nooit elkaar opheffen. Zou dit laatste het geval zijn, dan zou er sprake kunnen zijn van een zekere willekeur, van een variëren misschien van ruimtelijke toestanden en omstandigheden, van een spel van krachten, die op zichzelf onbeheerst zijn. Maar nu een wet nooit wordt overschreden, maar wel blijkt dat wetten elkaar soms aanvullen tot een nieuwe vorm, een nieuw bewust zijn, dat gelijktijdig een vereenvoudiging van zijnswaarden betekent, moeten we aannemen, dat geen onbewuste oorzaak deze wetten kan hebben geschapen. Hieruit vloeit voort, dat het Goddelijke krachtens zijn wetten voor ons kenbaar is. En wat meer is: elke wet, die wij in de natuur kennen als onomstotelijk, kan voor ons een bepaalde karaktertrek of eigen schap van het Goddelijke, symboliseren.

Nu zijn er natuurlijk wetten, die onmogelijk en wreed schijnen in de ogen van de mensen. Eén daarvan zal ik als voorbeeld aanhalen:

Wij kennen allen het z.g. recht van de sterkste. Dat wil zeggen, dat de sterkste ten bate van zichzelf en ten koste van, de zwakkere te allen tijde zijn eigen regels en wetten zal opdringen aan een ieder in zijn omgeving. Dit betekent, dat het zwakke dier zal moeten vallen door het sterkere. Dit betekent, dat bij de mensen de zwakkeling ondergaat, de sterke naar voren komt. Dit betekent, dat in de geest de zwakke geest verloren zal kunnen gaan in het duister, de sterke echter zelfs in het duister zozeer tot heerser kan worden, dat hij ook hierin op den duur het licht weer vindt. Dit schijnt ons onrechtvaardig toe. Maar het moet ons toch een inzicht geven in het Goddelijk karakter en in bepaalde mogelijkheden. Ik zal deze voor u opsommen.

Wanneer de zwakke valt, zal de sterke overblijven, inderdaad. Aannemende, dat de sterke zijn rechten onbeperkt blijft uitoefenen, zou dus de zwakke te eeuwigen dage verworpen kunnen zijn. Dit blijkt niet het geval te zijn. Want naarmate de sterke zijn krachten meer beproeft en vertrouwt, komt hij nader tot een beleven van geestelijke waarden. De beheersing van het stoffelijke leidt tot overpeinzingen op meer ethische en tenslotte meer esoterische basis, met als resultaat een opgaan in het Goddelijke. Dit blijkt ons in elke sfeer en wereld. Opgegaan in het Goddelijke, uit de sterke kracht zich niet meer, tenzij in de wetten en krachten van het Goddelijke. De zwakke wordt dus automatisch langzamerhand tot sterkere. Indien hij zijn bewustzijn weet te gebruiken, kan hij op zijn beurt zich verheffen boven zijn omgeving, lering geven, kracht vinden, bewustzijn zoeken, tot ook hij de gang van de sterkere is gegaan.

Er is dus niet zozeer sprake van een selectieproces, waardoor een gedeelte der schepping wordt verworpen en een ander gedeelte der schepping wordt aanvaard, maar van een proces van beproeving. Immers, de zwakke - lerend van de sterke - zal weten, hoe zich als sterke te gedragen, zodra hem de mogelijkheid wordt gegeven. Hij zal dan zijn kracht uitbuiten, waarschijnlijk in de eerste plaats stoffelijk, of bij ons ten aanzien van de vormenwereld. Maar daarna - door zijn verzadiging - kan hij komen tot hogere sferen, tot beter beleven, tot groter aanvaarden ook.

Er is dus geen uitschakelen. Men kan hoogstens zeggen: Er zal een ogenblik komen, dat er geen zwakken meer zijn, maar nog slechts de laatste sterken. Aannemende, dat de schepping een continuïteit is, zal door het ontstaan van onbewust leven deze laatste rest der sterken dus leiding gevende kracht worden voor de zwakken. Hieruit zien wij, dat de schijnbare wreedheid der natuur, de schijnbare wreedheid van deze wet, in werkelijkheid geen wreedheid is, maar eenvoudig een cyclisch proces, dat zich afspeelt voor een ieder binnen het tijdservaren.

Elk wezen heeft vanuit het Goddelijke beschouwd echter zijn bereiking reeds in zich: en dit betekent vanuit goddelijk standpunt (het kosmisch standpunt), dat deze bereiking dus reeds werkelijkheid is. Misschien is dit alles niet genoeg om God te vinden en te aanvaarden. En toch is dat een noodzaak. Een God buiten ons vinden, kunnen we niet. We kunnen buiten ons waarden van God vinden, maar God Zelf niet. Want God Zelf moet altijd het totaal van ons wezen omvatten. En bij elke differentiatie tussen God en "ik" blijft een deel van het Goddelijke voor ons dus onbereikbaar. Eerst als het Goddelijke voor ons bereikbaar wordt door het, innerlijk beleven daarvan, wordt het voor ons een realiteit. Ik geloof, dat we daarom het beste doen als volgt de goddelijke wetten te interpreteren

Al de eigenschappen die ik buiten mij erken, worden tot kennis van het wezen, dat de kern van mijn bestaan is. Hoe meer goddelijke wetten ik erken, hoe nauwkeuriger ik voor mijzelf de levende kracht definieer, waaromheen ik ben opgebouwd. Deze definitie zal het mij mogelijk maken meer en meer door te dringen tot de ziel, deze kern van mijn wezen en mij hierin de mogelijkheid van het Goddelijke, te realiseren. De erkenning van het Goddelijke wordt dan - dank zij deze erkenning van wetten - voor mij vereenvoudigd, tot ik mij een voel met deze levende Kracht in mij en deze Kracht mij beheerst, terwijl mijn wil geen bewuste werking meer vertoont en al mijn daden slechts voortvloeien uit de goddelijke wetten.

Met dit betoog heb ik dan een reeks lezingen afgesloten, die voor de meesten van u ongetwijfeld betrekkelijk zwaar zijn geweest. Ik had misschien een eenvoudiger weg kunnen kiezen. Maar had ik een eenvoudiger weg gekozen, ik zou minder vragen in u hebben wakker geroepen. Sta mij toe op te merken, dat juist de vraag, die in u bestaat, belangrijk is. Want een vraag, die gij u stelt, dwingt u een antwoord te vinden. Het antwoord, dat u vindt, wordt uit uzelf geboren: aan de hand van uiterlijke oplossingen en mogelijkheden misschien, maar in uzelf. Elke vraag, die wij ons stellen omtrent God, betekent een schrede nader tot God. Elke vraag, die wij ons stellen omtrent eeuwigheid, betekent een nadere definitie en dus begrenzing van eeuwigheid en daardoor een voor ons meer aanvaardbaar worden van dit Oneindige.

In een volgend jaar zullen wij niet meer in de gelegenheid zijn om met deze onderwerpen door te gaan in de zin, waarin we dit thans hebben gedaan. Toch zult u ook daar het Goddelijke steeds weer ontmoeten. U zult het ontmoeten als kern van alle geestelijke waarden, maar ook als de dragende kracht van een gehele kosmologie.

Er is niets onvoorstelbaar buiten het Goddelijke. Het enige dat ons niet voorstelbaar is, is het Goddelijke zelf. Al ons streven naar bewustzijn daarvan betekent een aarzelend benaderen van het grote, onkenbare geheim. In ons kan een weten zijn, buiten ons is dit weten onbewijsbaar.

Zo wil ik deze cyclus niet afsluiten zonder u in de eerste plaats toe te wensen een geloof, een innerlijk weten omtrent God. Hoe dit we ten is, doet minder ter zake. Want wie gelooft in God, zal een weg vinden om Hem nader te leren beschouwen en kennen. Hebben wij dat bereikt, dan hebben wij ook tevens onze taak volbracht.

BEGRENZING.

Zolang er een verschil bestaat tussen wat ik erken als mijzelf en het Al, is er een begrenzing. De wijze, waarop ik die begrenzing stel, is afhankelijk van mijn ervaring, mijn voorstellingsvermogen en mijn wil. Hoe meer ik mij richt tot mijzelf, des te sterker ik mij begrensn ten aanzien van de omwereld, Ik kan gelijktijdig voor de omwereld volledig deel van die wereld zijn en voor mij-zelf door de "ik"-gerichtheid volkomen daarvan geïsoleerd en afgescheiden. Als zodanig moge gelden:

Indien ik begrenzing zie als een grens tussen mij en de waarheid, tussen mij en mijn God, zo zal ik allereerst moeten trachten mijzelf, mijn lot, mijn wezen achter te stellen bij de totaliteit, waarin ik mij erken. Want slechts door het "ik" voortdurend als deel van het geheel te beseffen, zal ik erin slagen de grenzen, die er tussen mij en het andere bestaan, ter zijde te stellen: en zal ik voor mijn bewustzijn kunnen doordringen in het onbegrensde Al, waarin ik mijzelf ken, niet als "ik"-heid of eenling, maar als deel van de totaliteit.

Indien gij in uw bestrevingen, door bemoeiingen, angsten, gevoelens omtrent uzelf begrensd bent, zo dient u te begrijpen dat die begrenzing voor U bestaat en niet voor anderen. Want in de werkelijkheid zijn er geen grenzen.

Grenzen, zelfs de begrenzingen van het "ik" zijn kunstmatige, uit menselijk denken geboren lijnen, die alleen gelden voor het menselijke - misschien voor het geestelijke – maar niet voor de ware kracht van alle dingen.

Onbegrensd te zijn is ons einddoel. Onbegrensd in tijd, in ruimte.

Onbegrensd in beleving en vermogen: en gelijktijdig onbegrensd in rust en evenwichtigheid. Zolang wij dit niet kunnen bereiken, zullen wij moeten trachten de begrenzingen, die uit ons "ik" voortdurend geboren schijnen te worden en daaruit oprijzen, zoveel mogelijk teniet te doen door de nadruk te leggen op de relatie tussen ons en het andere. Een relatie, die niet het "ik" zoekt te dienen of te bevredigen, maar die slechts zoekt: de eenheid van het "ik" met het andere voor zichzelf te erkennen en te doorleven.

Dit is de oplossing van de begrenzing. Het is naastenliefde en meer dan naastenliefde. Het is een zelfvergetelheid, waarin het "ik" eerst waarlijk zichzelf kan vinden.

TIENDE LES - GELOOF

Als wij zeggen "ik geloof", dan geven wij daarmee gelijktijdig aan, dat we iets niet weten. Een punt, dat menigeen uit het oog dreigt te verliezen en dat hem ertoe brengt zijn geloof als een definitieve en vaststaande wetenschap te zien. U zult begrijpen, dat het geloof wel innerlijk een weten kan zijn, maar slechts dan geloof is, indien het in de wereld onbewijsbaar blijft. In het geloof kennen wij verschillende genres, waarvan de meer profane gemakkelijk en kort kunnen worden afgedaan.

Als u wordt verteld, dat er een uitbarsting is in Griekenland, dan gelooft u dat. U weet het niet zeker. U heeft het niet zelf meegemaakt, noch heeft u de onaantastbare bewijzen ervan gezien. De ervaring heeft u echter geleerd, dat een dergelijke berichtgeving tamelijk betrouwbaar is en dus gelooft u dat. Als u erover spreekt, dan zegt u dat u dit weet.

Een tweede vorm van geloof is - vooral op het gebied van de wetenschap - vaak een misplaatste overtuiging van eigen weten. Men heeft zo het een en ander gehoord over wetenschappelijke feiten en men weet b.v. hoe een atoom in elkaar zit. Men wéét dat niet, men gelooft het te weten. In feite is het anders.

Een derde punt, dat uws inziens misschien wel heel vreemd in deze reeks staat, maar toch erbij hoort, is het z.g. bijgeloof. Men meent te weten, dat bepaalde handelingen en feiten resultaten met zich brengen, ofschoon deze redelijk in generlei verband staan met de oorzaak.

En dan natuurlijk het geloof zelf, waarover u bij voorkeur zoudt willen spreken deze avond: het geloof in religieuze zin.

Het wordt moeilijk een geloof te definiëren. Echter kent elk religieus geloof een begin, dat ligt in de openbaring. Om dus een geloof te kunnen definiëren moeten we ons allereerst afvragen: wat is de openbaring?

Een openbaring is de weergave van een aantal feiten, het geven van een aantal voorschriften e.d. uit een hogere bron, waaraan men niet mag twijfelen. Dit laatste punt is juist in de wereld der religieuze overtuigingen een zeer pijnlijk punt: waaraan men niet mag twijfelen. Ik mag er niet aan twijfelen, of het Oude Testament door Godzelve is gedicteerd. Ik mag er niet aan twijfelen, of Jezus ook de vleeselijke zoon Gods was. Ik mag er niet aan twijfelen dat Mohammed werkelijk is opgegaan tot in hoogste hemelen en Godzelve daar heeft gesproken. Ik mag er niet aan twijfelen, dat hetgeen hij in de Koran heeft weergegeven de waarheid is, zoals die uit de goddelijke Bron op deze wereld komt. En zo kan ik verdergaan.

Hier hebben we het zwakke punt van het geloof. Iets geloven - persoonlijk - is goed. Natuurlijk, we hebben allemaal dingen, die wij innerlijk menen te weten, ook al zijn we niet zo ver, dat we ze kunnen bewijzen. U zegt b.v.: Ouders houden van hun kinderen. Dat is een geloof: dat is geen wetenschap. Dat kun je alleen weten, voor zover het jezelf aangaat, maar nooit waar het anderen betreft. Je zegt: Iemand houdt van mij. Dat is een geloof. U kunt nooit zo in de kern van dat andere wezen doordringen, dat u daarover zeker bent. Maar u neemt het aan op grond van de verschijnselen.

Echter is een dergelijk geloof altijd nog gebaseerd op een waarneming van feiten. Dat wil zeggen, dat er een aantal feiten te noemen zijn, waardoor de stelling zelf - ofschoon niet bewijsbaar - zo volledig wordt bevestigd, dat men meent iets overdrevens te doen door het werkelijke bewijs te eisen. We vinden dat b.v. in de wiskunde, de meetkunde. Als men u vertelt, dat de kortste verbinding tussen twee punten een rechte lijn is, dan zegt men u daar iets, wat niet bewijsbaar is. Het is te demonstreren, maar men kan het niet bewijzen. Want het geldt niet alleen voor de vlakken, waarin u zich kunt bewegen. Het geldt verder alleen voor de wijze van constructie, die u kent. Als we de zaak kosmisch gaan bezien, dan blijkt ons ook dat deze stelling niet juist is. Degenen, die dit echter als wetenschap aanvaardden, geloven in feite

iets axiomatisch, omdat het tegengestelde nog niet bewijsbaar is. En dan zijn we al heel dicht bij het geloof gekomen.

Als u gelooft dat de Rooms-Katholieke kerk een voortzetting betekent van Jezus' leer en een directe voortzetting van het gezag, dat hij aan één van zijn leerlingen opdroeg, dan is het uw volste recht om dit te geloven. Er is niemand, die u van het tegendeel zal kunnen overtuigen met bewijzen, die doorslaand zijn. Maar u kunt ook niet van een ander verlangen, dat hij dat accepteert. Want die ander - vergeet dat niet! - vraagt niet zoals u: Bewijs me, dat het niet zo is. Hij zegt: Bewijs me, dat het wél zo is. En hier zitten we dan met de grote moeilijkheid, waarmee elke mens te worstelen krijgt. Er kan u een aantal geloofspunten worden voorgelegd. Men kan u zeggen: Er is een leven na de dood. Dan zegt waarschijnlijk iedereen, die hier zit: Ja, natuurlijk, er is een leven na de dood. Hoe kun je daaraan twijfelen! We hebben toch contact door middel van media. We hebben dat gelezen in alle heilige boeken en overal wordt het aangenomen. Daar kun je niet tegen vechten. Ho, wacht even! Er is geen definitief bewijs te leveren.

Omgekeerd: degenen, die u zeggen dat dood dood is en meer niet, kunnen u daarvan ook geen werkelijk bewijs leveren. Een geloof is dus wel een zeer persoonlijke kwestie. En ik meen dan ook, dat niemand het recht heeft een ander zijn geloof op te dringen. Dat zou je alleen kunnen doen, indien het behalve een innerlijke overtuiging ook een wetenschappelijk bewezen feit is, dat je een ander verstandelijk kunt voorleggen. En dat kun je juist niet.

Nu wordt 't natuurlijk nog lastiger als wij zelf niet weten wat wij geloven. En dat komt meer voor dan men misschien aanneemt. Heel veel mensen volgen een kerk, juist omdat ze zelf niet weten wat ze geloven en dan aanvaarden ze de uiterlijke vorm van een bepaald genootschap of groepering om in ieder geval iets te hebben. Maar dat is zelfbedrog. Geloof moet je van binnen hebben. Dat is een weten. En zo vreemd als het is, er is geen mens, die zich niet een bepaald geloof heeft gevormd. Maar dat geloof is meestal niet gericht op die hoge dingen, waarover wij spreken: God, kosmische krachten en waarden, de goddelijke wetten. Wij weten daarvan te weinig en - laten we eerlijk zijn - ze interesseren ons heel weinig. Natuurlijk, men zegt dat God in uw leven veel betekent. Maar als we het op de keper beschouwen, dan blijkt dat God hoogstens een gedachte is of een middel, waardoor je tijdelijk kunt vluchten uit je onbelangrijkheid en zekere schuldgevoelens en bepaalde mogelijkheden kunt afreageren naar een hoger niveau. Verder betekent het eigenlijk niets. Toch moet je in jezelf een geloof hebben.

Waar geloven de meeste mensen dan in? In hun eigen belangrijkheid. Dat is ook, meestal onbewijsbaar. In vele gevallen is zelfs het tegendeel bewijsbaar. Maar goed, daarin gelooft men. Men gelooft in de continuïteit van eigen leven. Zelfs als men de dood naast zich ziet, gelooft men nog dat het leven niet kan worden uitgeblust. Dat weet men niet, dat gelooft men. Men gelooft dan verder, dat men zelf een zeker inzicht heeft in de samenhang van de wereld - ofschoon men ook dat niet kan bewijzen - en dat men in staat is voor zichzelf redelijke waarden te vinden, waarin men het gehele schema van denken en geloven kan inpassen.

Nu gaat het erom het geloof, dat wij hebben te definiëren, En dat kan ik gemakkelijk genoeg doen, als ik mij baseer op hetgeen in mij leeft zeg ik u: Er is een God. Dat geloven wij. De vorige maal heb ik getracht het bewijs te leveren, dat er een denkend vermogen moet zijn. Dat is een logisch bewijs. Er moet iets zijn. Wat dat "iets" is, weet ik niet. Nu zeg ik: Dat is een God. En aan de voorstelling God knoop ik een reeks gedachten, voorstellingen en meningen vast. Zijn die echter juist? Het komt voort uit mij en uit niemand anders. Het is mijn: Dát er iets is, kan ik een ander aannemelijk maken. Maar wát er is, méén ik te weten. Een ander kan daarover heel anders denken.

Dan moet ik natuurlijk voor mijn geloof een bepaalde grondslag vinden. Zo geloven wij niet alleen dat er een God is, maar dat er een liefdevolle God is. Waarop baseren we dit? Op onze eigen levensbeschouwing en onze levenshouding. Wij geloven niet, dat er een God kan bestaan, die zijn schepping vernietigt. Dit is volgens ons leven en denken zo uitermate doelloos, dat dit doelloze op zichzelf voor ons het begrip God te gronde zou doen gaan. Ik hoop, dat u begrijpt wat ik daarmee bedoel. Een God, die vernietigt, wat hij zelf scheidt, vernietigt zichzelf. En een God, die zelfmoord pleegt, is geen God.

Aanvaardbaar? Misschien. Maar een zekerheid? Helemaal niet. Een ander kan met evenveel recht beweren, dat er een toornige God is. Alleen als het om de argumenten gaat, dan blijkt dat wij over het algemeen met onze argumenten meer doorslagkracht hebben, een grotere omvang, een grotere redelijkheid dan degene, die alleen maar over een toornige God spreekt. Maar bewijzen kunnen we hier geen van beiden. We kunnen God niet benaderen en dus ook niet kennen.

Dan gaan we vanzelf verder en vragen ons af: Waarom leven we? We zeggen dan: Om tot God te komen. Dat geloven wij eerlijk. Maar is het op de keper beschouwd een redelijk geloof? Het is een geloof, dat noodzakelijk is voor ons gevoel van eigenwaarde. Want een marionet zijn van de een of andere poppenspeler, die in de kosmos leeft, zou een vernedering betekenen van al hetgeen wij menen te kunnen zijn. Dan zou ons leven geen waarde meer hebben, dan zou geen enkele daad meer zin hebben. Daarom moeten wij dit verwerpen. In dit geval is dus ons geloof op emotie gebaseerd en niet op redelijkheid, zelfs niet op logica.

Ik kan zo nog heel veel geloofspunten aanhalen, maar dan zou ik afdwalen van onze stellingen en zo te partijdig worden in mijn beschouwing. Ik wil slechts een paar geloofsvormen aanhalen, die in het algemeen bestaan.

Er zijn mensen, die geloven aan een absolute voorbeschikking. Als ik die mensen beschouw, dan zijn ze vanuit mijn standpunt - let wel niet juist in hun beslissingen en hun gedachten. Want op het ogenblik, dat ik een absolute voorbeschikking aanneem, ben ik weer marionet. Marionet wil ik niet en kan ik niet. Dus: Vrije wil. Beperkt of onbeperkt, maar een vrije wil. Er zijn er die leren: uitverkiezing. Indien ik daaraan zou geloven, zou ik doen aan zelfverheffing, ik ben uitverkoren en jullie niet. Ik schep mij dus een meerwaardigheid op grond van onbewezen feiten. Verder maak ik mijn God tot iemand, die op z'n minst genomen niet geheel rechtvaardig is. Wat moet ik dan zeggen? Ik kan hoogstens zeggen: Het zóú mogelijk zijn, maar al hetgeen ik heb geleerd in het leven, in mijn hele bestaan, doet mij het tegenovergestelde geloven.

Men zegt, dat er maar één weg is om tot God te gaan. Alweer: men kan gelijk hebben. Maar als ik de wereld zie, de kosmos, de sferen, als ik uw wereld en alle andere werelden met stoffelijke wezens beschouw, dan moet ik tot de conclusie komen, dat er ofwel weer een onrechtvaardige God is - en die kan ik niet aanvaarden - dan wel dat er zeer vele wegen zijn, die alle tot hetzelfde einddoel zullen leiden.

Eén kerk, uitverkoren boven alle andere onmogelijk! Want dan zou men daarmee iedereen dwingen zich tot die kerk te bekeren. Waar echter God de mensen geboren laat worden in verschillende omgevingen met verschillende achtergronden, kan het nooit zuiver en redelijk zijn, dat één kerk voor deze mensen de weg betekent en dat ze zonder deze weg niet zalig worden.

Dan...."Deze kerk is de weg, zodra men haar kent." Een stelling, die ik ook heel vaak heb horen verkondigen. Indien dat waar is, dan betekent dit, dat ik een waarheid van anderen boven mijn eigen waarheid moet stellen. Dat ik dus blindelings moet aanvaarden wat voor mij niet te begrijpen valt. In een dergelijk geval moet ik datgene, waarop ik mij beroep als mens en als geest (mijn verstandelijk en denkend vermogen), terzijde stellen en daarvoor in de plaats zetten een stupide aanvaarding van waarden, die ik dan toch zeker ook niet kan beleven en waarderen. Mijns inziens een tegenstrijdigheid, waardoor ik deze stelling niet aanvaardbaar acht.

We moeten in onze kerk vrij zijn! Inderdaad. Ik kan het daarmee eens zijn. Maar houdt het begrip kerk zelf niet in, dat de vrijheid eigenlijk voor een groot gedeelte wordt beperkt?

Een kerk, zo zegt men, is een vereniging van mensen met een gelijk geloof. Akkoord. Dat men daarover spreekt, dat men discussieert, dat men leraren naar voren brengt, ik vind het allemaal heel mooi. Maar mijn geloof vraagt voor mij dan toch een bewijs, zodra ik de mening van anderen boven mijn eigen mening moet aanvaarden.

Ik kan geloven op gezag van een persoon, zoals de leerlingen van Jezus geloofden, toen hij zei: "Ik ben het." We kunnen ook wetenschappelijk zijn, zoals Thomas en zeggen: "Ja, maar

dan wil ik eerst de wonden wel eens zien. Maar dat zullen we nog niet eens doen. Wij willen geloven op gezag van een persoon. Maar moeten we dan die persoon niet eerst goed kennen? Je moeten toch weten met wie wij te doen hebben. Anders kan ik zo iemand toch niet geloven en op diens gezag mijn hele leven opbouwen? Toch is het in feite juist dat, wat er in de meeste kerken gebeurt. Dat is gevaarlijk. Ik geloof dan ook niet, dat wij voor het geloof in de eerste plaats de religieuze geloofsvormen, zoals die op het ogenblik bestaan, primair moeten stellen. Zij kunnen leidinggevend zijn. Zij kunnen de mens misschien zeer ver tot de bewustwording voeren, indien hij in zichzelf niet voldoende inzicht bezit. Maar ik geloof daarentegen ook, dat menigeen zonder die kerken verder kan komen, dichterbij een waar geloof en de waarheid dan met hen.

Je moet in iets geloven. Iemand, die geen geloof heeft, is geen mens. Want op het ogenblik, dat je mens wordt (en alle verdere vormen, die je na het mens-zijn zult bekleden) heb je de capaciteit verkregen jezelf niet slechts te beschouwen. Is een centrum van waaruit de wereld wordt gezien, maar ook jezelf te zien in verhouding tot die wereld. Dat wil zeggen, dat je persoonlijke reactie op de wereld te allen tijde, je leven moet uitmaken en dat je dit leven zelf kent.

Nu is het eigenaardige, dat er in ons wezen iets bestaat, dat volmaaktheid aanvoelt, ook wanneer die niet wordt beleefd. Wij kijken verder dan het feitelijke en zien grotere mogelijkheden dan we in ons op het ogenblik realiseren. Dan is datgene, wat wij aannemen dat kan worden bereikt - ofschoon het niet is bereikt - geloof. Dat is toch een logische conclusie.

Nu zegt men wel eens: Waarin moet ik geloven? Je kunt natuurlijk geloven in een man met een grijze baard, die in een hemelse troonzaal temidden van jubelende engelen en groepen harpisten en schalmeispielers zit. Je kunt geloven in een vreemd ongevormd kosmisch iets, dat denkt, dat deel heeft aan je leven en dat je toch niet kunt erkennen of vinden en in alle trappen ertussen. U kunt geloven aan een God, die woont in een boom, die woont in de zeeën. Je kunt tenslotte zoveel verschillende vormen van goden aanvaarden. Maar indien zo'n God volgens mijn geloof reëel is, dan is het - zou ik toch zeggen - mijn beeld van het Goddelijke. Ik neem dus het Goddelijke maar aan, zonder dat kan ik niet betogen. Dat is ook een geloofszaak. Op het ogenblik, dat ik dat Goddelijke volgens mijn voorstellingsvermogen vorm en gestalte geef (of misschien zelfs vorm en gestalte ontnem) beleef ik iets, wat verder gaat dan mijn persoonlijkheid. Wat dat is, weet ik niet. Maar het eigenaardige is, dat ik uit die God kracht kan putten, die ik niet zelf - althans bewust zelf bezit.

Als we nog verder gaan, dan kunnen we zeggen: Alle geloof bestaat tenslotte uit een persoonlijk Godsbeeld plus een in de maatschappij geformaliseerde houding tegenover dit Godsbeeld. Dan kan er nooit een gedééld geloof zijn. We kunnen ons geloof niet met anderen delen. Wij kunnen slechts trachten hun duidelijk te maken hoe we God zien, hoe we geloven dat de wereld is en de kosmos. We kunnen nooit ervan verzekerd zijn, dat de anderen het zullen begrijpen, precies zoals wij het beeld tekenen,

Het punt, dat ik nu wil stellen is dit: Geloof is een zuiver persoonlijke zaak. Het bestaat alleen binnen de persoonlijkheid en zal misschien vanuit de persoonlijkheid tot een grootst gemene deler worden gebracht, waardoor ik met de gemeenschap contact kan hebben over een groot gedeelte van mijn geloofswaarden. Nooit over alles.

Dan blijft ons nog over ons af te vragen. Wat moet ik geloven om nu werkelijk geestelijk bewust te worden en verder te komen? Dat is één van de punten, die u natuurlijk altijd gaarne wilt weten. Daarop kan ik u een heel eenvoudig antwoord geven: Indien u kunt geloven in een God, geloof dan ook in het feit, dat die God u heeft geschapen en altijd met u is. Als u maar steeds tracht die God als factor in uw leven te zien, hoe klein of hoe groot Hij ook is, of het een kiezelsteentje is dat u in uw zak draagt en dat u God noemt met een eerlijk geloof of de grote kosmosomvattende Geest, Die niemand kan begrijpen, dat maakt minder uit. Leef aan de hand van hetgeen u meent, dat uw God van u verlangt: en dit ten volle. Dan zult u te aller tijd bewustwording vinden.